O țară ca România, care a cunoscut, în această perioadă, o dictatură neagră, are, cred eu, interesul de a participa la programele UNESCO, pentru că, printr-o asemenea participare, se pot obține, în același timp, anumite beneficii pentru dezvoltarea științei, culturii, comunicațiilor în propria țară. Mai are interesul, deoarece această colaborare multilaterală permite restabilirea contactelor pe care intelectualitatea română le-a pierdut, în cursul anilor, cu intelectualitatea din alte țări. Aș spune, deci, că, dincolo de ajutorul specific pe care UNESCO îl poate acorda României, și care este limitat (UNESCO nu e o organizație de finanțare), principalul ajutor este acela de a contribui la reintrarea României în acest circuit internațional, în acest schimb internațional de idei, de experiență, de învățăminte. În ceea ce privește partea de ajutor, directorul general al UNESCO, încă într-un mesaj transmis în decembrie, a subliniat hotărîrea sa și a organizației de a acorda tot sprijinul posibil în cadrul mandatului UNESCO, în cadrul mijloacelor de care dispune. Prima mea vizită în România, la începutul lunii ianuarie, a fost efectuată la cererea directorului general, Federico Mayor, pentru a stabili cele mai bune căi prin care un asemenea ajutor ar putea fi acordat. A doua vizită, care a avut loc, după cum spuneați, la începutul lunii martie, a avut ca obiectiv să precizeze aceste domenii și să ducă la elaborarea unor programe concrete de cooperare între UNESCO și România.

■ Cu ani în urmă, mi se pare că mănăstirile din nordul Moldovei se aflau pe lista UNESCO a monumentelor ce trebuie conservate ; apoi, nu s-a mai vorbit despre asta. Mă înșel cumva ? A existat un asemenea proiect ? Există încă ?

■ Vă înșelați doar parțial. În sensul că a existat un ajutor acordat de UNESCO pentru restaurarea cîtorva din mănăstirile din nordul Moldovei, dar niciodată acest ajutor nu a putut lua proporțiile dorite, datorită faptului că România este una dintre puținele țări care nu a semnat o convenție, ce este, poate, cea cu cei mai mulți semnatari ; este vorba de o convenție, lansată de UNESCO în 1972, privind patrimoniul mondial. România se numără printre puținele țări care au refuzat, cu încăpățînare, să semneze această convenție, probabil din teama că semnarea va impune — așa cum se prevede în regulamente — o politică de protejare a acestor monumente naturale sau culturale. Or, după cum se știe, regimul Ceaușescu a excelat prin neglijarea acestui patrimoniu. O serie întreagă de proprietăți culturale au avut, direct, de suferit de pe urma capriciilor arhitectonice ale regimului, altele nu au beneficiat de fondurile necesare. Chiar în domeniul natural, aș cita Delta Dunării, care reprezintă o regiune unică în Europa, dar care începuse să sufere de pe urma unor idei legate de amenajarea pentru scopuri agricole.

Fără îndoială, în domeniul patrimoniului cultural și natural, UNESCO ar putea ajuta România, în primul rînd prin punerea la punct a unei politici de conservare, iar, apoi, prin canalizarea unora din mijloacele de asistență financiară legate de acest program al patrimoniului mondial. Condiția primordială ca un asemenea ajutor să devină posibil este aceea ca România să ratifice convenția. Am plăcerea să vă informez că, în timpul ultimei vizite la București, mi s-a spus că guvernul a aprobat toate formalitățile legate de ratificare, și convenția a fost trimisă C.P.U.N., cu speranța că, în foarte scurt timp, aceasta va avea loc.

■ Foarte pe scurt, ne-ați putea contura liniile generale ale politicii UNESCO din ultimii doi ani și jumătate, adică de la alegerea, ca director general, a d-lui Federico Mayor ?

■ Fără îndoială, UNESCO a fost o organizație care a trecut printr-o criză de încredere a unora din țările membre, criză care, în fond, a reflectat existența unor tensiuni pe plan internațional, divergențe, cum spuneam și anterior, asupra interpretării actului constitutiv al UNESCO. Unele din programele UNESCO, precum cel legat de dezvoltarea comunicațiilor, care urmărea, între altele, o dezvoltare echilibrată a mijloacelor de comunicație între țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare, au fost interpretate, de anumite țări, ca o posibilitate a încurajării unui amestec direct al puterii de stat asupra libertății presei și a fost unul din motivele principale ce au determinat retragerea Statelor Unite din UNESCO, urmată apoi de retragerea Marii Britanii. UNESCO a fost, de asemenea, învinuită, de o politizare prea mare a dezbaterilor și a programelor sale. Dacă, însă, țările membre se înțeleg asupra faptului că aceste programe trebuie să servească interesele nu ale unei țări sau unei grupe de țări, ci ale comunității mondiale, atunci aceste programe vor fi acceptate ca un bun comun al umanității și, ca atare, va înceta această politizare.

Cred că schimbarea care a avut loc în UNESCO, în noiembrie 1987, cînd Federico Mayor a fost ales director general, merge pe această linie a reîntoarcerii Organizației către obiectivele sale de bază, așa cum sînt ele determinate în Constituția UNESCO, și, pur și simplu, înseamnă înlăturarea, din programele UNESCO, a acelor aspecte care, din păcate, rămîn controversate. Noul director general al UNESCO a încercat, în direcția pe care a imprimat-o programelor UNESCO, să realizeze tocmai acest lucru — anume să dezvolte acele programe ce se bucură de sprijinul unanim al țărilor membre și să înlăture sau să lase pe planul doi probleme care constituie, poate, deocamdată, obiectul unor confruntări cu totul sterile. Multe din aceste dezbateri au loc și în alte foruri internaționale ale sistemului O.N.U., și nu este cazul ca ele să aibă loc și la UNESCO.

Paris, martie 1990

Apropo de...

Un „zgîrie-nori" și o „umbrelă"

La 30 martie, cu cîteva zile înainte de începerea celei de-a patra runde de negocieri comerciale nipono-american, în cotidianul japonez „Yomiuri" a apărut o caricatură ce rezuma, în „viziune locală", situația existentă: ea îl reprezintă pe premierul Toshiki Kaifu în vîrful unui zgîrie-nori, gata să sară pe un covor ce simbolizează „discuțiile cu privire la obstacolele structurale". El poartă, sub formă de parașută, o umbrelă legată în jurul taliei, pe care scrie „decizie politică". „Să vedem dacă va reuși", este explicația la caricatură, fără alt comentariu.

Atmosferei premergătoare negocierilor între Tokio și Washington, în mod tradițional marcată de tensiuni, de speranțe și promisiuni, i s-a adăugat, de această dată, și un element „autohton". Despre ce este vorba ? Mulți observatori sînt de părere că premierul nipon este expus unui risc în conflictul care îl opune „baronilor" din Partidul Liberal-Democrat — aflat la putere. În februarie, acești „baroni" s-au hotărît să îl mențină pe T. Kaifu în fruntea guvernului, după succesul PLD, destul de neașteptat, la alegerile legislative. Totuși, — notează agenția „France Presse" — luînd „hotărîrea politică" așteptată de Statele Unite, premierul riscă să-și îndepărteze majoritatea membrilor partidului său, în mare parte reticenți, din motive electorale, față de unele dintre cerințele americane.

Ca de obicei, Washingtonul cere japonezilor să-și deschidă piața consumului și produselor americane, care nu depășesc unu la sută pe piața niponă. În replică, japonezii le „aruncă mingea", invitîndu-i să fie competitivi, să-și redreseze dezechilibrul bugetar, să ridice nivelul economiilor și să relanseze investițiile.

Americanii nu se lasă „intimidați" și le acordă japonezilor un termen limită pentru un acord global — la 16 iunie ; dacă nu, ei vor mări tarifele vamale ale produselor nipone. De fapt, Japonia este în fruntea unei liste, alcătuită de S.U.A., cu 35 de state aflate pe banca acuzaților. Motivul ? „Inculpații" ar ridica obstacole în calea schimburilor comerciale. În consecință, S.U.A. ar putea să aplice prevederile unei legi comerciale americane din 1988 (denumită „Omnibus Trade Act"), al cărei articol 301 stabilește măsuri de ripostă față de țările care blochează importul produselor americane.

Așadar, duelul comercial de la Washington, de la începutul lunii, s-a derulat sub amenințarea „sabiei lui Damocles" — represaliile americane față de Japonia. „Dacă japonezii nu-și deschid piața, — declara d-na Carla Hills, reprezentanta specială pentru comerț a președintelui Bush — se vor aplica Japoniei enorme presiuni politice pentru a limita toate posibilitățile ei de afirmare și, astfel, găina cu puii de aur va fi distrusă". Ca întotdeauna, au existat fricțiuni, Tokio și Washington au jucat chiar „în prelungiri" (programate inițial, pentru 2 și 3 aprilie, discuțiile au mai durat două zile) pentru un „scor" de compromis : o parte din cererile americanilor s-au concretizat în trei acorduri de principiu. Tokio a acceptat să-și deschidă piața sateliților, echipamentelor de telecomunicații și superordinatoarelor americane.

Probabil, „umbrela" primului ministru nipon trebuia să fie o parașută — și, eventual, una importată din S.U.A. — pentru a-i garanta „aterizarea" și a se ajunge la o reconciliere între cele două părți.

M. B.

ATENA

Conservatorii — revenire dificilă

Corespondență de la Victor Martalogu

Nici acest nou scrutin legislativ organizat duminică în Grecia — cel de-al treilea din ultimele zece luni — nu a putut tranșa problema controlării de către un singur partid a unei majorități absolute operante în parlament (300 de locuri), ca bază pentru o guvernare stabilă și pentru întreprinderea unor inițiative legislative curajoase, mai ales pe plan economic.

Alegerile de la 8 aprilie a.c., pentru un nou „vouli", au confirmat anticipările din analizele observatorilor de la Atena sau prognozele sondajelor de opinie : a) o continuare a pierderii de viteză a Mișcării Socialiste Panelene (PASOK), în urma unor scandaluri financiar-politice petrecute în timpul ultimului mandat al socialiștilor, a nereușitei lor de a-și ține promisiunile electorale precedente, dar și a unor „pași greșiți" ai fostului premier Andreas Papandreu și b) o revenire a conservatorilor la putere (invocîndu-se și criteriul — neconvenit — al alternanței, experimentat în alte democrații occidentale), dar printr-o victorie neconvingătoare. Noii Democrații, condusă de Constantin Mitsotakis, îi mai trebuia un mandat pentru o majoritate absolută minimă de 151 locuri. Partidul a fost la un pas de acest obiectiv, dar acest pas nu a putut fi făcut.

Dar, iată cum arată configurația noului parlament unicameral, după confruntarea electorală de duminică : Noua Democrație — 150 de mandate, 46,88 la sută din voturi (148 mandate și 46,19 la sută în noiembrie 1989) ; PASOK — 123 mandate, 38,62 la sută (128 mandate, 40,67 la sută) ; Alianța forțelor de stînga și progresiste (incluzînd și Partidul Comunist) — 19 mandate, 10,28 la sută (21 mandate, 10,97 la sută) ; candidați comuni ai Alianței de stînga și PASOK — 4 mandate și 3,2 la sută ; alții : Partidul ecologist — 1 mandat ; Reînnoirea democratică — 1 mandat ; musulmanii — 2 mandate. (Procentajele, încă în curs de finalizare, la ora transmiterii acestei corespondențe, mai puteau suferi doar ușoare modificări, dar nu și locurile, care erau distribuite definitiv).

Au prezentat candidați 27 de partide, două coaliții și 16 grupări independente.

În baza cifrelor de mai sus, se constată că, în întregul scrutin, s-au produs doar două mutații semnificative, respectiv obținerea de către Noua Democrație a unui spor de două mandate și de către musulmani a unui mandat în plus, pe seama PASOK și a Alianței de stînga. Formal, pierderea totală a acestor ultime două formațiuni ar fi de șapte mandate, dar patru sînt recîștigate sub titulatura de „independenți" în cele cinci circumscripții cu un singur deputat, unde au prezentat liste comune.

Să încercăm unele explicații pentru performanțele sau, respectiv, contraperformanțele acestor partide :

Mai întîi, este posibil ca rezultatele să poarte în ele impactul absenteismului electoral, fără să se fi publicat încă în detaliu structura socială și repartiția geografică a alegătorilor absenți. Dar dacă, într-un prim comunicat, Ministerul de interne al Greciei a anunțat că totalul cetățenilor cu drept de vot este de 8,05 milioane, numărul alegătorilor înregistrați a ajuns la 7,84 milioane, cel al voturilor exprimate la 6,06 milioane, iar cel al buletinelor de vot validate la 5,96 milioane. Este evidentă discrepanța dintre 8,05 milioane și 5,96 milioane. Ea ar putea avea o explicație într-o posibilă formă de protest tacit, așa cum insinua săptămînalul comercial „Athens Shopper", care făcea referire la o stare de insatisfacție a electoratului, martor neputincios la „zbaterile constante ale politicienilor pentru putere personală, în timp ce problemele naționale sau provinciale rămîn nesoluționate". Pe aceeași linie, ziarul „Kathimerini" vedea posibilă introducerea în urne — din aceleași motive — a unor buletine de vot albe.

Constantin Mitsotakis, liderul Noii Democrații, și-a exercitat dreptul de vot în orașul Salonic, din nordul țării

Și la Atena, în timpul scrutinului : cu ce se îndeletnicesc cei mici, cînd cei mari votează...

Apoi, o dificultate în plus a provenit de la rigoarea legii electorale, care prevede ca alegătorii să voteze în localitățile lor natale. Pentru satisfacerea acestei cerințe, „Olympic Airways" a transportat, vineri, 20 000 de pasageri, iar sîmbătă 70 000, la care s-au adăugat alte zeci de curse ale navelor maritime, ca și curse aero „charter" închiriate unor companii străine, inclusiv TAROM. Partidele politice grecești au plătit, la rîndul lor, numeroase astfel de curse.

Nu trebuie exclusă, în orice caz, dintre explicații, o anumită oboseală fizică și financiară a militanților partidelor, candidaților și alegătorilor, nevoiți să participe, în zece luni, la trei campanii electorale. De altfel, cel puțin comparativ cu campaniile imediat precedente, cea de acum a purtat nota unei oarecari sobrietăți, din punctul de vedere al desfășurării publice și al amplorii propagandei vizuale.

În ceea ce privește PASOK, reamintim scandalul financiar în care a fost implicat bancherul Koskotas și care a fost speculat din plin de opoziție. Apoi, se reproșează fostul guvern PASOK, o oarecare inconsecvență în aplicarea programului său politic și economic de schimbări „Allaghi" (între care și problema bazelor militare sau a raportului de forțe în Marea Egee), în pofida menținerii și în actualul program electoral a obiectivului de consolidare și continuare a schimbărilor.

Dar zona cea mai vulnerabilă a socialiștilor, un adevărat „călcîi al lui Ahile", a fost cea economică, domeniu la care s-a referit stăruitor, și cu acuzații grave, în discursul de încheiere a campaniei, liderul Noii Democrații, Constantin Mitsotakis. În context, nu poate scăpa observatorilor „coincidența" publicării abia sîmbătă, deci în ajunul alegerilor, a raportului asupra stării economiei, elaborat de un grup de experți guvernamentali condus de profesorul universitar Anghelos Anghelopoulos. Nu vom reține atenția cititorilor cu prea multe detalii din acest document, dar nici nu putem să nu relevăm că : eforturile de stabilizare economică făcute în perioada 1985—1987 au fost „limitate și temporare", că rata creșterii economice a scăzut în 1989, iar presiunile inflaționiste asupra prețurilor și a balanței de plăți au sporit. Ca urmare, datoria externă a țării se ridică la 22 miliarde dolari, deficitul balanței de plăți a ajuns, în primele două luni din acest an, la 1,2 miliarde dolari, iar rata anuală a inflației este, în prezent, de 17,8 la sută.

Nu poate scăpa neobservată o anumită încercare de concentrare a focului, în zilele precedente alegerilor, din partea unor ziare occidentale, iar, ceva mai devreme, chiar din partea unor oficialități ale C.E.E., cu privire la contraperformanțele economiei grecești. De pildă, „Le Figaro" crede că alegerile vor decide dacă Piața comună va continua să acorde ajutor „bolnavului Europei", afirmînd că Grecia se află la limita falimentului, riscînd să-și piardă credibilitatea între țările C.E.E. La rîndul său, „L'Express" scria : „Grecii

vor vota cu stoicism pentru a treia oară în zece luni, într-o perioadă în care țara se îndreaptă — economic și social — spre un abis". Supranumind acest stat „copilul-problemă" al C.E.E., revista aprecia că „democrația greacă nu a reușit să se stabilizeze din cauza unui sistem electoral care a împiedicat să guverneze un partid ce beneficia de sprijinul a 46 la sută din electorat".

La toate acestea trebuie adăugată amploarea pe care a căpătat-o, în ultimii ani, problema drogurilor, devenită adevărată epidemie națională, fapt exploatat din plin, de asemenea, de adversarii politici ai P.A.S.O.K. în timpul campaniei electorale.

În ceea ce privește sporul electoral al Noii Democrații, minusurile de la urne înregistrate de P.A.S.O.K. au devenit, evident, plusuri în favoarea acestei formațiuni. Legat, însă, de amploarea redusă a acestei victorii a conservatorilor, trebuie amintite rezultatele „independenților" prezentați în comun de P.A.S.O.K. și Alianța forțelor de stînga și progresiste, care vor controla patru din cele cinci mandate în circumscripții cu un singur deputat. Deci, scopul urmărit de stînga prin această înțelegere, adică de a împiedica o majoritate absolută a Noii Democrații, s-a realizat.

Pe de altă parte, în pofida lozincii electorale, „Cu idei noi, pentru o Eladă nouă", nu sînt prea numeroase direcțiile noi ale acestui partid, multe dintre ele, mai ales în politica externă (relațiile cu S.U.A., cu Turcia, problema cipriotă), constituind „ajustări din mers" ale aceleiași platforme.

Liderul Noii Democrații, Constantin Mitsotakis, și-a anunțat hotărîrea de a cere președintelui Sartzetakis constituirea unui guvern (pînă la apariția revistei urmînd să îl și prezinte), afirmînd că viitorul cabinet va trebui să acționeze cu curaj pentru a recupera timpul pierdut. Noua Democrație — a spus — va căuta să obțină un consens social și politic cît mai larg posibil, fără să facă deosebire între greci și fără a crea un stat al unui singur partid. Va urmări, de asemenea, schimbarea actualei „legi electorale ucigătoare", dar nu ca o prioritate a momentului. Detalii mai multe asupra programului politic al Noii Democrații vor fi oferite cu ocazia prezentării în parlament a noului cabinet.

Observatorii scenei politice din Atena văd posibilă supraviețuirea unui guvern al Noii Democrații cu sprijinul parlamentar al partidului Reînnoirea democratică, avîndu-l în frunte pe fostul ministru conservator Constantin Stefanopoulos. De altfel, un acord în acest sens a fost deja realizat. Majoritatea obținută rămîne totuși fragilă, iar un astfel de sprijin se întemeiază, desigur, pe unele concesii de program politic făcute foștilor colegi de partid.

În continuare, primele urgențe ale vieții politice elene sînt legate și de activitățile procedurale și de organizare a muncii noului parlament (între care, alegerea speakerului și a comisiilor de lucru) și desemnarea viitorului șef al statului, cu o procedură simplificată față de luna martie, cînd această operațiune a eșuat.

STOP CADRU

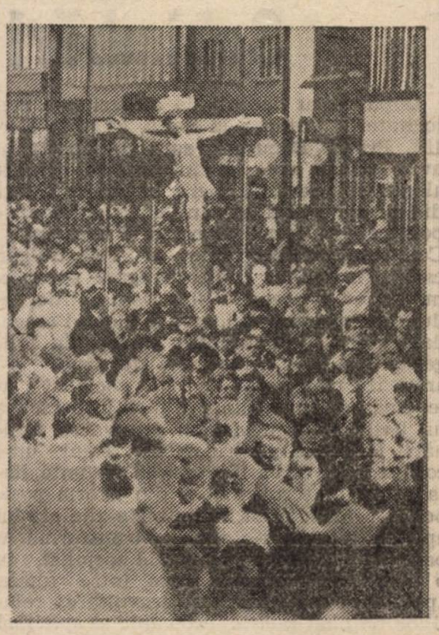

Ierusalim. Pelerini din mai multe țări la ceremonia Floriilor

În exclusivitate de la agenția de presă „Novosti"

TRANSCAUCAZIA

Arme în mîinile extremiștilor naționaliști

Numărul armelor de foc deținute ilegal de către populație a făcut, în ultimul an, un salt considerabil și continuă să crească neabătut, fapt care stîrnește tot mai mult îngrijorarea lucrătorilor din Ministerul afacerilor interne al U.S.S.S. Aceasta se referă, în primul rînd, la zona Transcaucaziei, unde continuă conflictul dintre două republici — Armenia și Azerbaidjan. Numai în decurs de două luni — ianuarie și februarie —, acolo au fost sustrase șase mii de arme sau, cum se obișnuiește să se spună în U.R.S.S., de „guri de foc".

Dacă în Armenia armele au fost furate în mod deschis, prin atacuri asupra arsenalelor, în Azerbaidjan acestea au fost, nu mai puțin deschis, ... distribuite. De pildă, în raionul Agdam din această republică, depozitul de armament era păzit de locuitori angajați civili, care le-au distribuit, de bună voie, extremiștilor. Drept urmare, așa cum arată Vladimir Maximov, general-maior de miliție, șeful Direcției generale pentru paza ordinii publice din M.A.I. al U.R.S.S., luptătorii, atît ai unei părți, cît și ai celeilalte, sînt înarmați aproximativ la fel.

Nu puține sînt armele pe care ei și le procură de la armată. Recent, a fost depistat un furt de 640 pistoale de luptă, cu cartușe, de la una din unitățile militare. În afară de aceasta, extremiștii cumpără, aproape pe față, arme. Din cauză că piața „la negru" este aprovizionată din belșug, prețul unui pistol sistem Makarov nu depășește acum 500 de ruble, în schimb un automat Kalașnikov (AK) poate fi schimbat pe o mașină.

Pînă în anul 1988, numărul infracțiunilor legate de furtul de arme se redusese constant, micșorîndu-se în precedenții doisprezece ani cu aproape o treime. În ultimii doi ani, însă, datele statistice sînt descurajante. În luna iulie a anului trecut, pe teritoriul Republicii Autonome Abhaze, unde au avut loc, de asemenea, confruntări interetnice, au fost capturate 5 069 kg de substanțe explozive, aproape cinci mii guri de foc, dintre care circa cinci sute sînt țevi ghintuite. În Armenia și Azerbaidjan au fost capturate, în prima lună a anului în curs, aproximativ o mie arme de foc și peste 20 tone de substanțe explozive. Iată și o trăsătură caracteristică: miliția a descoperit la un oarecare Asadov, locuitor al acestei zone, în vîrstă de 24 de ani, o mitralieră de calibru mare cu muniții ascunse într-un garaj, pe care respectivul le-ar fi cumpărat, după spusele lui, de la o unitate militară.

Optsprezece unități de tehnică de luptă (tancuri, transportoare blindate, mașini de luptă pentru infanterie) au fost furate în Armenia, opt în Azerbaidjan. Acum, acestea au fost redate armatei. Zvonul după care Azerbaidjanul ar fi fost invadat de arme din Iran, ca urmare a violării masive a frontierei de stat, a fost foarte recent dezmințit de Comitetul Securității Statului (KGB). Potrivit datelor furnizate de Comitet, în conflictul interetnic din Transcaucazia nu au fost descoperite arme de fabricație străină la nici una dintre părți, nici la Erevan, nici la Baku. Recent însă, Centrul de presă al K.G.B. din Azerbaidjan a informat despre confiscarea unor arme de foc de fabricație străină de la persoane care au trecut ilegal frontiera.

În conflictul interetnic din Transcaucazia s-a făcut uz chiar și de rachete de tip „Lozan". În condițiile în care industria celor două republici aflate în conflict este paralizată, s-au găsit și posibilități pentru construcția de instalații de lansare artizanale. În mîinile extremiștilor au nimerit o mie de rachete „Lozan". Din fericire, doar puține dintre ele au fost lansate. Atelierele unor întreprinderi constructoare de mașini, pînă foarte de curînd pașnice, care au asimilat noul profil (de pe teritoriul acestor republici), au mai fabricat și noi zăvoare pentru tunuri antiaeriene de 100 mm (cele vechi fiind, preventiv, scoase din uz înaintea conflictului). Mai bine de 150 de astfel de tunuri au existat în raionul Hanlar din Azerbaidjan.

Încercările de a procura arme cu orice preț nu încetează. Tentativa de jefuire a depozitelor de armament din Barnaul (ținutul Altai), descoperită de K.G.B., atestă că pe „piața la negru" armele sînt, la fel ca mai înainte, la mare preț. Potrivit informațiilor existente, în spatele bandei din Barnaul s-au aflat indivizi din republicile din Sud, care le cumpărau în scopul revînzării.

Vitali Melik-Karamov

SOFIA

Schimbări „din mers"

După patru decenii de alegeri „cu majoritate de voturi", la Sofia, ca și la Berlin, Praga, București sau Budapesta au avut sau vor avea loc, în acest an, primele alegeri cu adevărat libere. În Bulgaria, încă din primele luni ale anului, evenimentele politice s-au succedat rapid și neașteptat : Congresul extraordinar al P.C. Bulgar, care a inaugurat „calea bulgară spre democrație" și acces la pluralism politic, sesiunea parlamentului, care a adoptat amendamentele la Constituție, ce fac din Bulgaria „un stat democratic de drept" și-i anulează mențiunea de „stat socialist", alegerea unui președinte al țării în persoana lui Petăr Mladenov, apoi dizolvarea Adunării Populare pentru a lăsa locul unei constituante ce va fi aleasă la 10 iunie, data primului scrutin liber din istoria postbelică a țării. Apoi, în primele zile ale lui aprilie, la Sofia s-a anunțat transformarea partidului comunist în partid socialist, cu o platformă electorală care, între altele, „proclamă menținerea și dezvoltarea relațiilor pe plan politic, economic și spiritual cu URSS", legături considerate tradiționale și care reprezintă, pentru Bulgaria, „un uriaș capital național". Nu este vorba de o simplă „schimbare de firmă", se dau asigurări la Sofia, ci de o reală ruptură de „dictatura ce s-a exercitat nu numai asupra poporului, ci și a partidului". Schimbarea de nume a fost hotărîtă, de altfel, în cursul unui referendum în rîndul membrilor de partid.

Fără îndoială, toate aceste evenimente atestă prudența cu care liderii de la Sofia își aleg propria cale de scoatere a țării din criza economică și politică în care se află și de direcționare a ei spre „autostrada europeană". Atît autoritățile comuniste, cît și opoziția — Uniunea Forțelor Democrate — sînt de acord că starea actuală a economiei necesită un consens național spre găsirea unor măsuri urgente de redresare. Cele două părți au găsit modalitatea ideală de înțelegere : negocierea la masa rotundă. Din aceasta a rezultat, de exemplu, noul sistem electoral, care este rodul unui compromis între părți. El prevede ca jumătate din cei 400 de deputați ai viitoarei Adunări Constituționale să fie aleși prin sistemul majoritar, cum dorește P.S.B., iar cealaltă jumătate — prin sistemul proporțional, dorit de U.F.D.

Cum sînt dispuși la ora actuală și care este șansa protagoniștilor de pe eșichierul politic bulgar ? „Toleranță sau compromis ?" se întreabă cotidianul „Otecestven Front", încercînd, totodată, să explice că ambele ar fi soluții ideale pentru prevenirea unor confruntări și a unui haos politic. Toată lumea este de acord, la Sofia, că lupta corectă, în condițiile pluralismului politic, trebuie să fie regula jocului în campania electorală. „De la comuniști îmi plac personalitățile și de la opoziție platforma", își exprima opțiunea electorală o colegă ziaristă din Sofia. Într-adevăr, P.S.B. (P.C.B.) contează pe popularitatea unor personalități marcante, cum sînt primul ministru Andrei Lukanov, ministrul apărării, Dobri Djurov, tînărul Filip Bokov. La rîndul ei, opoziția (UFD), în lipsă de personalități, scontează pe respingerea, de către populație, a comuniștilor. De altfel, un recent sondaj atribuie P.S.B. 34 la sută din opțiunile participanților, U.F.D. — 24 la sută și Partidului Agrarian — 11 la sută.

La drept vorbind, orice observator al actualității politice bulgare simte existența unor focare latente, care ar putea avea urmări imprevizibile pentru actualul echilibru politic, și așa fragil : nemulțumirile sociale, exprimate prin greve și demonstrații, și problema națională. Aceasta din urmă poate fi constatată și cu ochiul liber, în chiar centrul Sofiei, unde 105 bulgari musulmani fac greva foamei pentru a-și recăpăta drepturile pierdute la exilarea lor în Turcia. După cum se știe, o măsură diabolică a fostului dictator a încurajat emigrarea în Turcia anul trecut, fără documente în regulă, a peste 300.000 cetățeni bulgari, din care aproape o treime s-au reîntors în țară. Referindu-se la problema turcilor, Petăr Mladenov a sintetizat astfel poziția oficială : „Problema poate fi rezolvată doar pe calea integrării. Cea mai bună soluționare nu este despărțirea și izolarea, ci asimilarea". De asemenea, la întrebările ziariștilor occidentali, atît autoritățile cît și opoziția neagă categoric existența unei populații macedonene în Bulgaria.

În tot acest tablou politic, nu pot să omit stările sufletești cu care intră cetățeanul de rînd în această premieră politică : nerăbdare, teamă, suspiciune. Din păcate, și la Sofia, democrația se învață în mers.

Florica Vrânceanu

STOP CADRU

Jozef Antall, președintele Forumului Democratic Ungar, ridicînd mîna în semn de victorie, în timpul unei întîlniri organizate la sediul partidului, după cel de-al doilea tur de scrutin care a consolidat poziția Forumului

Întîlnirea de la Bratislava

La 6 aprilie, ministrul de externe cehoslovac a convocat pe ambasadorii celor 35 de țări implicate în „procesul Helsinki" (33 state europene, plus Statele Unite și Canada) pentru a le înmîna un memorandum prin care se cerea crearea unei Comisii pentru securitatea europeană. Scopul acestui organism, care ar urma să funcționeze paralel cu Tratatul de la Varșovia și N.A.T.O., dar independent de acestea, ar reprezenta, în concepția ministrului de externe cehoslovac, „primul pas spre o Europa confederată a statelor libere și independente".

În contextul acelorași preocupări, se înscrie și o întîlnire a șefilor de stat din Cehoslovacia, Ungaria și Polonia, care a avut loc luni, 9 aprilie, la Bratislava. După aprecierea observatorilor politici, inițiativa președintelui Havel a găsit „destul de puțin sprijin din partea liderilor polonez și maghiar".

Corespondenții de presă care au participat la întrunire au remarcat chiar „o anumită tensiune" — formularea aparține purtătorului de cuvînt al ministrului de externe cehoslovac — ivită după cuvîntul de deschidere rostit de președintele Havel și alocuțiunile celorlalți doi șefi de stat. În cele zece puncte ale discursului său, președintele Vaclav Havel a prezentat probleme legate de securitatea europeană, și cooperarea regională ; în același timp, cerea participanților sprijin pentru Dalai Lama și inițierea unei acțiuni comune pentru a marca împlinirea unui an de la „masacrul" din Piața Tienanmen din Beijing". Principalele obiecțiuni ridicate din partea celor doi șefi de stat s-au axat pe ideea de a nu discuta probleme ce depășeau cadrul continentului european.

Matyas Szürös a cerut ca reuniunea să abordeze, cu precădere, relațiile bilaterale, în special problemele minorității maghiare din Slovacia, precum și presupusele implicații ale reunificării Germaniei asupra celor trei state, care ar urma să formeze, astfel, „un coridor" în partea de est a Germaniei. „Szürös a dorit ca discuțiile să se concentreze asupra problemelor europene și nu asupra problemelor lumii a treia sau asupra Chinei", a declarat purtătorul de cuvînt al ministrului de externe cehoslovac.

La rîndul său, președintele Jaruzelski a apreciat că reuniunea este importantă doar în măsura în care va rezolva probleme legate de cooperarea celor trei țări, în mod deosebit în ce privește „o reîntoarcere comună spre Europa".

La întîlnirea celor trei șefi de state au mai luat parte, ca observatori, și miniștrii de externe ai Italiei, Iugoslaviei și Austriei, reprezentînd „o grupare regională dunăreano-adriatică", după cum aprecia agenția de presă „Reuter".

LIMA

Un romancier sau un „ciclon japonez"?

Doi politicieni noi au scos din luptă pentru președinția Perului candidații partidelor tradiționale. Va urma un al doilea tur de scrutin al prezidențialelor, care se anunță plin de suspans. În parlament, însă, nici unul din partide nu va deține majoritatea absolută.

Cu aproximativ o lună înaintea alegerilor generale de duminica trecută, majoritatea pronosticurilor acreditau ideea că scriitorul Mario Vargas Llosa, candidatul prezidențial al coaliției conservatoare Frontul Democratic (FREDOMO, centru-dreapta), va cîștiga, eventual, chiar de la primul tur de scrutin. Era considerat favoritul net al alegerilor, în condițiile în care principalul său adversar, fostul prim-ministru Luis Alva Castro, avea dezavantajul de a reprezenta partidul de guvernămînt – Alianța Populară Revoluționară Americană (APRA, social-democrat) – discreditat în ochii electoratului de grava criză economică din ultimii ani. Au mai participat la disputa electorală alți șapte candidați prezidențiali, toți fără șanse reale, dar importanți în măsura în care, prin ei, se verifica, în bună parte, creditul politic de care dispun diversele partide pe care le reprezentau (verificare completată, desigur, de rezultatele alegerilor legislative). Din seria respectivilor candidați, se rețineau, în special, numele celor din partea stîngii : Henry Pease („Stînga Unită") și Alfonso Barrantes („Stînga Socialistă"). Nimeni nu acorda, însă, nici un credit unui outsider, respectiv lui Alberto Fujimori, din partea mișcării independente „Cambio 90" („Schimbarea 90"), creată abia de cîteva luni, în perspectiva alegerilor. Cu numai trei săptămîni înaintea acestora, el era un necunoscut. Semnalul de alamă l-au dat sondajele de opinie : ele indicau o creștere vertiginoasă a audienței candidatului independent, în timp ce procentele privindu-l pe Mario Vargas Llosa, care urcaseră înainte pînă la 50 la sută, înregistrau o scădere treptată.

Rezultatele votului s-au dovedit a confirma, în cele din urmă, această evoluție neașteptată. Cifrele preliminare îl plasează pe primul loc pe Mario Vargas Llosa (34 la sută), iar pe locul secund pe candidatul-surpriză, sau „ciclonul japonez", cum l-a numit presa peruană, Alberto Fujimori (30 la sută). Ei sînt cei doi pretendenți la președinție, care – în absența majorității absolute de care ar fi avut nevoie pentru a fi declarați deja învingători – își vor disputa șansele la cel de-al doilea tur de scrutin, probabil la 3 iunie. Împreună, totalizează circa 65 la sută din preferințele electoratului, eliminînd din cursă actualul partid de guvernămînt, APRA, și forțele de stînga ,divizate în cele două formațiuni citate anterior. Or, în alegerile precedente, din 1985, APRA reușise să-și promoveze candidatul prezidențial, actualul șef al statului, Alan Garcia, printr-un vot net favorabil, obținînd și majoritatea absolută în parlament. Ales la 36 de ani, Alan Garcia a devenit cel mai tînăr președinte latino-american, iar popularitatea sa, în primii trei ani ai mandatului, a crescut pînă la 90 la sută; pentru ca, ulterior, să scadă, în urma crizei economice, la cote îngrijorătoare. În ce privește „Stînga Unită", aceasta obținuse, în 1985, locul al doilea, respectiv un sfert din preferințele electoratului, îndemnîndu-i pe observatori s-o considere, atunci, o alternativă posibilă la putere. După numai cinci ani, iată, însă, că ecuațiile politice s-au schimbat.

Cunoscutul scriitor Mario Vargas Llosa se va confrunta, la al doilea tur de scrutin al prezidențialelor, cu Alberto Fujimori, peruan de origine japoneză, al cărui succes electoral a reprezentat supriza alegerilor

Ambii protagoniști ai prezidențialelor sînt, în felul lor, personaje insolite, deloc încadrate, ca destin, în traiectoria obișnuită a ceea ce îndeobște numim „lideri politici". Mario Vargas Llosa este, de pildă, cunoscut pe plan mondial ca unul din cei mai mari scriitori latino-americani : „Orașul și ciinii", „Casa verde", „Conversație la Catedrala", „Războiul sfîrșitului lumii" sînt titlurile unor romane ale sale care îl plasează între celebrităților literare ale ultimelor decenii. Născut la 28 martie 1936 în Arequipa, supranumit „orașul alb", situat în sudul țării, marele scriitor va include în cărțile sale momente din tumultuoasa lui existență. A fost, în anii tinereții, ziarist, bibliotecar, colaborator la diverse reviste, consacrîndu-se, ulterior, aproape exclusiv vocației sale literare. După mai mulți ani petrecuți în Europa, revine în Peru iar, în 1984, este atras pentru prima dată de politică : președintele de atunci, Fernando Belaunde Terry, îi propune să fie prim-ministru, Vargas Llosa refuză, apreciind că a fi politician este o „treabă sordidă și meschină". În 1987, însă, se va lansa foarte activ într-o campanie de critică vehementă la adresa deciziei guvernului privind naționalizarea sistemului bancar peruan. „Această mobilizare mi-a schimbat cursul vieții", își amintește Vargas Llosa, sprijinit în campania sa electorală de cea mai mare parte a sectorului particular.

În ce-l privește pe principalul său adversar, acesta nu avea nici un „curriculum politic" în momentul cînd s-a decis să-și lanseze candidatura la președinție. Alberto Fujimori este fiul, născut la Lima, al unor imigranți japonezi sosiți în Peru pentru a se consacra agriculturii. În vîrstă de 51 de ani, de profesie inginer agronom, el a fost, între 1984–1989, rectorul Universității agrare din Lima, calitate în care a funcționat ca președinte al „Adunării rectorilor". Acestea au reprezentat, de altfel, singurele sale funcții publice ; mai devenise, întrucîtva, cunoscut și prin faptul că a condus ,o vreme, o emisiune de dezbateri a unuia dintre canalele televiziunii peruane. În octombrie trecut, Alberto Fujimori a lansat mișcarea sa politică independentă, „Cambio 90", pe care a finanțat-o cu fonduri proprii (între altele, și-a ipotecat, în acest scop, locuința), primind sprijin din partea comunității evanghelice și a unui grup restrîns al intelectualității tehnice.

Înainte de alegeri, Mario Vargas Llosa ceruse electoratului să-i acorde „un mandat clar", respectiv un procentaj consistent. Nu a obținut, însă, decît procentajul cel mai mare, insuficient pentru a-l acredita, de pe acum, ca președinte. Rezultatul apare, deci, ca un semieșec. Este posibil ca aceasta să influențeze al doilea tur de scrutin, în condițiile în care Alberto Fujimori ar putea atrage în favoarea sa voturile acordate, la primul tur de scrutin, candidaților APRA și celor ai stîngii. Căci, puțin ideologizată, populația pare să prefere programul economic al reprezentantului independent – accent pe privatizarea treptată a sectorului de stat, pe măsuri în plan social și pe promisiunea unei dezvoltări rapide, în stilul „dragonilor asiatici" – în locul „tratamentului de șoc" propus de Vargas Llosa. Acesta este adeptul unei liberalizări economice drastice, presupunînd un cost social ridicat. Or, dacă inițiativa particulară sprijină un asemenea proiect, majoritatea peruanilor, afectați de inflație, șomaj în masă și trai sub nivelul limitei sărăciei, nu sînt dispuși să-i acorde același credit.

Anca Voican

Privim cu încredere viitorul

Ion Diaconescu
vicepreşedinte al Partidului Naţional Ţărănesc – creştin şi democrat

Politica externă a partidului nostru s-a fundamentat, întotdeauna, pe aceleaşi principii de bază care ne-au călăuzit paşii şi în politica noastră internă : morală creştină, naţionalism constructiv, democraţie pluralistă şi dreptate socială.

Pornind de la aceste principii, în perioada interbelică, Partidul Naţional Ţărănesc a militat cu consecvenţă pentru o politică de pace şi apărare a ordinii europene stabilite prin pacea de la Versailles, pace ce a permis realizarea României Mari prin strîngerea, sub acelaşi acoperămînt statal, a întregului neam românesc.

Această politică a fost perfect ilustrată de activitatea pe plan internaţional a marelui român care a fost Nicolae Titulescu, membru al partidului nostru, ale cărui realizări se pot rezuma astfel : adeziune totală la principiile şi obiectivele Ligii Naţiunilor ; strîngerea relaţiilor, pe multiple planuri, cu marile democraţii occidentale (Franţa, Anglia, Statele Unite ale Americii), care urmăreau aceleaşi ţeluri pe plan internaţional ; iniţierea şi sprijinirea, cu tenacitate, a pactelor Mica Înţelegere (România, Cehoslovacia, Iugoslavia) şi Înţelegerea Balcanică, care aveau drept scop apărarea statu-quo-lui în Balcani şi în Europa Centrală ; restabilirea relaţiilor diplomatice şi raporturile de bună vecinătate cu U.R.S.S. etc.

Consecvent acestei politici, în perioada celui de-al doilea război mondial, Iuliu Maniu şi întreg Partidul Naţional Ţărănesc s-au opus din răsputeri alinierii ţării noastre la politica ţărilor fasciste (Germania hitleristă, Italia şi Japonia), aliniere ce a însemnat un atentat la integritatea teritorială a ţării şi care ne-a adus mari pagube pe toate planurile.

Actul de la 23 august 1944, pregătit şi coordonat în cel mai înalt grad de Iuliu Maniu şi colaboratorii săi, a reprezentat o acţiune majoră de a repune ţara pe făgaşul ei firesc în ceea ce priveşte politica externă. Din păcate, condiţiile geopolitice n-au permis ca ţara noastră să culeagă roadele acestui act istoric. I. V. Stalin, conducătorul, din acea vreme, al U.R.S.S., ne-a impus cu forţa un sistem politic străin aspiraţiilor şi intereselor noastre naţionale, şi consecinţele sînt cunoscute de toată lumea. Noi înşine şi întregul popor am pătimit din greu, fără nici o vină, pentru acest joc al destinului, nestînd în puterile noastre să-l influenţăm.

Acest curs al istoriei pare ,acum, pe cale de schimbare şi se pare că vom fi iarăşi în situaţia de a ne decide singuri drumul de urmat. Partidul Naţional Ţărănesc - creştin şi democrat, reintrat în legalitate după atîtea suferinţe, va fi activ în cel mai înalt grad şi în ceea ce priveşte orientarea pe plan internaţional a ţării noastre. Ţelurile noastre vor fi aceleaşi dintotdeauna, adică o politică de pace şi fructuoasă colaborare cu toate ţările din lume, care să asigure şi poporului român o dezvoltare liberă şi prosperă, în concertul naţiunilor lumii. Aderăm, pe deplin, la principiile Organizaţiei Naţiunilor Unite şi la toate obiectivele instituţiilor sale specializate. De aceea, subscriem cu entuziasm la toate iniţiativele ce se iau pe plan internaţional pentru promovarea păcii şi repararea tuturor nedreptăţilor ce mai persistă încă în relaţiile dintre diversele state ale lumii. Printre acestea, considerăm Conferinţa general-europeană de la Helsinki şi reuniunile ce i-au urmat ca un proces continuu pentru eliminarea sechelelor celui de-al doilea război mondial şi militäm ca ţara noastră să ia

TRIBUNA ELECTORALĂ

parte activă la acest proces, fiind interesaţi, în cel mai înalt grad, de succesul eforturilor ce se depun în acest sens.

Privim cu cel mai mare interes şi cu îndreptăţită satisfacţie istoricele transformări ce au loc în U.R.S.S., sub conducerea înţeleaptă a lui M. S. Gorbaciov. Aceste transformări vor deschide calea, pentru prima oară în ultimele două veacuri, unei adevărate prietenii cu marele nostru vecin de la Răsărit. Aceasta va duce la o colaborare în spiritul deplinei echităţi pe multiple planuri, va servi la rezolvarea tuturor problemelor pendinte dintre cele două ţări. Pentru prima oară românii nu vor mai privi cu teamă spre Răsărit.

Aceleaşi raporturi de prietenie şi fructuoasă colaborare vom promova cu toţi vecinii noştri, care, ca şi noi, s-au înscris pe linia transformărilor democratice. Aceste transformări democratice vor duce, sperăm, la o prietenie cu adevărat sinceră, bazată pe respect reciproc.

Se înţelege că, urmărind această politică de pace şi colaborare cu toate popoarele lumii, nu vom nesocoti, nici un moment, drepturile şi interesele poporului român, care vor fi apărate cu sfinţenie.

Partidul nostru a fost şi rămîne susţinătorul drepturilor şi libertăţilor tuturor cetăţenilor ţării, pe bază de egalitate deplină, şi avem, aici, în vedere toate minorităţile conlocuitoare din ţară, dimpreună cu poporul român. Dar acest lucru trebuie să se facă prin respectul desăvîrşit al integrităţii şi suveranităţii ţării şi al caracterului ei de stat naţional român. De aceea, nu putem fi indiferenţi la unele imixtiuni, ce se fac de peste graniţă în afacerile noastre interne şi sîntem îngrijoraţi de propaganda susţinută ce se face de aceleaşi cercuri pe plan internaţional, propagandă ce atentează la integritatea ţării noastre şi bunul său renume.

Susţinem, fără rezerve, curentul ce a luat fiinţă pe bătrînul nostru continent pentru edificarea unei Europa unite de la Atlantic pînă la Ural. În concepţia noastră, acest edificiu nu trebuie să contopească mozaicul de naţiuni europene într-un întreg amorf, lipsit de suflet, ci trebuie să permită dezvoltarea liberă a fiecărei naţiuni, cu specificul ei, într-o lume paşnică şi înfloritoare sub raport economic. Această Europă unită va duce, pînă la urmă, şi la rezolvarea tuturor aspectelor problemei minorităţilor naţionale, care a înveninat atît de mult raporturile dintre popoarele continentului. Desigur, acest edificiu se va construi în timp, cu dificultăţi. Pînă atunci, va trebui să ţinem seama de realităţile existente, printre care şi de apartenenţa noastră la Pactul de la Varşovia, precum şi de celelalte obligaţii internaţionale.

Acest lucru nu ne împiedică, însă, să militäm pentru marile ţeluri amintite şi să privim cu încredere viitorul.

STOP CADRU

Berlin : În vederea constituirii organizaţiei „Amnesty International", în RDG s-a iniţiat alcătuirea unui comitet pentru redactarea statutului acesteia. Organizaţia îşi propune aplicarea deplină, pe teritoriul est-german, a Declaraţiei universale cu privire la drepturile omului. În fotografie — *prezidiul reuniunii de formare a comitetului*

Drumul reintegrării în Europa

Radu Câmpeanu

președintele Partidului Național Liberal

Sînt, deseori, întrebat dacă România trebuie să promoveze, pe plan extern, o politică de „tous azimuts" sau să se reîntoarcă în Europa. Pentru mine nu există nici o contradicție între cele două orientări. Însă, ca o părere personală, și ca un punct de vedere al partidului meu, efortul trebuie îndreptat către integrarea în Europa. Cum se face această integrare, este un alt capitol.

Eu aș propune ca să existe — într-o primă fază, să-i zicem, de tranziție — o asociere între fostele țări satelite din estul continentului. De ce ? Pentru că există între ele un patrimoniu comun, moral și politic, prin aceea că au suportat, și unele și altele, tăvălugul marxist și compresorul comunist. Toate aceste state au o experiență comună, de mai bine de 40 de ani, experiență care implică și reacții comune. Cred că ar trebui încercată o apropiere între ele, desigur nu cu titlu sau sub formă de bloc, ci ca o asociere care să le permită o evoluție mai rapidă către Europa. O concepem, așa cum arătam, ca pe o fază de tranziție, care mi se pare foarte utilă.

Să precizăm, totodată, că această tendință de integrare în Europa și de apropiere de țările occidentale ale continentului nu înseamnă nici un fel de adversitate față de Uniunea Sovietică, cu care va trebui să continuăm să dezvoltăm relațiile noastre, schimbînd, în mod normal, natura lor. Este necesar, dar, să continuăm să promovăm cu U.R.S.S. nu numai relații de bună vecinătate, dar și de colaborare economică. Pe măsură ce Uniunea Sovietică încetează să mai fie sursa imperialismului comunist, ea poate deveni, pentru România, un partener foarte bun și apropiat.

Este adevărat că există între țările noastre problema Basarabiei și Bucovinei de nord, dar considerăm că nu trebuie forțate lucrurile. Sîntem bucuroși că basarabenii și-au regăsit limba strămoșească. Vrem să-i sprijinim în desăvîrșirea propriei culturi. Dacă, în viitor, condițiile generale din U.R.S.S. și din Europa vor permite exprimarea voinței poporului basarabean de a se uni cu România, noi vom fi, fără îndoială, de acord. Repet, însă, lucrurile nu trebuie forțate și, desigur, această problemă nu poate fi desprinsă din contextul evoluțiilor generale din Europa.

Independența națională în cadrul interdependenței internaționale

Radu Dumitrescu

membru în Comitetul Provizoriu Director al Partidului Social Democrat Român

Partidul Social Democrat Român face parte din mișcarea social-democrată și socialistă din lume, organizată în Internaționala Socialistă și în Uniunea Partidelor Socialiste Europene ; procesul de aderare formală la aceste organizații este în curs. Spre deosebire de Internaționala a III-a (Komintern), Internaționala Socialistă nu a avut și nu are pretenția de a impune și reglementa politica fiecărui partid membru. În consecință, PSDR afirmă și promovează o politică de independență națională, fără ingerințe din afară în determinarea liniilor ei directoare.

Un al doilea principiu, admis axiomatic, ca bază a concepției partidului nostru, este consfințirea frontierelor actuale stabilite după tratatele de pace încheiate după cel de-al doilea război mondial, confirmate prin Actul de la Helsinki. De aceea, nu ne punem nici măcar problema contestării eventuale a unor frontiere europene de către alți semnatari ai acestui pact. În a-

TRIBUNA ELECTORALĂ

celași timp, la Helsinki s-a convenit asupra unui șir lung de recomandări pe care credem că trebuie să le respectăm în egală măsură, și nu numai formal sau cu rezerve (exprimate explicit sau nu), așa cum făcea fostul regim dictatorial.

Independența națională trebuie înțeleasă, însă, și în cadrul unei interdependențe, și aceasta pe un triplu plan. Pe plan mondial, ne simțim legați de principiile Cartei Națiunilor Unite, la care România a aderat. Pe plan european, P.S.D.R. preconizează aderarea la Consiliul Europei, cu îndeplinirea cît mai grabnică a tuturor condițiilor prealabile acestei aderări. În sfîrșit, pe plan local, est-european, P.S.D.R. recunoaște existența unor situații, condiții și interese comune ale statelor care păsesc spre democrație, ceea ce face să nu respingă apartenența României la Pactul de la Varșovia, ținînd seama că, în prezent, conținutul acestora este în plină evoluție și mult mai puțin constrîngător decît în trecut.

În urma desfășurărilor înregistrate în ultima vreme datorită apariției, afirmării și confirmării, prin fapte, a noii politici externe a URSS, sub impulsul președintelui M. Gorbaciov, nu putem să nu constatăm că situația militară în Europa s-a schimbat. Tratativele în vederea dezarmării, începute cu retragerea rachetelor și cu reducerea numărului de trupe staționate pe teritorii străine, au căpătat un caracter realist, la care subscriem în totalitate. Astăzi, politica, în această privință, a multor partide socialiste și social-democrate din Occident ne apare pe deplin justificată (politică îndeobște privită cu nedumerire în perioada „brejneviană" a URSS de către opinia clandestină a omului de pe stradă, în România și în toată Europa Orientală). „Casa comună europeană" sau „Europa de la Atlantic la Ural" ne apare ca un ideal foarte de dorit, deși îndepărtat.

Spre deosebire de pretențiile megalomane din trecut, acordînd, în continuare, atenție și solicitudine „lumii a treia", a țărilor în curs de dezvoltare, România va trebui să se concentreze, în viitorul apropiat, asupra problemelor sale proprii. Ea nu se poate, desigur, dezinteresa de unele focare de criză persistente în anumite puncte ale globului. În Orientul Mijlociu, considerăm că recunoașterea deplină a Israelului de către statele arabe, în frontiere convenite prin negocieri și garantate, trebuie să fie completată prin recunoașterea, fără echivoc, de către Israel, a dreptului la autodeterminare a poporului palestinian. De ambele părți ne leagă bune relații.

Reunificarea Germaniei într-o democrație considerăm că nu poate fi decît expresia voinței liber exprimate a întregului popor german ; ea nu trebuie să sperie pe nimeni, dacă atît R.F.G., cît și R.D.G., în prezent, ca și viitorul stat unificat, vor garanta actualele frontiere.

P.S.D.R. acordă o atenție deosebită soluționării problemei minorităților, considerată de regimul dictatorial defunct ca o problemă strict internă. Dacă sfîrșitul primului război mondial a reprezentat triumful principiului naționalităților, materializat prin desăvîrșirea consolidării „statelor naționale", perioada de după cel de-al doilea război a fost confruntată cu situația unor populații rămase în afara granițelor statului respectiv. Rezolvările, în Europa occidentală, nu au fost omogene. Unele au fost defavorabile minorității, mergînd pînă la expulzări în masă (în 1945). Există și țări care nu recunosc existența unor minorități pe teritoriul lor. În sfîrșit, și aceasta este tendința de ansamblu, rezolvări favorabile au fost înregistrate în alte state, precum Finlanda, Italia, Austria. Considerăm că, respectînd condițiile specifice ale țării noastre, în acest sens trebuie să se îndrepte și România. Dar cu o singură remarcă (nerestrictivă) : aceste statute favorabile, reprezentînd împlinirea drepturilor omului, au fost convenite în urma unor negocieri care au durat între 5 și 20 de ani ! Deci, apare nejustificată și deloc înțeleaptă deviza : acum ori niciodată ! De asemenea, nu trebuie pierdut din vedere că fiecare atitudine, fiecare luare de poziție în această problemă sînt încărcate de ponderea a secole de istorie, a cărei interpretare poate fi diferită „de o parte a Pirineilor sau de alta", după cum a spus Pascal.

Declarații consemnate de Aurel Zamfirescu

1000+1

Magnat

Magnatul presei britanice, Robert Maxwell, aflat în URSS pentru întîlniri de afaceri, a fost primit, la Kremlin, de președintele Mihail Gorbaciov. În timpul întrevederii au fost abordate problemele restructurării și influența ei asupra Europei. Robert Maxwell ar fi interesat într-o participare la publicația economică în limbile rusă și engleză „Business World", care va apărea la 1 iulie a.c.

Constatări

Potrivit datelor preliminare, securitatea transporturilor aeriene internaționale s-a degradat, în 1989, în raport cu anul precedent. Potrivit unui comunicat al Organizației Aviației Civile Internaționale (OACI), accidentele de zbor înregistrate, anul trecut, în întreaga lume, s-au soldat cu 1 346 de morți, față de 910 în 1988. La OACI sînt afiliate companii aeriene din 162 de țări.

„Stealth"

Ministerul apărării al S.U.A. a prezentat presei un film, de opt minute, înfățișînd, pentru prima dată în public, „avionul invizibil" (supranumit „Stealth") cu care, începînd din 1981, este dotată aviația militară a S.U.A. Avion de vînătoare și bombardament, acest tip de aparat („Lockheed F-117") are un design cu totul deosebit și este înzestrat pentru zboruri de noapte și dotat astfel încît să nu poată fi detectat de radar. Ținut în secret pînă acum, avionul (al cărui cost este de 106,2 milioane dolari), efectua zboruri doar de la o bază din deșertul Nevada. Forțele aeriene au primit deja 57 din cele 59 de aparate comandate.

FESTIVITATE. Tineri din Beijing sînt urmăriți de privirea atentă a unui polițist în cunoscuta piață Tienanmen, la ceremonia de inaugurare a Jocurilor sportive Asiatice

„Reconciliere în loc de răzbunare"

În urma alegerii unei Camere a deputaților, democratic legitimate, controlul asupra materialului și personalului securității nu mai poate rămîne nici în mîinile vechiului guvern, unde tonul este dat de foștii membri ai partidului comunist, și nici în comisiile sau comitetele cetățenești numite de acesta — apreciază ziarul vest-german Süddeutsche Zeitung, *care scrie în continuare : Controlul trebuie, acum, preluat de Parlament, și aceasta indiferent de bănuiala că unii din membrii săi au colaborat cu securitatea. Constituirea Parlamentului și formarea unui nou guvern nu pot fi blocate pe acest considerent. Grupurile democratice de la bază și-au cîștigat merite în răsturnarea regimului comunist. Ele ar aduce, însă, prejudicii Republicii Democrate Germane, dacă ar condiționa un nou început de încheierea autopurificării și dacă nu ar recunoaște nici măcar alegerile ca o legitimare suficientă a noului parlament. N-ar face, prin aceasta, decît să dea apă la moară unei domnii distrugătoare a arbitrarului...*

Într-o societate, precum cea din Republica Democrată Germană, care a fost atît de profund devastată pe plan moral de cancerul securității, depășirea trecutului trebuie să se facă sub deviza reconcilierii. Cine nu s-a făcut direct vinovat trebuie să primească o șansă de afirmare la edificarea noii societăți, iar, acolo unde există încălcări ale Codului penal, competența revine judecătorilor.

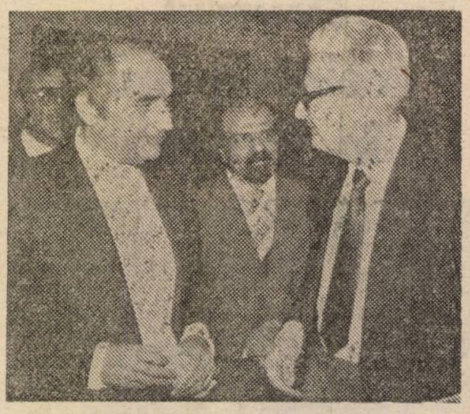

VIZITA. Dr. Hans Jochen Vogel (dreapta), președintele Partidului Social Democrat din R.F.G., care a vizitat recent Israelul, a conferit cu diverse personalități politice, inclusiv cu reprezentanți ai palestinienilor din teritoriile ocupate, în legătură cu șansele procesului de pace în Orientul Mijlociu

Fumat

Directorul general al Organizației Mondiale a Sănătății (O.M.S.), Hiroshi Nakazima, precizează că aproximativ 2,6 milioane de oameni își pierd viața, anual, din cauza unor maladii provocate de fumat. Vorbind la o conferință internațională organizată în orașul australian Perth, Hiroshi Nakazima arăta că, numai în Europa, mor, în fiecare an, din cauza fumatului, circa o jumătate de milion de oameni. În Franța, în fiecare săptămînă își pierd viața, din aceeași cauză, aproximativ o mie de persoane — de patru ori mai multe decît cele care decedează în urma consumului exagerat de alcool.

Nume

Datorită numelui său de origine franceză, președintele Uniunii Creștin Democrate (U.C.D.) din R.D.G., desemnat premier al țării, Lothar de Maizière, a avut dificultăți la participarea la primul tur de scrutin privind alegerea președintelui Camerei Populare. Pentru a-și căuta buletinul de vot, el s-a prezentat la secția L—Z, gîndindu-se că a fost înscris la litera M (Maizière). Or, ordinatorul nu-l înregistrase decît la D, ce proveneа de la particula de Maizière. Pînă la urmă, a votat și el. La al doilea tur de scrutin, cei 400 deputați au ales-o pe Sabine Bergmann-Pohl (U.C.D.) ca președintă a parlamentului.

Suporter

Yasser Arafat, liderul O.E.P., care a vizitat recent Italia, a declarat unui reporter al televiziunii din Roma că este un mare iubitor al fotbalului și că va încerca să privească meciurile de la apropiatul Campionat Mondial, dacă, desigur, numeroasele lui obligații politice îi vor permite așa ceva. „Sper, într-adevăr, să găsesc puțin timp pentru a urmări întîlnirile și salut din toată inima echipa Italiei". Arafat a adăugat : „Dar voi fi și suporterul formației Emiratelor Arabe Unite". (Echipă care are mare nevoie nu numai de sprijinul liderului palestinian pentru a trece de dificilele obstacole ce o așteaptă în grupa D, unde se află împreună cu R.F.G., Iugoslavia și Columbia...)

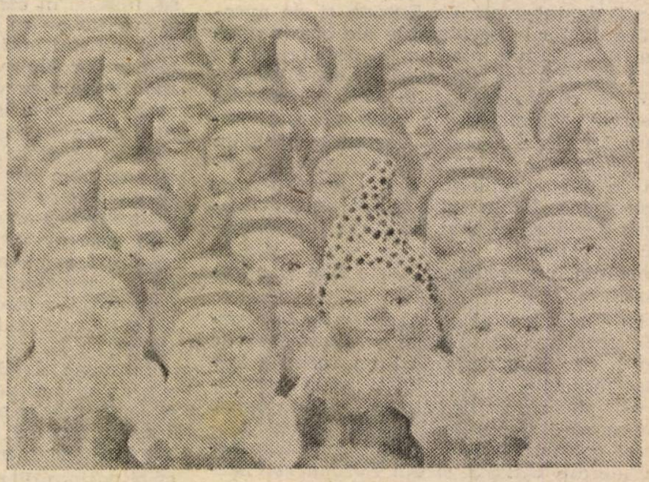

SISTEM. Marcarea unor obiecte de valoare cu anumite semne de recunoaștere va face mai ușoară identificarea proprietarilor, în cazul furturilor acestora. Imaginea reprezintă o asemenea tentativă prin folosirea acelei așa-zise „mici deosebiri" !

Satelit

Israelul a lansat cel de-al doilea satelit spion, cu ajutorul unei rachete „Ofek 2", de la o rampă de lansare din centrul țării. Autoritățile militare au interzis comunicarea altor amănunte. Startul satelitului „Ofek 2" era așteptat de mai multă vreme, dar, acum, a dobîndit o dimensiune politică cu totul nouă : cu o zi înainte, președintele irakian a anunțat că țara sa este capabilă să distrugă jumătate din Israel cu arma chimică binară, în cazul în care statul evreu ar proceda la o lovitură preventivă împotriva Bagdadului. Amenințarea a fost proferată într-o perioadă în care, la Londra, se fac investigații în legătură cu încercarea Irakului de a dobîndi focoase nucleare ; pe de altă parte, tot aici au loc demonstrații ale unor elevi, studenți și funcționari împotriva „cercurilor imperialist-sioniste, care au inițiat o campanie anti-irakiană".

Fostul ministru israelian al apărării Yitzhak Rabin a declarat că Irakul trebuie să evite provocările. „Vom replica de zece ori mai dur", a continuat Rabin. Cotidianul israelian „Maariv" a informat, la 2 aprilie, că dispune de rachete balistice care pot atinge orice țară arabă. La acestea se adaugă o aviație experimentată și flexibilă ; ea ar putea fi dotată chiar și cu bombe nucleare, lucru ce nu se dezminte în Israel. După opinia agenției „A.D.N.", cursa înarmărilor și amenințările reciproce atestă escaladarea încordării în Orientul Mijlociu, conturată mai de mult și provocată de incendiul de la fabrica chimică libiană Rabta, de colonizare cu evrei sovietici a teritoriilor ocupate și, nu în cele din urmă, de refuzul îndîrjit al guvernului Shamir de a dialoga cu palestinienii.

În declarațiile făcute cu prilejul „Zilei pămîntului", Yasser Arafat a condamnat Israelul că pregătește un război și a anunțat că palestinienii se vor vedea constrînși să pună mîna pe arme și să facă uz de rachetele irakiene.

Martori

D.E.A. — Agenția antidrog din S.U.A. — a stabilit contacte cu militari în retragere din Panama, pentru ca ei să apară ca martori în procesele din Florida (S.U.A.) împotriva fostului general Manuel Antonio Noriega. Ziarul „Panama America" scrie că funcționari ai D.E.A. au discutat, între alții, cu colonelul Julian Melo, trecut în rezervă, în 1984, pentru presupuse legături cu narcotraficanții columbieni, și cu căpitanul Luis Quiel, șeful forțelor antinarcotice pînă la intrarea trupelor americane în Panama, care l-au înlăturat pe Noriega, în decembrie anul trecut. În declarații făcute cotidianului citat, colonelul în retragere Melo a arătat că Antonio Noriega trebuie judecat nu numai pentru narcotrafic, ci și drept criminal de război, pentru dezertare și lașitate. El a opinat că, ținînd seama de martorii existenți în Florida, există suficiente elemente pentru ca Noriega să fie judecat.

Nesupunere

După cum informează revista „Moskovskie Novosti", mai multe organizații politice independente din Gruzia au lansat un apel la nesupunere civică pe o perioadă de 10 zile, pentru a comemora împlinirea unui an de la reprimarea sîngeroasă a manifestației pașnice naționaliste de la Tbilisi din 9 aprilie 1989 (cînd 20 de persoane și-au pierdut viața în confruntările cu militari sovietici, care au intervenit pentru a-i împrăștia pe participanții la manifestația organizată în fața guvernului din capitala Gruziei).

Opinie

„Dacă te uiți la japonezi, cred că noi sîntem egali cu ei din anumite puncte de vedere, dar nu cu cei mai buni dintre ei". Declarația aparține președintelui companiei Ford, Harold Poling. Acordînd un interviu revistei „The Detroit News", H. Poling arată că, în comparație cu japonezii, nu tehnologia, ci costurile de producție reprezintă dezavantajul celor trei mari producători-auto din Statele Unite. „Putem face ca uzinele din S.U.A. să construiască vehicule la fel de ieftine ca japonezii ? Desigur, dar aceasta presupune să închidem uzinele noastre și să o luăm de la capăt. Nu putem face așa ceva. Avem o forță de muncă, avem pensionarii noștri și obligațiile față de ei, avem obligații în domeniul asistenței sanitare, ceea ce ne diminuează foarte serios capacitatea competitivă. Trebuie să rezolvăm cumva aceste lucruri", a arătat H. Poling.

Decizie

În școlile primare și secundare publice japoneze se va înălța, cu prilejul ceremoniilor oficiale, drapelul și se va cînta imnul național japonez. Decizia a fost luată duminică, în pofida opoziției unei părți importante a populației. „Fiecare stat își consideră drapelul și imnul național drept cutume sociale importante" — declara ministrul japonez al educației, Kosike Hori, explicînd că decizia privind obligativitatea înălțării drapelului și a intonării imnului la manifestările importante organizate în școli are ca scop ajutarea copiilor să-și cunoască mai bine țara.

ANIVERSARE. Cancelarul vest-german Helmut Kohl și-a serbat ziua de naștere : a împlinit 60 de ani, la 3 aprilie. A avut ca invitați peste 1 000 de politicieni și oameni de afaceri

PREMII. Ceremonia decernării premiilor anuale ale fundației „Alexandru Onassis" din Atena : premiul Delphi a fost atribuit lui Angelos Goulandris, pentru muzeul său de istorie naturală ; Ailton Krenak, președintele Uniunii națiunilor indiene, a primit premiul Aristotelis ; prof. John Bradimas, președintele Universității New York, premierul grec Xenofon Zolotas, Stanislaw Wyganowsky, președintele Universității din Varșovia, au primit premiul Olympia, iar secretarului general al O.N.U., Perez de Cuellar, i s-a decernat premiul Atena. Toate premiile au fost însoțite de cîte un cec de 100 000 dolari

● ● ● de MATTY

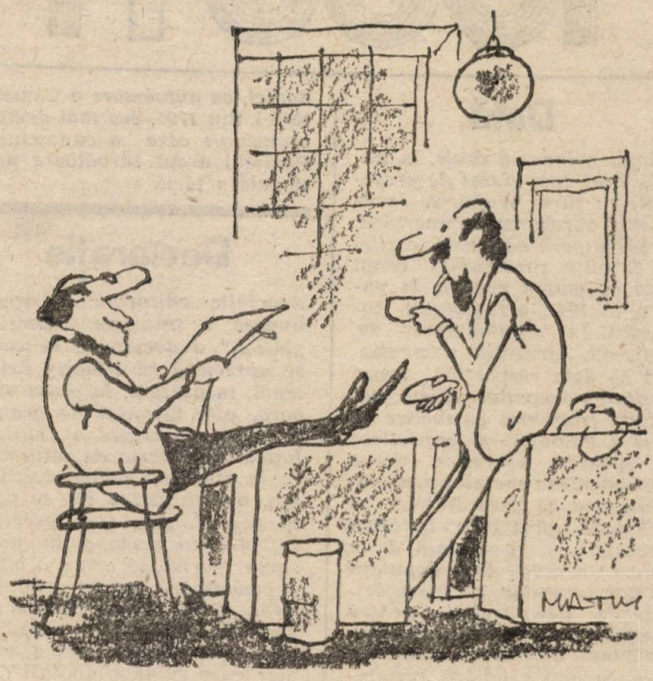

— Dar noi doi cînd trîntim o grevă ?

1000+1

Dată

Seimul polonez a decis, în pofida unui apel lansat de președintele țării, Wojciech Jaruzelski, abrogarea aniversării, ca sărbătoare națională, a zilei de 22 iulie, considerată drept dată ce marca venirea la putere, în 1944, a regimului comunist. În argumentarea sa, Wojciech Jaruzelski a menționat că data respectivă evocă încetarea ocupației naziste, stabilirea frontierei postbelice de vest a Poloniei și împărțirea de pămînt țăranilor. Surse parlamentare menționează posibilitatea ca președintele să se opună prin veto hotărîrii Seimului, cu riscul însă de a suferi un eșec dacă deputații se vor pronunța, cu o majoritate de două treimi, pentru menținerea deciziei inițiale. Totodată, aproape în unanimitate, Seimul a hotărît restabilirea zilei de 3 mai (marcată în perioada interbelică, după dobîndirea, în 1918, a independenței, ca aniversare a Constituției, din 1791, cea mai democratică pe care a cunoscut-o Polonia) drept sărbătoare națională a țării.

Declarație

Asociația editurilor de presă ungare a transmis agenției „M.T.I." o declarație în care se apreciază că situația existentă, în prezent, în presa ungară, este deosebit de gravă. În presă domnește o anarhie totală, mijloacele de informare în masă își pierd încrederea, obiectivitatea lor se află în pericol. „Nu vom permite ca, în locul monopolului unui singur partid, să apară o nouă dependență, cea de capitalul străin. Protestăm împotriva situației care permite cumpărarea unei edituri sau a unui ziar cu o sumă simbolică", se arată în declarația Asociației, ce solicită sistarea lichidării prin vînzare a ziarelor, pînă la formarea noului Parlament, transmite „M.T.I.". Agenția „France Presse" arată că declarația Asociației intervine după achiziționarea mai multor ziare regionale ungare de către grupul vest-german „Axel Springer".

AUDIENȚA. Papa Ioan Paul al II-lea a acordat, la Castelgandolfo, o audiență fostului președinte al Argentinei, Raul Alfonsin, aflat într-o vizită particulară în Italia

Tumori

Tumorile Wilms, tumori maligne care apar pe rinichi, în special la copii, și-au pierdut din efectul lor înfricoșător. Dacă, înainte, prognozele erau, în general, fatale, în prezent pot fi salvați 9 din 10 copii suferinzi de această boală. La această concluzie au ajuns specialiștii vest-germani, care, timp de opt ani, au făcut cercetări în 76 clinici de copii. Progresele înregistrate în combaterea acestei tumori se datorează și lărgirii spectrului chimioterapiei. Astfel, prin administrarea citostaticelor Actinomycin D și Vincristin, într-un interval de două-trei săptămîni, tumoarea se reduce la jumătate. Operația făcută ulterior garantează vindecarea. După intervenția chirurgicală, se continuă tratamentul chimioterapeutic timp de un an de zile. Ziarul „Frankfurter Allgemeine" arată că cercetările făcute pe un lot de 373 de copii au dovedit că, adeseori, se poate renunța la tratamentul cu raze. De curînd, cercetători americani și germani au identificat o genă a cromozomului 11, care contribuie, probabil, la declanșarea acestui cancer renal.

Proces

Și în Austria sînt la ordinea zilei procesele de răsunet. Astfel, cel mai mare proces din istoria țării, denumit „procesul Noricum", intentat unui număr de 18 cadre de conducere ale unor întreprinderi naționalizate, a început la tribunalul din Linz. Întreprinderile fac parte din cel mai mare grup naționalizat din țară, Voest-Alpina, fiind implicate și două filiale ale acestuia — Noricum și Hintenberger. Acuzația adusă inculpaților este că au violat neutralitatea Austriei. Pe căi ilegale, în anii 1985 și 1986, tunuri GHN 45 ale firmei Noricum și obuze destinate Libanului au fost livrate Iranului, aflat atunci în conflict cu Irakul. Or, legea austriacă interzice vînzarea de armament țărilor aflate în conflict. Valoarea livrărilor s-ar ridica la 3,7 miliarde de șilingi (300 milioane de dolari). Pentru obținerea unor certificate false de livrare și pentru „spălarea" banilor prin intermediul mai multor bănci au fost vărsați circa 800 milioane de șilingi, potrivit unor surse bine informate menționate de agenția „France Presse". Asasinarea, luna trecută, la Bruxelles, a inventatorului canadian al tunului GHN 45, Gerald Bull, a determinat autoritățile austriece să-și ia măsuri speciale de precauție pentru acest proces la care au fost citați să depună mărturie șase miniștri sau foști miniștri, dintre care cinci socialiști. Cancelarul Franz Vranitzky a fost audiat, timp de peste șase ore, de o comisie de anchetă.

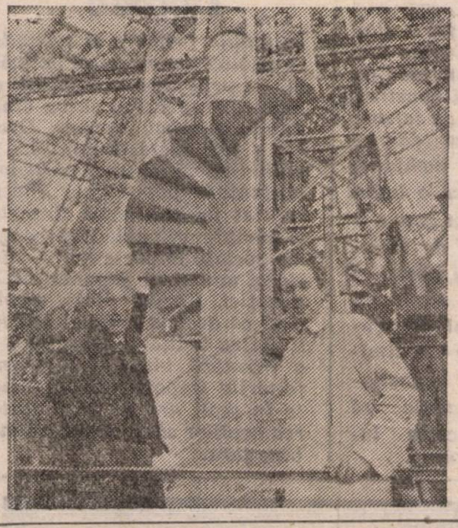

„SUVENIR". Francezul Henry Morvan (în stînga) și fiul său, Olivier, pozează bucuroși pe treptele Turnului Eiffel. Cei doi au cumpărat o parte din vechile scări ale Turnului, vîndute la licitație tocmai în Tokio. „Achiziția" i-a costat 56 476 dolari (323 000 franci francezi)

„Din pietrele zidului căzut..."

Pentru Vatican, reforma dorită de Gorbaciov nu este o amăgire. „Republica prezidențială din U.R.S.S. nu este o dictatură travestită, ea face parte din acea serie de schimbări care formează o etapă a unui lung pelerinaj spre libertate" — scrie cotidianul „Observatore romano" într-un articol dedicat situației actuale din U.R.S.S.

„Actuala etapă a perestroikăi — se spune în continuare — trebuie analizată sau, mai bine zis, însoțită de simpatie față de popoarele și națiunile care sînt angajate în acest proces, fără să se piardă din vedere scopul final, care este pacea pe pămînt, dreptatea ca rezultat al solidarității pe scară planetară".

„Fiecare eveniment istoric — scrie, în încheiere, ziarul Vaticanului — și, prin urmare, și cel petrecut în U.R.S.S., are un anumit ritm de desfășurare, anumite modalități și trăsături specifice. Ultimii cinci ani ne-au oferit, în ansamblu, imaginea unui zid care a fost asaltat cu lovituri de tîrnăcop salvatoare. Acum, trebuie să folosim pietrele zidului căzut pentru a construi casa nouă, casa comună".

FELICITĂRI. La Casa Albă, președintele George Bush îl felicită pe cunoscutul cîntăreț american Michael Jackson, după ce acesta din urmă a fost desemnat „Cîntărețul deceniului" de către prietenii „Muzeului Copiilor"

Scrutin

Duminică, 7 aprilie, au avut loc alegeri generale în insula Niue, în sudul Pacificului. Niue este situată la 2 500 km nord-est de Noua Zeelandă și are 258 km² și 2 500 de locuitori din care mai mult de jumătate sînt copii. La scrutin au participat aproximativ 1 000 de electori. În Niue nu există, oficial, partide politice. Sir Robert Rex, 82 de ani, este prim-ministru din 1974 și se așteaptă să fie reales.

Rubrică realizată de Dumitru Constantin

„Practic, toată republica a luat loc în bancă"

Convorbire cu dl. Tudor Țopa
președintele Uniunii Ziariștilor din R.S.S. Moldovenească

Au trecut peste șapte luni de cînd, la Sesiunea a XIII-a a Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești, au fost adoptate legile cu privire la recunoașterea limbii române, sub numele de moldovenească, ca limbă de stat, și la revenirea la grafia latină. Acest act de dreptate, îndelung așteptat, a fost dobîndit și prin intervenția energică a presei.

Dar, cum adoptarea unor legi nu înseamnă neapărat și aplicarea lor, imediată și de la sine, lupta, deschisă cu un an și jumătate în urmă de către binecunoscuta revistă „*Literatura și arta*", continuă. Dovadă și constituirea, la 17 martie, a Societății „Limba noastră cea română" care, pornind de la constatarea că procesul traducerii în viață a celor două legi este extrem de anevoios, își propune, între altele, să ceară cu perseverență, de la factorii de decizie, măsurile necesare și să dea publicității orice încercări, birocratică sau șovină, de contracarare a efectului acestor legi.

Între fondatori se numără și Uniunea Ziariștilor cu al cărei președinte, Tudor Țopa, ne-am întîlnit în biroul său de redactor-șef al cotidianului „*Moldova socialistă*". Discutînd despre presă atît ca mijloc de propagare, cît și ca teren de aplicare a celor două legi, începem prin a cere informații despre împrejurările producerii incidentului din mai anul trecut, în care interlocutorul nostru a jucat, fără să vrea, rolul principal. Este vorba de conflictul dintre ziariști, pe de o parte, și conducerea de partid la nivel republican, de atunci, pe de altă parte, despre care gazetarii din România au aflat cu emoție prin intermediul „Europei libere".

Ziarul „Moldova socialistă", ne-a spus Tudor Țopa, a fost editat între 1932 și 1938 cu grafie latină. În perioada represiunii staliniste, din 65 de lucrători ai ziarului, 61 au fost persecutați tocmai din acest motiv. Dar intelectualitatea, scriitorii, savanții moldoveni reveneau sistematic, pe parcursul anilor, la ideea că limba moldovenească și limba română sînt identice și că veșmîntul firesc al acestei limbi este grafia latină. Deși problema a fost discutată sub diferite aspecte, ea nu a fost luată în considerare. Datorită restructurării, cînd s-au creat posibilități reale ca să se țină cont, într-o mai mare măsură, de părerea savanților, ca oamenii să-și exprime liber ideile, cu un an și jumătate în urmă, în republică s-au întețit discuțiile referitoare la revenirea la grafia latină și declararea limbii moldovenești ca limbă de stat.

În jurul acestei probleme, ziarul „Moldova socialistă", pînă la adoptarea de către Prezidiul Sovietului Suprem a proiectului de lege oficial, a publicat cinci pagini tematice, semnate de savanți cu renume. Pe lîngă acestea, a mai publicat încă 18 pagini, unde oameni din diferite domenii, de diferite vîrste, specialiști s-au exprimat în favoarea declarării limbii moldovenești ca limbă de stat, a ideii că limba română și cea moldovenească sînt una și aceeași și a trecerii la grafia latină. Iată cum relatează domnul Tudor Țopa evenimente care au urmat :

— Confruntarea devenise foarte aprigă. La un moment dat, noi am simțit că poate să capete o întorsătură nedorită, pentru că forțele birocratice, ba chiar pur reacționare, se foloseau de cifre falsificate și alte procedee de felul acesta pentru a induce în eroare populația. De aceea, în ziua de 17 mai, noi am publicat un proiect de alternativă, semnat de întregul colectiv al Institutului de limbă și literatură moldovenească al Academiei de științe, în care se cerea, încă o dată, foarte clar declararea limbii moldovenești drept limbă de stat, cu trecerea *concomitentă* la grafia latină. Mai ales că, în realitate, în proiectele anterioare, problema grafiei latine era prevăzută pentru altă discuție, pentru alți ani. Deci, o tărăgănare premeditată. Chiar și acum sîntem convinși că am procedat bine, dînd cuvîntul specialiștilor. Dar aceasta a provocat nemulțumire la conducerea de atunci a republicii noastre. Ni s-a imputat că neglijăm părerea oficială. Pe de altă parte, populația și savanții, scriitorii, publiciștii erau toți de partea noastră.

Deci, am publicat proiectul și, în aceeași zi, eu am fost destituit din postul de redactor șef. Colectivul redacției, nu numai al redacției noastre, în general toate redacțiile din Casa presei, toți ziariștii, artiștii, oamenii de știință, de cultură au considerat această decizie drept o încercare de intimidare a forțelor intelectuale sănătoase ale republicii noastre. Lucrurile au luat, în felul acesta, o cu totul altă întorsătură, la care nu s-au așteptat, probabil, nici Biroul C.C., nici Consiliul de miniștri ; confruntarea dintre ziariști și conducerea de partid, foarte dură, a ținut pînă noaptea tîrziu cînd am fost restabilit în postul de redactor șef. Este deosebit de îmbucurător faptul că ziariștii, și de data aceasta, s-au dovedit a fi uniți, de neclintit, competenți și îndrăzneți. Au lăsat deoparte interesele mărunte și au pus pe primul plan problema cardinală.

— Deci, ordinul inițial a fost revocat. Ați primit, totuși, o oarecare sancțiune ?

— Deși se stabilise înțelegerea că sînt restabilit în lucru, a doua zi dimineață, am fost chemat din nou la Biroul C.C. și se punea problema să mi se dea mustrare aspră. Dar colectivele, Uniunea ziariștilor, în ansamblu, Uniunea scriitorilor, intelectualitatea din orașul nostru au insistat să rămîn fără nici un fel de pedeapsă.

Întrebat care este, în prezent, structura presei din republică, inclusiv din punctul de vedere al limbilor, domnul Tudor Țopa a precizat că, în R.S.S. Moldovenească, se editează 130 de publicații, între care 24 reviste, restul ziare ; 11 republicane, restul orășenești, raionale. O parte din ziare se editează la institute de învățămînt superior și diferite întreprinderi industriale mari. Aproximativ 60 la sută sînt editate în limba moldovenească, restul în limba rusă. O parte din ediții se dublează, adică apar și în limba rusă, și în limba moldovenească.

Referitor la progresele înregistrate în sensul aplicării celor două legi, interlocutorul nostru a arătat că, pentru presă, trecerea la grafia latină era proiectată, conform legii, pînă în anul 1993. Deci, se dăduse un termen de trei ani. Dar multe publicații, în special cele republicane, au și trecut la această grafie sau trec acum. Printre acestea se află și ziarul „Moldova socialistă". Cu ajutorul inginerilor din Leningrad, a fost reutilată, repede, baza poligrafică. Acum există tot ceea ce trebuie și, practic, aici nu mai există probleme. Ele apar, însă, pentru ziarele raionale, orășenești și cele de întreprindere. Deocamdată, nu există utilajul necesar tipăririi acestora. O parte din reviste au adoptat grafia latină încă de anul trecut. Altă parte, acum. Oricum, — subliniază interlocutorul nostru — pe parcursul anului, toată presa republicană de limbă moldovenească va adopta grafia latină.

— În calitate de președinte al Uniunii ziariștilor și de deputat, aveți posibilitatea să impulsionați autoritățile pentru a satisface mai rapid nevoile presei ?

— Fără doar și poate. Ziarul nostru, de pildă, era planificat pentru anul '93. Or, noi am trecut, practic, de pe acum.

Răsfoindu-l, am constatat, totuși, că mai sînt cîteva materiale tipărite cu chirilice. Facem această remarcă. Ni se răspunde că sînt ultimele din cele ce au fost deja culese. Colectivul își propusese ca, pînă la 1 Mai, ziarul să apară, în totalitate, cu caractere latine. Practic, însă, lucrul acesta s-a și realizat.

— De fapt, noi am vrut să trecem la această grafie încă de la 1 ianuarie, ne-a spus, în încheiere, Tudor Țopa. Dar baza tipografică nu era utilată. De aceea, am trecut abia pe parcursul lunii martie. Împlinim abia două săptămîni. Așa încît, dacă citind „Moldova socialistă" o să întîlniți unele greșeli, țineți cont că este firesc pentru început, că, la noi, și colectivul învață, și tipografii învață, și cititorii. Practic, toată republica a luat, acum, loc în bănci.

Corespondență din Chișinău de la Rodica Șerbănescu

STOP CADRU

Președintele Indiei, Ramaswamy Venkataraman și prințesa de Wales la un banchet prilejuit de vizita la Londra a șefului statului indian

Hong Kong — „minunata aventură"

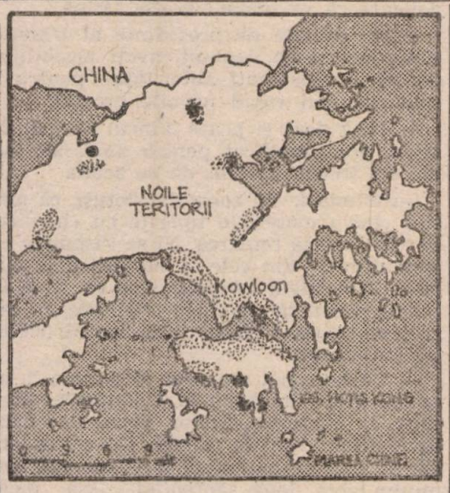

Teritoriile cunoscute sub numele de HONG KONG *sînt situate în partea meridională a Chinei, la sud-est de Guangzhou (Canton). Populația insulelor este estimată la 5,6 milioane de locuitori (în 1989), din care 98 la sută sînt chinezi. Portul Hong Kong reprezintă o extraordinară aglomerare de întreprinderi industriale (peste 12.000) și bănci. Produsul intern brut era, în 1987, de 8.495 dolari pe cap de locuitor. Exportul : textile, produse electronice, materiale plastice. Produsele de import : materiile prime, alimente, produse chimice, mașini și echipamente de transport. Principalii parteneri comerciali : China, Japonia, Statele Unite, Coreea de Sud, Singapore, R.F.G., Marea Britanie.*

La 30 iunie 1997, în termenii acordului chino-britanic, semnat la 19 decembrie 1984, China își va relua suveranitatea asupra Hong Kong-ului, considerat, pînă la acea dată, „colonie" britanică.

Puterea executivă : *administrarea Hong Kong-ului este realizată de un guvernator numit de regina Marii Britanii. Guvernatorul este asistat de un Consiliu Executiv.* Puterea legislativă : *este exercitată de un Consiliu Legislativ, format din 56 de membri.* Puterea judecătorească *este exercitată de Curtea Supremă, în fruntea căreia se află un judecător șef. Ea este alcătuită din Curtea de Apel și Înalta Curte. Mai există și patru Curți districtuale și 10 Curți ale magistraților.*

Guvernul local : *consiliile urbane și regionale poartă responsabilitatea problemelor de sănătate, a timpului liber și mediului înconjurător din zonele cărora le aparțin. Mai există și comisiile districtuale, care aleg 10 membri din fiecare consiliu urban. Dreptul de vot se exercită de la vîrsta de 21 de ani.*

Partide politice : *organizațiile comerciale și de muncă sînt cele care dețin principala pondere în puterea politică. Nici un partid nu este semnificativ din punct de vedere politic.*

Organizații internaționale : *de la 27 mai 1969, Hong Kong-ul este membru al Băncii Asiatice de Dezvoltare ; Hong Kong-ul este afiliat la Acordul General pentru Tarife și Comerț (G.A.T.T.).*

„O FABRICĂ DE BANI". Hong Kong-ul stîrnește de multă vreme uimirea datorită fenomenalei sale ascensiuni economice. În anii '70, cînd interesul pentru piața aurului a crescut în mod deosebit, oamenii de afaceri s-au stabilit în acest teritoriu, atrași, între altele, și de faptul că fusul orar al Hong Kong-ului permite tranzacții la începutul zilei, înaintea deschiderii piețelor de la Londra și New York. În cursul unei zile, volumul tranzacțiilor poate atinge 2,5 milioane de uncii pe piața internațională a aurului. Teritoriul deținea, pînă în 1988, reputația de centru financiar mondial, cu cele 154 de bănci, printre cele mai mari din lume, la care se adaugă 300 de instituții de credit. Dispunînd de una din bursele unde se efectuau aproape cele mai mari speculații din lume, o piață imobiliară în plină efervescență, o rată substanțială de creștere, teritoriul era o fabuloasă „fabrică de bani"... Crahul financiar, din octombrie 1987, a avut efecte neașteptate. În nici o altă parte, în afară de Singapore, scăderea valorilor nu a atins proporții atît de dezastruoase : 34 la sută într-o singură zi, 44 la sută într-o lună. Era o prăbușire pe măsura spectaculoasei creșteri a cursurilor care au precedat-o (+50 la sută pentru primele nouă luni ale anului 1987). Urma, inevitabil, o întrebare : să fie acesta sfîrșitul „minunatei aventuri" în urma căreia acest colț de pămînt asiatic a ajuns, doar în cîteva decenii, la un venit pe locuitor superior celui din Spania sau Irlanda ? Chiar în momentul izbucnirii crizei bursiere, Hong Kong-ul trăia unul din acele „boom"-uri economice al căror secret îl deține. Pentru a diminua și alte pierderi, s-au luat o serie de măsuri pentru a restabili încrederea. În consecință, activitatea economică nu a fost compromisă total. Inflația este practic nulă ; se înregistrează o ocupare aproape totală a forței de muncă. Avantajul major al teritoriului rămîne, în continuare, sistemul liberului schimb, împins la extrem. Deschis în întregime produselor străine, Hong Kong-ul își realizează exportul — textile, jucării, ceasuri sau componente electronice — într-un ritm alert. Tocmai această explozie a exporturilor explică „boom"-ul anilor 1987 și 1988.

Extrem de dependentă de piețele străine, această zonă a liberului schimb nu este, totuși, ferită de pericole. Industria locală, care plătește salarii relativ ridicate, devine mai puțin competitivă în raport cu anumiți concurenți din regiune, fapt care obligă la realizarea unui efort suplimentar de specializare și cercetare. Jumătate din mîna de lucru întrebuințată de întreprinderile din Hong Kong se găsește, de fapt, de partea cealaltă a frontierei, în China. Un alt risc : cursul de schimb. Hong Kong-ul, a cărui monedă este legată, din 1983, de dolarul S.U.A., beneficiază din plin, în ceea ce privește exporturile sale, de scăderea valorii bancnotei verzi. Administrația americană, începînd cu președintele Reagan, a exercitat presiuni asupra „aroganților" dragoni asiatici (Coreea de Sud, Singapore, Taiwan și Hong Kong) — nota „L'Express" —, considerați ca fiind răspunzători, în mare măsură, de deficitul comercial al Statelor Unite ; și, în consecință, le-a cerut să-și reevalueze monedele.

FLOARE ALBĂ DE „BANHINIA", DAR CU PETALELE ÎN FORMĂ DE STEA. Cazul Hong Kong-ului este complex, iar, din punct de vedere istoric, reprezintă o situație inedită. Insulele stîncoase și o porțiune de pămînt au fost, în secolul trecut, smulse de către o superputere europeană — Marea Britanie — imperiului chinez, marcat de contradicții interne. Talentul organizatoric și scrupulozitatea occidentală — comenta cotidianul „Frankfurter Allgemeine Zeitung" — au transformat acest teritoriu în cel mai important centru economic al Asiei. După instaurarea Repu-

Destinul unui mic dragon

29 august 1842 — *La încheierea primului „război al opiului" (1840—1842), guvernul Qing semnează primul tratat între China imperială cu Coroana britanică — Tratatul de la Nanking, prin care, între alte prevederi, insula Hong Kong (75,6 kmp) a fost, oficial, cedată Marii Britanii.*

24 octombrie 1860 — *În urma celui de-al doilea „război al opiului" (1856—1860), guvernul Qing încheie Convenția de la Peking, prin care zonele situate la sud de așa-numita „Stradă a Granței" din Peninsula Kowloon (a celor „nouă dragoni") au fost anexate de Marea Britanie. Peninsula Kowloon (11,1 kmp) este situată imediat la nord de Hong Kong. Ea concentrează, astăzi, numeroase palate și somptuoase centre comerciale și turistice.*

9 iunie 1898 — *Guvernul Qing semnează Convenția de expansiune a Hong Kong-ului și „concesionarea", pe o perioadă de 99 de ani, a teritoriilor chineze de la sud de Fluviul Shenzhen, situate la nord de „Strada Granței" din peninsula Kowloon, precum și un conglomerat de 235 insule. Această zonă este cunoscută sub denumirea de „Noile Teritorii" (975,1 kmp), reprezentînd, ca suprafață, 90 la sută din ansamblul teritoriilor cedate Marii Britanii.*

25 decembrie 1941 — *Japonia capturează Hong Kong.*

16 septembrie 1945 — *Marea Britanie ocupă din nou Hong Kong-ul.*

21 septembrie 1949 — *Proclamarea Republicii Populare Chineze.*

6 ianuarie 1950 — *Marea Britanie recunoaște guvernul chinez.*

12 mai 1962 — *Hong Kong-ul declară că nu are capacitatea de a primi ava-*

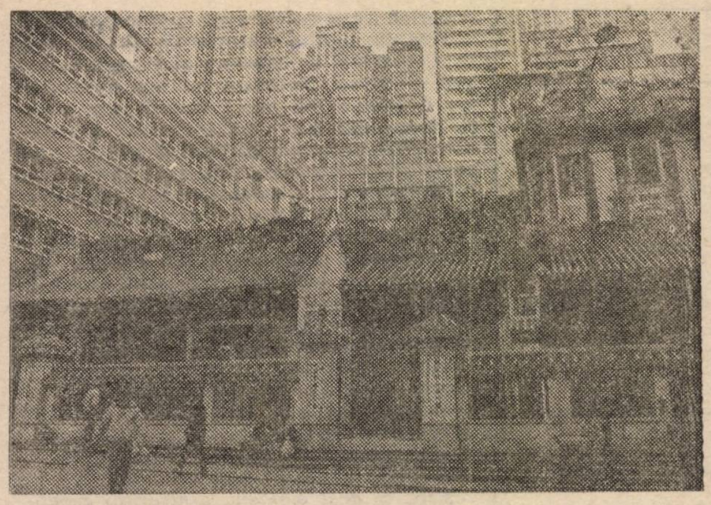

Clădire tradițională pe fundal modern

blicii Populare Chineze, în 1949, mulți chinezi s-au refugiat pe insulă. În pofida condițiilor grele, numărul mare al celor care părăseau China pleda în favoarea atractivității Hong Kong-ului, nota aceeași publicație.

În anii din urmă, relațiile cu Beijingul s-au schimbat, datorită noii politici economice, de deschidere, a Chinei. În context, menționăm două momente decisive în raporturile dintre Marea Britanie și China, pe de o parte, și în ceea ce privește viitorul teritoriilor Hong Kong, pe de altă parte.

Este vorba, în primul rînd, de încheierea la 1 august 1984, a acordului între China și Marea Britanie asupra Hong Kong-ului. În conformitate cu prevederile Declarației comune, guvernul R.P. Chineze a hotărît să reia exercitarea suveranității asupra Hong Kong-ului, începînd de la 1 iulie 1997, iar guvernul Marii Britanii să redea Hong Kong-ul Chinei, în aceeași zi. În document se arată că guvernele chinez și britanic au convenit că o soluționare negociată în mod adecvat a problemei Hong Kong-ului — problemă moștenită din trecut — duce la menținerea prosperității și stabilității Hong Kong-ului și la întărirea și dezvoltarea, pe o nouă bază, a relațiilor chino-britanice.

Potrivit termenilor acordului, China va înființa o zonă administrativă specială în Hong Kong (în 1997), care se va bucura de un înalt grad de autonomie, cu excepția afacerilor externe și apărării. Guvernul chinez se angaja ca, după 1997, să mențină, timp de 50 de ani, o economie de piață în Hong Kong. Partea chineză aprecia, atunci, că acordul reprezintă un „pas uriaș" pe calea „reunificării naționale" și „o experiență nouă" în „soluționarea pașnică a problemelor dintre state". Partea britanică aprecia că documentul constituie „un simbol al modului în care probleme insolubile în aparență pot fi, într-adevăr, abordate". În Hong Kong, acordul reflectă, mai degrabă, sfîrșitul unei situații de incertitudine și anormalitate.

Al doilea moment semnificativ din istoria Hong Kong-ului îl reprezintă semnarea, la Beijing, în luna februarie a acestui an, după patru ani de tratative, a mini-Constituției privind teritoriile Hong-Kong după 1997. Alegerea drapelului și a emblemei zonei administrative speciale a fost un punct distinct al ordinii de zi a Comisiei mixte însărcinate cu elaborarea legii fundamentale (formată din reprezentanți ai Hong Kong și Chinei). De la 1 iulie 1997, Hong Kong-ul va avea un nou steag : pe un fond roșu, o floare albă de „banhinia" — simbolul Hong Kong-ului — cu cinci petale în formă de stea.

„Este un proiect echitabil. Am obținut ceea ce puteam. Ne-au fost făcute concesii", a declarat unul din cei mai influenți oameni de afaceri din Hong Kong, Li Ka-Shing, citat de agenția „France Presse". Potrivit Constituției, membrii viitorului parlament din Hong Kong, în număr de 20, vor fi aleși direct de populație. Restul de 40 vor fi desemnați fie de organizațiile socio-profesionale, fie direct de Beijing. Proiectul prevede că, în 2007, Constituția ar putea fi revizuită.

Actualul Consiliu Legislativ al Hong Kong-ului nu are nici un membru ales prin sufragiu universal. Proiectul mini-Constituției, a treia de acest gen, de la acordul chino-britanic din 1984, a fost supus aprobării definitive Adunării Naționale Populare, vot considerat a fi o formalitate.

Există, însă, și unele nemulțumiri în ce privește prevederile noii legi fundamentale, generate, între altele, și de faptul că, după 1997, posturile de conducere administrative ale zonei economice speciale nu vor putea fi ocupate de persoane cu dublă cetățenie. Ceea ce înseamnă că aproape toți funcționarii coloniei urmează să fie schimbați după această dată.

Mulți observatori vorbesc despre viitorul Hong Kong-ului și prevăd o revizuire a Constituției, într-un context mai larg al relațiilor dintre Beijing și teritoriile „minunatei aventuri".

Mihaela Brumă

lanșa de refugiați (chinezi), însă le va acorda, totuși, azil politic.

24 mai 1962 — *Convorbiri între însărcinatul cu afaceri britanic la Peking și ministerul afacerilor externe chinez ; exodul de refugiați chinezi este stopat la 30 mai.*

8 martie 1972 — *Într-o scrisoare adresată Comitetului O.N.U. pentru decolonizare, China declară că Hong Kong-ul este „teritoriu chinez" ocupat de Marea Britanie, și nu colonie în adevăratul sens al cuvîntului, și că, potrivit Cartei O.N.U., trebuie garantat dreptul la autodeterminare.*

13 martie 1972 — *Marea Britanie și China cad de acord asupra normalizării relațiilor diplomatice la nivel de ambasadă.*

24 martie 1974 — *„NY Times" (cotidian independent) anunță că, în Consiliul Legislativ, a fost adoptată legea prin care, în Hong Kong, chineza devine limbă oficială alături de engleză.*

14 martie 1984 — *Consiliul Legislativ votează, în unanimitate, rezoluția prin care se cere ca Hong Kong-ul să participe la negocierile între Marea Britanie și China asupra viitorului teritoriului (cele două țări au început convorbirile în octombrie 1982 și au ținut o serie de negocieri secrete, începînd din iulie 1983).*

19 decembrie 1984 — *Primul ministru britanic, Margaret Thatcher, și liderul chinez, Deng Xiaoping, semnează acordul prin care, în 1997, Hong Kong va fi retrocedat Chinei.*

8 martie 1985 — *Primele alegeri pe întreg teritoriul Hong Kong-ului sînt considerate ca un prim pas în pregătirea pentru un guvern reprezentativ și preluarea, de către China, a teritoriului.*

10 februarie 1988 — *Guvernul din Hong Kong declară că nu va aplica, deocamdată, reforme politice majore și că nu va organiza alegeri directe decît după 1991.*

28 aprilie 1988 — *O comisie legislativă alcătuiește un proiect de Constituție privind Hong Kong-ul, care conferă teritoriului un anumit grad de autonomie în domeniile politic, economic, comercial și cultural, timp de 50 de ani, după anul 1997.*

6 martie 1989 — *Membrii conservatori ai Consiliului Legislativ și un număr de oameni de afaceri alcătuiesc primul partid politic — Noua Alianță a Hong Kong-ului. Formațiunea are ca obiectiv să contribuie la dezvoltarea instituțiilor politice, înainte de retrocedarea către China a teritoriului, în 1997.*

9 martie 1989 — *La conferința asupra refugiaților indo-chinezi, sub egida Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați, la care au luat parte 30 de state, se hotărăște impunerea unor restricții refugiaților.*

23 octombrie 1989 — *China anunță că va relua repatrierea imigranților ilegali chinezi din Hong Kong.*

februarie 1990 — *Semnarea, la Beijing, a proiectului de Constituție a Hong Kong-ului, după revenirea acestuia sub suveranitatea Chinei, în 1997.*

4 aprilie 1990 — *În cadrul lucrărilor Adunării Naționale Populare (ANP — parlamentul), la Beijing s-a adoptat Constituția privind Hong Kong-ul.*

pe urmele istoriei

Democrația la români

7

Ion Bulei

Sistemul electoral în epoca interbelică e dominat de prezența votului universal care, la români, ca și la alte popoare europene, abia după primul război mondial începe să funcționeze.

Baza electorală se lărgește progresiv. În 1912, de pildă, numărul alegătorilor era de 101.339 ; în 1926 ajunge la 3.496.814, iar în 1937 la 4.649.163. Centrul de greutate al propagandei electorale se mută la sate, pentru a cuceri voturile țărănimii, covîrșitoarea majoritate a corpului electoral. Campaniile electorale prilejuiesc ample înfruntări de forțe. Cetățenii sînt asaltați de pretutindeni, atenția lor e puternic solicitată prin presă, manifeste, întruniri... Promisiuni, care mai de care mai ademenitoare, curg din toate părțile. Sistemul funcționării mecanismului puterii în stat rămîne același ca mai înainte. Puterea legislativă avea supremația asupra celei executive. Dar numai ca principiu. În practică, regele chema un partid la putere, iar acesta organiza alegerile, în așa fel încît, într-o bună măsură, parlamentul era emanația guvernului, și nu invers. Partidul la putere își subordona aparatul administrativ. În campaniile electorale se întîmpla, adesea, ca acest aparat administrativ obedient să ia măsuri împotriva partidelor adverse, împiedicîndu-le să-și desfășoare campania electorală. De regulă, cu cît popularitatea partidului ajuns la putere era mai mică, cu atît ingerințele aparatului de stat erau mai mari. Campaniile electorale durau, de obicei, o lună și jumătate (termenul minim era de 30 de zile și a fost aplicat doar în 1927 și 1928, cînd partidul la putere a scurtat, intenționat, perioada electorală, pentru a beneficia din plin de popularitatea cîștigată anterior). Era și la români, ca la atîtea alte popoare, obiceiul ca oamenii care nu aveau o anume opțiune politică și se duceau la vot numai pentru că erau obligați să se ducă să voteze cu partidul aflat la putere.

Cele dintîi alegeri pe bază de vot universal s-au desfășurat în noiembrie 1919. Rezultatele sînt, în bună măsură, surprinzătoare. Nici un partid n-a reușit să cîștige majoritatea mandatelor (se va mai întîmpla la fel în 1937). Românii din provinciile care s-au unit cu țara au votat cu partidele lor — cu Partidul Național Român în Transilvania (169 mandate din 205), cu Partidul Țărănesc din Basarabia (72 mandate din cele 90), cu Partidul Democrat al Unirii în Bucovina (20 din cele 26 mandate). În Vechiul Regat, vechile partide au suferit o înfrîngere morală. Partidul Național Liberal a obținut 103 din cele 247 din Regat. Era, de fapt, pentru prima oară cînd partidul la putere nu obținea majoritatea parlamentară. Tot pentru prima oară intrau, în parlamentul țării, grupări aparținînd minorităților naționale : sași, șvabi, maghiari ș.a., al căror număr va crește în alegerile ulterioare. În mai-iunie, la cea de a doua prezentare la alegeri cu vot universal, dispersarea voturilor nu mai este atît de mare. Partidul la putere, în cazul de față Partidul Poporului, obține 206 mandate de deputați (din 369) și 124 senatori (din 198). Al doilea partid, Partidul Național, nu obține decît 27 de mandate în Cameră și 14 la Senat, iar Partidul Național Liberal obține doar 16 mandate în Cameră și unul în Senat. Rezultatele sînt efectul „mitului Averescu", dar și al abuzurilor aparatului administrativ. O nevoie de stabilitate determină rezultatul votului din martie 1922, cînd liberalii, la guvern, obțin 222 de mandate în Cameră și 111 în Senat. (Cu o mare experiență în politică, național-liberalii lăsaseră noile formațiuni politice să se uzeze în confruntarea cu problemele guvernării, totdeauna foarte grele în anii imediat postbelici, pentru a veni ei, apoi, și a prelua hotărît frîiele puterii). În corpul electoral intervin norme de funcționalitate mai limpezi prin introducerea primei majoritare din 1926, măsură, altfel, restrictivă a libertății votului. Restrictivă, în primul rînd, pentru că a afectat foarte mult existența micilor partide. În alegerile din mai 1926 — cele dintîi pe baza legii primei majoritare —, numai patru partide au întrunit peste 2 la sută din totalul voturilor pe țară, deci cu drept de a trimite reprezentanți în Adunarea Deputaților. Pe de altă parte, legea primei majoritare asigura partidului cu peste 40 la sută din voturi o confortabilă majoritate. Partidul Poporului obține, în 1926, 292 locuri în Cameră și 107 în Senat (cîștigase 52,09 la sută din voturi). Un an mai tîrziu, Partidul Național Liberal dobîndește 61,69 la sută din totalul voturilor și 318 mandate în Cameră și 92 senatori aleși prin Colegiul universal. Succesul cel mai spectaculos îl obține Partidul Național Țărănesc în decembrie 1928 : 77,76 la sută din voturi și, în consecință, 348 locuri în Cameră și 115 senatori aleși la Colegiul votului universal. Legea primei majoritare nu contribuise puțin la constituirea acestui partid prin unirea, în 1926, a naționalilor ardeleni cu țărăniștii din Vechiul Regat. Separat, nici unii, nici alții nu ar fi reușit să obțină cele 40 la sută care asigurau prima majoritară. Mecanismul electoral influența sistemul partidelor și era, la rîndu-i, influențat de acesta, de fapt o creație a lui. În 1931, regele Carol II a încercat să lovească în partidele politice, constituind un guvern de „uniune națională", prezidat de Nicolae Iorga. Partidele s-au dovedit, însă, viabile și în stare să reziste, în acel moment, asalturilor regale. Dar faptul că un astfel de guvern s-a putut constitui, pe deasupra partidelor, era deja un semn de slăbiciune, de fapt cel dintîi semn. Curînd, vor veni și altele. În iulie 1932, noile alegeri parlamentare au înregistrat liste a 61 de partide și grupări politice ; 12 dintre ele au obținut peste 2 la sută din voturi, deci cu drept de a trimite reprezentanți în parlament. Starea de dispersiune a forțelor politice era o altă dovadă de slăbiciune a sistemului. Criza economică prin care trecea țara nu putea să nu lase urme și în manifestarea politică organizată. Deja, în decembrie 1933, la alegerile organizate de Partidul Național Liberal, se observă o regrupare, doar 9 partide depășind 2 la sută, iar liberalii obținînd 50,99 la sută din voturi. Dar, în deceniul al patrulea, sînt elemente de disfuncțiune care ating și sistemul electoral. Amestecul regal și ascensiunea extremismului de dreapta (cel de stînga acționa subteran, dar cu slabe posibilități de influențare) subminează, pînă la urmă, ceea ce, pînă atunci, dăduse substanță sistemului parlamentar. La alegerile din decembrie 1937, nici un partid nu mai reușește să obțină cel puțin 40 la sută din totalul mandatelor pentru a dobîndi prima majoritară (și condițiile sînt cu totul altele decît în 1919, cînd constatăm același fenomen). Momentul așteptat de Carol II sosise. Și el a știut să nu-l piardă. De acum înainte, alegerile devin din ce în ce mai supuse factorilor executivi, pînă la a ajunge o farsă ridicolă în „anii construirii socialismului".

STOP CADRU

Liderul ANC, Nelson Mandela (în dreapta), a anunțat la o conferință de presă o nouă dată — 2, 3 și 4 mai a.c. — a convorbirilor dintre o delegație a ANC și o alta a guvernului, cu privire la situația din țară ; în stînga lui Mandela, se află secretarul general al Frontului Democratic Unit, Popo Malefa. În cea de-a doua imagine — președintele sud-african Frederik W. de Klerk, după întîlnirea sa cu Nelson Mandela

România, între holocaust şi libertate

2

George Uscătescu

Unele elemente ale vechii clase politice româneşti, un element de rangul al doilea, cum a fost Groza, care n-a făcut niciodată parte, oficial, din partidul comunist, dar a fost impus de Stalin, care era conştient de slăbiciunea „partidului" în România, sau fostul prim-ministru liberal Tătărescu, apoi profesorul Ralea, Iorgu Iordan, filolog romanist de renume, fost preşedinte al Frontului Antifascist Român, şi un număr mic de intelectuali, cu excepţia romancierului Mihail Sadoveanu, preşedintele Adunării Naţionale în anii '50, au creat un conglomerat în exteriorul partidului pentru ca serviciile ruseşti să-şi asigure propriile lor mijloace de acţiune şi conducere în România. Tot Stalin personal a fost cel care a hotărît şefia partidului în anii 1951—1952. După lichidarea totală a opoziţiei democratice, s-au format două grupări. Pe de o parte, vechiul comunist român, ceferistul Gheorghe Gheorghiu Dej, întemniţat din 1934 pînă în 1944. Pe de altă parte, evreii Ana Pauker, faimoasă pentru virulenţa ei şi fidelitatea faţă de Stalin (în timpul proceselor de „curăţire" îl denunţă pe propriul ei soţ, care este împuşcat, iar la Moscova are un fiu natural din legătura cu Maurice Thorez), Vasile Luca şi Chişinevsky. Toţi patru sînt convocaţi la Moscova, la începutul anilor '50, de către Stalin, care declară : „Partidul e foarte slab la voi, iar sentimentele naţionale foarte puternice. Conducerea partidului nu e bine să fie preluată de grupul evreiesc. Va fi şef românul Dej". Acest fapt a făcut ca, în jurul lui Dej, să plutească o anumită aură de naţionalism, ceea ce nu l-a împiedicat să-l execute pe „naţionalistul" Pătrăşcanu, comunist cu vechi state şi care beneficia de oarecare simpatie pentru atitudinea sa critică împotriva ocupaţiei crude şi nemiloase, care avea să distrugă întregul patrimoniu material şi moral românesc, după trei ani de la moartea lui Stalin, cînd Hruşciov iniţiase o anume destalinizare în Rusia şi cînd în Polonia revine „naţionalistul" Gomulka.

Procesul de sovietizare-stalinizare şi, într-un cuvînt, de evoluţie spre comunism în România cunoaşte, în esenţă, trei etape. O etapă care cuprinde anii 1948—1956, în urma discursului lui Hruşciov, în care a denunţat, în parte, crimele comise de Stalin. Următoarea etapă începe cu această dată şi durează pînă la moartea lui Dej şi venirea lui Ceauşescu. Această a doua etapă cunoaşte un scurt răgaz între 1956 şi 1959. În 1959, Dej dezlănţuie un nou val de teroare şi arestări în masă, supravieţuitorii fiind trimişi la Canalul Dunăre—Marea Neagră şi în închisorile care umpluseră de groază întregul popor, în perioada anterioară. Cu doi ani înainte de moartea lui Dej, totul se atenuează. Dej lasă moştenire două mari cuceriri: o amplă golire a închisorilor şi plecarea trupelor ruseşti de ocupaţie. În plus, îl convinge pe Hruşciov să renunţe la planul său de a transforma România (ţară eminamente agrară, printre cele care fac parte din Pactul de la Varşovia) într-un nou Plan Morgenthau şi să lanseze România într-un proces de rapidă şi, în parte, precipitată şi extrem de costisitoare industrializare. Cea de a treia etapă aparţine domniei lui Ceauşescu, cunoscînd, la rîndul ei, două perioade ce se disting net : perioada pe care o numeam, printr-o metaforă istorică, quinquenium Neronis, cu repercusiuni reale asupra sensibilităţii naţionale, creaţiei culturale şi, în mare măsură, asupra economiei, şi lunga şi trista perioadă în care Ceauşescu şi clanul său stăpînesc absolut, dar prestigiul lui internaţional este în creştere. De Gaulle şi Nixon vizitează România fiind întîmpinaţi de o mare de oameni. Soţii Ceauşescu se plimbă prin lume, primiţi cu onoruri de toţi, de la regina Angliei pînă la conducătorii Franţei şi Germaniei, preşedintele Carter, Mao şi Chu En Lai. America îi acordă clauza naţiunii celei mai favorizate. El primeşte cele mai importante decoraţii internaţionale, iar soţiei sale i se acordă titlul de academician de către toate instituţiile de prestigiu şi cel de doctor honoris causa din partea unui nesfîrşit şir de universităţi. Aidoma personajelor lui Pirandello, este normal ca — după ce au fost înconjuraţi, ani de-a rîndul, de mareea entuziasmului cu care un popor întreg era constrîns să-l proslăvească, un popor flămînzit şi tremurînd de frigul cel mai îngrozitor, înălţînd, în gura mare, laude acestei perechi de cabotini demenţiali — cei doi să reacţioneze cu consternare în faţa tribunalului care avea să le pronunţe sentinţa finală, odată terminat holocaustul poporului român. El: „Nu recunosc acest tribunal. Vreau să apar în faţa Marii Adunări Naţionale" (Această Adunare îl ovaţionase de cincizeci de ori în şir, cu o lună înainte, şi fusese reales în unanimitate*). „Poporul e cu mine. Numai un pumn de trădători e împotriva mea". Ea : „Cum puteţi să vorbiţi aşa cu o academiciană?" Uitînd că, în calitate de „om de ştiinţă" unanim recunoscut, nu scrisese nici o pagină şi nu descoperise, nici folosise, cum se cuvine, măcar o singură formulă de chimie. Partea tristă este că oameni de ştiinţă şi academicieni adevăraţi îi ofereau totul pe tavă [...].

Etape şi perioade diferite ale aceleiaşi tragedii. De o măreţie şi un eroism neasemuite. Măreţie, eroism, tragedie. Fără o clipă de răgaz adevărat. Măreţie în ce priveşte rezistenţa armată, una din cele mai puternice şi pline de sacrificii din toată Europa de est între anii 1948—1955. Mii de morţi în rezistenţa din munţii şi satele României. Întreaga clasă politică e decimată în închisori : Maniu, Brătianu (Dinu şi George, acesta din urmă istoric renumit), Mihalache, Titel Petrescu, profesori universitari, artişti, intelectuali, urmăriţi pînă la moarte sau la degradare : Alexandru Marcu, Mircea Vulcănescu, Dumitru Caracostea, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Vasile Voiculescu, George Bacovia. Zeci, sute de mii, preludiu înspăimîntător al holocaustului final, dacă de holocaust final poate fi vorba în această tragedie nesfîrşită a unui popor demn de o soartă mai bună. După toate acestea, te întrebi, aşa cum o făcea Joseph De Maistre după revoluţia franceză, într-o pătrunzătoare analiză „din afară" : „Unde este realitatea română ca naţiune? Ce s-a întîmplat cu societatea, cultura română, cu economia şi crearea de cadre ştiinţifice şi tehnice, în această gravă şi lungă perioadă zbuciumată ? A putut, oare, face apel, această realitate îngrozitoare, la faimoasa isteţime a raţiunii hegeliene (List der Vernunft), care, de atîtea ori, a putut salva popoarele în vreme de restrişte ? Care este, la urma urmei, bilanţul ? Mai poate fi vorba de un bilanţ, cu toată mareea distrugătoare de dinainte şi din timpul lui Ceauşescu, şi care a culminat cu acesta ? Realitatea este, oare, numai peisajul dezolant pe care corespondenţii de presă îl zăreau, la sfîrşitul unui decembrie tragic, printre ruinele fumegînde ale vechilor clădiri din centrul Bucureştiului, Timişoarei, Sibiului, Braşovului, Clujului şi Aradului ?

Să trecem în revistă cîteva aspecte, în primul rînd cele referitoare la cultură. Ce se va întîmpla cu cultura, fiind distrusă Biblioteca Centrală Universitară din inima Bucureştiului, cea mai bogată din ţară şi ai cărei directori, cu mult curaj personal, primiseră aproape toate cărţile din străinătate, în ultimii ani ? (Aceasta a fost lăcaşul de îndelungat refugiu şi de formare, în anii adolescenţei, pentru mine şi pentru mii şi mii de tineri, generaţii de-a rîndul, pînă în trista zi de Crăciun a distrugerii sale).

Cultura a suferit, în România, cea mai groaznică lovitură, în primele sale etape staliniste. A fost deformată istoria României. S-a atentat împotriva limbii române. Au fost mutilate operele scriitorilor clasici importanţi. Creativitatea a fost redusă la tăcere. S-au publicat numai texte comuniste sau rusofile. Directorii editurilor au fost satrapii cei mai de temut, iar victimele lor — mari scriitori în viaţă sau din trecut. [...]

În anii '60 însă, cultura românească renaşte din propria-i cenuşă, după un „vacuum" aproape total de cincispreceze ani. Soarta a făcut ca Ceauşescu să se mulţumească, în disprețul lui pentru cultură, cu avalanşa propriilor opere şi a cărţilor soţiei lui, precum şi cu laudele din primele pagini, obligatorii, dar, în acelaşi timp, nu o dată, „spontane". În urma acestora, isteţimea raţiunii acţiona din plin în reeditarea fidelă şi aproape fără excepţie a autorilor români şi în cultivarea filozofiei şi a ştiinţelor umaniste. A fost, astfel, cu putinţă să apară opera vastă şi originală a unui Constantin Noica, care a denunţat, public, politica şi politicienii. Au putut vedea lumina tiparului operele lui Platon, Aristotel, Homer, Cervantes, Shakespeare, Dante, în traduceri noi. Marele poet Lucian Blaga a tălmăcit şi publicat opera lui Goethe, Faust. Hispanismul românesc este un fenomen de proporţii impresionante. Au fost traduşi şi publicaţi integral chiar şi unii scriitori din exilul românesc, adversari făţişi ai comunismului, înaintea şi pe vremea lui Ceauşescu. Au apărut, astfel, opera completă a lui Mircea Eliade şi vreo zece studii despre el. Au fost reprezentate piesele lui Ionesco şi, cu toată atitudinea sa curajoasă împotriva tiranului de la Bucureşti, pînă de curînd s-au publicat articole despre el, de pildă în revista „Teatrul". (Va urma)

---

*) Autorul se referă, de fapt, la Congresul al XIV-lea.

serial

Arhipelagul Gulag 14

Aleksandr Soljeniţin

Condamnaţii la moarte

Deci, cu ajutorul celor graţiaţi şi al artiştilor, ne-am putut imagina aproximativ cum arată camera celor condamnaţi la moarte. Ştim, de exemplu, că noaptea nu se doarme, ci se aşteaptă. Calmul revine abia dimineaţa.

Imaginaţia unor artişti, cum ar fi, de exemplu, Leonid Andreev, pare a fi mult depăşită. Şi cum putea oare cineva, oricîtă fantezie ar fi avut, să-şi imagineze camerele celor condamnaţi la moarte în anul 1937 sau aceste trăiri neaşteptate ale condamnaţilor :

1. Căci condamnaţii la moarte suferă de frig. Trebuie să doarmă pe ciment, cînd afară sînt minus trei grade (Strahovici). Îngheţi fără să mai aştepţi să fii împuşcat.

2. Cei condamnaţi suferă în înghesuială şi lipsă de aer. Într-o celulă sînt băgaţi cîte şapte (mai puţini nu), zece, cinsprezece sau douăzeci şi opt de condamnaţi la moarte (Strahovici, Leningrad, 1942). Şi au stat aşa cu săptămînile şi lunile ! Şi atunci, cei şapte spînzuraţi mai reprezintă, oare, un coşmar ? Oamenilor nu le mai pasă de execuţie. Ei ar dori numai să poată să-şi întindă picioarele, să se întoarcă, să tragă puţin aer în piept.

În anul 1937, cînd în penitenciarele din Ivanovo (ale internelor, nr. 1 şi nr. 2 şi în arestul preventiv) au fost închişi în acelaşi timp circa 40 000 de oameni, cu toate că ele erau calculate, probabil, pentru cel mult 3—4 000, în penitenciarul nr. 2 au fost amestecaţi deţinuţi din anchetă, condamnaţi la detenţie în lagăr, condamnaţi la moarte, graţiaţi şi hoţi, ei toţi au stat cîteva zile în picioare într-o cameră mare, atît de înghesuiţi, încît nu puteau ridica sau coborî mîna. Era iarna şi, pentru a nu se asfixia, deţinuţii au spart geamurile.

3. Cei condamnaţi la moarte suferă de foame. După sentinţă, ei aşteaptă atît de mult, încît senzaţia cea mai puternică nu este teama de execuţie, ci chinurile provocate de foame. În anul 1941, la închisoarea din Krasnoiarsk, Aleksandr Babici a stat în camera celor condamnaţi la moarte 75 de zile ! Se resemnase de mult şi aştepta execuţia ca singura alternativă a vieţii sale nereuşite. Dar era sleit de foame. Între timp, pedeapsa capitală i-a fost comutată la zece ani şi a fost transferat în lagăr. Care este recordul de şedere în camera condamnaţilor ? Cine poate şti ?... Vsevolod Petrovici Goliţin, decanul camerei, a stat 140 de zile (1938), dar acesta o fi recordul ? Gloria ştiinţei noastre, academicianul Nikolai Ivanovici Vavilov, a aşteptat execuţia cîteva luni, dacă nu chiar un an. În aceeaşi situaţie de condamnat la moarte, a fost transferat la peniteciarul din Saratov, unde a stat într-o cameră la subsol. În vara anului 1942, graţiat fiind, cînd a fost transferat într-o cameră comună, el nu mai putea să meargă şi era scos pe braţe la plimbare.

4. Cei condamnaţi la moarte suferă din cauza lipsei de asistenţă medicală. După o şedere îndelungată în camera condamnaţilor, Ohrimenko, în anul 1938, s-a îmbolnăvit grav. Nu numai că nu a fost transferat la spital, dar nici medicul nu a venit la timp. Cînd a venit, nu a intrat în celulă şi, fără să-l consulte, prin uşa cu gratii i-a întins nişte prafuri.

Chiar dacă medicul vine, trebuie el, oare, să-l trateze pe cel condamnat la moarte ca să-i prelungească aşteptarea ? Sau rolul umanitar al medicului ar fi să insiste ca execuţia să aibă loc cît mai repede ? Iată din nou ce spune Strahovici : intră medicul şi-i spune ofiţerului de serviciu, arătînd cu degetul spre unul din deţinuţi. „E un cadavru !..." (În felul acesta, el îi indica pe deţinuţii distrofici, insistînd că nu e bine ca oamenii să fie chinuiţi în felul acesta şi că a venit timpul să fie împuşcaţi !)

Dar de ce sînt ţinuţi atîta timp ? Nu existau suficienţi călăi ? Această întrebare trebuie coroborată cu faptul că multor condamnaţi la moarte li se propunea, sau chiar erau rugaţi, să semneze cereri de graţiere, iar, atunci cînd ei nu voiau să mai facă concesii şi refuzau, astfel de cereri erau semnate în numele lor. Dar deplasarea hîrtiilor prin întregul mecanism nu putea dura mai puţin de cîteva luni de zile.

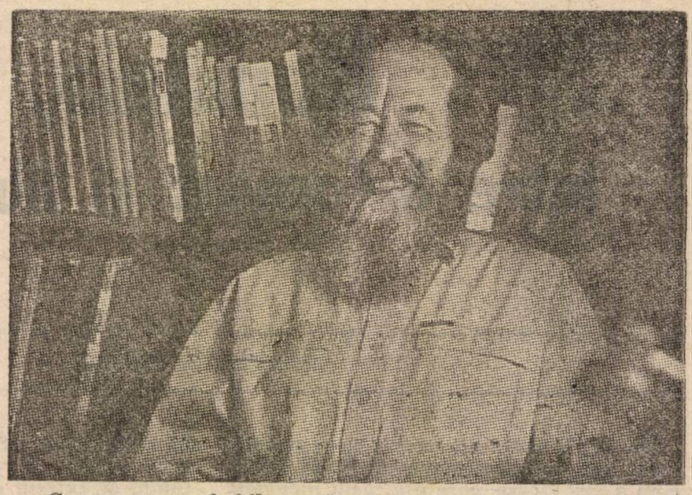

Cauza era, probabil, următoarea : lucrurile se rezolvau la punctul de contact între două departamente. Departamentul de anchetă şi judiciar (după cum am auzit de la membrii Colegiului militar, este vorba de un singur departament) urmărea descoperirea cazurilor „înfiorător" de grave şi nu putea să nu pedepsească cum se cuvine — prin execuţii. Dar, de îndată ce cuvîntul execuţie era rostit şi înscris în procesul verbal, acei oameni de paie, numiţi condamnaţi, nu-i mai interesau, că, de fapt, nu făcuseră nimic şi în viaţa statului nu se putea schimba nimic, indiferent dacă urmau să fie împuşcaţi sau să rămînă în viaţă. Astfel, ei rămîneau la dispoziţia departamentului penitenciarelor, care, făcînd corp comun cu GULAG-ul, privea întreaga problemă prin prisma economică. Cifrele lor de control nu erau execuţiile, ci trimiterea unei cantităţi cît mai mari de forţă de muncă în Arhipelag.

Aşa îl privea Sokolov, directorul închisorii interne a Casei Mari, şi pe Strahovici, care, în cele din urmă, se plictisise în camera condamnaţilor şi a cerut hîrtie şi creion ca să se ocupe de probleme ştiinţifice. La început, a scris un caiet intitulat „Interacţiunea lichidului şi a unui corp solid cufundat în acesta", apoi „Calcule de arcuri şi amortizoare" şi, mai apoi, „Bazele teoriei echilibrului". Între timp, a fost transferat într-o celulă separată — „ştiinţifică" — unde se dădea mîncare mai bună. Au început să sosească şi comenzi de la Comandamentul Frontului Leningradului, pentru care el a elaborat teoria tirului asupra avioanelor. Sfîrşitul a fost acela că Jdanov i-a comutat pedeapsa cu moartea în detenţie pe o perioadă de 15 ani. (Poşta funcţiona cu întîrziere din cauza blocadei, astfel că, abia după aceasta, a venit de la Moscova o comutare mai generoasă decît cea acordată de Jdanov, adică numai 10 ani de detenţie.)

Caietele scrise de Strahovici la închisoare s-au păstrat pînă astăzi. De fapt, acesta a fost doar începutul carierei lui. El avea să fie conducătorul unuia din primele proiecte de motoare turboreactoare din U.R.S.S.

Pe doctorul docent în matematică N.P., condamnat şi el la pedeapsa capitală, anchetatorul Krujkov a hotărît să-l folosească în scopuri personale. Anchetatorul era „în paralel" şi student la fără frecvenţă. El l-a chemat pe P. în camera condamnaţilor şi i-a dat să rezolve probleme de teoria funcţiilor pentru lucrările sale de control (nu este exclus să fi fost şi lucrările altora).

Ce putea înţelege literatura universală din suferinţele condamnaţilor la moarte !...

Şi, din cîte povesteşte Ceavdarov, camera celor condamnaţi la moarte putea fi folosită şi ca element de anchetă, ca o metodă de influenţare. La Krasnoiarsk, doi deţinuţi care nu voiau să recunoască faptele de care erau acuzaţi, au fost chemaţi la „proces" — „condamnaţi" la pedeapsa capitală şi transferaţi în camera celor condamnaţi la moarte. (Ceavdarov a apreciat că a fost o înscenare. Dar, în situaţia în care toate procesele sînt o înscenare, cum altfel ar putea fi denumit acest pseudoproces ? O scenă în scenă şi un spectacol introdus în altul). Cei doi au avut prilejul să cunoască din plin viaţa celor condamnaţi. Apoi le-au fost alăturate aşa-numitele „cloşti", tot din rîndul aşa-numiţilor condamnaţi. Aceştia au început brusc să regrete că au fost atît de îndărătnici la anchetă şi au cerut supraveghetorului să comunice anchetatorului că sînt gata să semneze orice. Li s-au adus declaraţii să le semneze, iar apoi au fost scoşi din cameră ziua, ceea ce însemna că nu erau duşi la execuţie.

Ce or fi simţit adevăraţii condamnaţi la moarte în urma acestui joc al anchetatorilor, cînd au văzut că unii şi-au exprimat regretul şi au fost eliberaţi ? Dar, în sfîrşit, acestea sînt deja imperfecţiuni ale regiei !

Se spune că viitorul mareşal Konstantin Rokossovski a fost dus de două ori, în 1939, într-o pădure, noaptea, pentru execuţie, pus în faţa armelor, şi adus înapoi. Iată pedeapsa cu moartea ca o metodă de anchetă. Şi, cu toate acestea, nu s-a întîmplat nimic. Omul trăieşte şi nu este supărat.

Speranțele deșarte

Omul se lasă ucis cu resemnare. De ce oare sentința de condamnare la moarte are un efect hipnotizant ? De cele mai multe ori, cei grațiați nu-și amintesc ca cineva din camerele unde au stat să se fi opus. Dar s-au mai întîmplat și astfel de cazuri. La penitenciarul Krestî, din Leningrad, în anul 1932, niște condamnați la moarte i-au dezarmat pe supraveghetori și au tras cu revolverele. După acest caz a fost pusă la punct o tehnică specială. Supraveghetorii stabileau prin vizor cine era persoana care trebuia scoasă afară. Apoi năvăleau neînarmați în cameră, cîte cinci, și-l înhățau pe cel vizat. În cameră, de obicei, erau cîte opt-zece condamnați, dar fiecare din ei făcuse cerere de grațiere la Kalinin, fiecare aștepta să fie iertat, așa că funcționa sistemul „mori tu astăzi, iar eu mîine". De aceea, ceilalți se dădeau la o parte și priveau impasibili cum cel dus la execuție era legat și cum i se băga în gură o mică minge ca să nu mai țipe. (Cînd privești o astfel de minge, nici prin cap nu ți-ar trece să te gîndești la ce utilizări poate avea... Iată un exemplu bun pentru un propagandist al metodei dialectice !)

Speranța ! Oare ea întărește sau slăbește rezistența ? Dacă, în loc să facă cereri de grațiere, condamnații la moarte, aflați în camerele lor, ar fi sărit și i-ar fi strîns de gît pe supraveghetori, oare nu ar fi încetat mai repede execuțiile ? Dacă tot te afli la marginea mormîntului, de ce să nu opui rezistență ?

Dar oare momentul arestării nu înseamnă același lucru ? Și totuși, arestații, în genunchi, cu picioarele parcă tăiate se îndreptau spre speranță.

■

Vasilii Grigorievici Vlasov își amintește că, în noaptea de după pronunțarea sentinței, cînd era dus, prin întuneric, prin Kadii, și din patru părți era amenințat cu pistoalele, singurul său gînd era ca nu cumva să fie împușcat în acel moment, într-un mod provocator, chipurile în timpul unei încercări de evadare. Deci, el nu credea încă în sentința sa ! Deci, mai spera să trăiască...

Acum era ținut într-o cameră la miliție. Era pus pe un birou și doi-trei milițieni, la lumina unei lămpi cu gaz, îl păzeau zi și noapte. Vorbeau între ei. Unul spunea : — „Am tot ascultat patru zile în șir, și tot nu am înțeles de ce i-au condamnat" — „Nu-i treaba noastră !"

În această cameră, Vlasov a stat cinci zile. Se aștepta confirmarea sentinței ca, tot la Kadii, să fie și executat. Era greu să-i transferi pe condamnații la moarte în altă parte. Cineva a trimis, în numele lui, o telegramă cu cererea de grațiere : „Nu recunosc vina. Rog să fiu lăsat în viață". Răspunsul nu venea. În toate aceste zile, lui Vlasov îi tremurau mîinile atît de tare, încît nu putea mînca cu lingura și trebuia să bea direct din farfurie. Mai venea și Kliughin să-și bată joc de el. (După aducerea de la Kadii, Kliughin urma să fie transferat de la Ivanovo la Moscova. În anul respectiv, „stelele" însîngerate ale GULAGului aveau ascensiuni sau căderi mari. Venise timpul să fie aruncate, și ele, în aceeași groapă, dar încă nu știau de aceasta).

Între timp, nu venea nici confirmarea, nici comutarea pedepsei, și cei patru condamnați au trebuit să fie transferați la Kineșma. Au fost transportați cu patru autocamioane de o tonă și jumătate. În fiecare se afla cîte un condamnat și șapte milițieni.

La Kineșma îi aștepta subsolul unei mănăstiri. (Arhitectura bisericească, eliberată de dogmele bisericii, a adus mari foloase). De acolo, împreună cu alții condamnați la moarte, au fost duși cu trenul, în vagon special, la Ivanovo.

În curtea magaziei de mărfuri de la Ivanovo, au fost dați la o parte trei : Saburov, Vlasov și unul din alt grup. Ceilalți au fost duși imediat să fie împușcați, ca să nu se aglomereze penitenciarul. Astfel s-a despărțit Vlasov de Smirnov.

Cei trei rămași în viață au fost ținuți într-o zi umedă și friguroasă de octombrie, timp de patru ore, într-o curte a închisorii N 1, timp în care au fost aduse și percheziționate alte grupuri. De fapt, nu exista încă nici o dovadă că nu vor fi împușcați chiar în aceeași zi. Iar aceste patru ore de stat pe pămînt mai trebuiau și trăite. La un moment dat, au fost ridicați. Saburov a crezut că sînt duși la execuție (de fapt, îi duceau în cameră). Nu a țipat, dar l-a strîns pe un vecin atît de tare de mînă, încît acesta a început să țipe de durere. Paza l-a luat pe Saburov tîrîș, împingîndu-l cu baionetele.

Închisoarea respectivă avea patru camere pentru cei condamnați la moarte. Erau așezate alături de camerele pentru minori și de cele pentru bolnavi ! Camerele condamnaților aveau cîte două uși : una obișnuită, din lemn cu vizor și una cu gratii de fier. Fiecare ușă avea cîte două lacăte (cheile erau ținute una la supraveghetor, iar a doua la șeful corpului de gardă, ca să nu poată deschide unul fără celălalt). Camera 43 era alături de biroul anchetatorului și, noaptea, cînd cei condamnați la moarte așteptau execuția, mai aveau de ascultat și țipetele celor torturați.

Vlasov a nimerit în camera nr. 61. Era o celulă, inițial pentru o singură persoană, cu lungimea de cinci metri și lățimea de un metru și ceva. Două paturi de fier erau prinse în podea. În fiecare pat stăteau cîte doi condamnați la moarte, unul cu picioarele la capătul celuilalt. Alți paisprezece erau pe jos.

În așteptarea morții, fiecare dispunea de mult mai puțin de un metru pătrat. Se știe că, și pentru mormînt, se alocă de trei ori mai mult, și chiar, și așa, lui Cehov i se părea prea puțin !

Vlasov a întrebat, în cameră, dacă durează mult pînă la execuție. I s-a răspuns : „Noi stăm de mult și, iată, mai sîntem în viață"...

Și a început așteptarea, așa cum o cunoaștem. Toată noaptea nu se doarme și se așteaptă, cu inima înghețată, cînd va avea loc execuția. Se ascultă toate zgomotele din coridor (de altfel, această așteptare prelungită reduce capacitatea omului de a se opune !...) Deosebit de grele sînt nopțile cînd ziua s-a anunțat că cineva a fost grațiat. Fericitul pleacă urlînd de bucurie, iar, în urma lui, în cameră, teama crește. Se știe că, odată cu grațierile, veneau, de sus, și confirmările, și, deci, noaptea vor veni să ia pe cineva...

Cînd noaptea încep să se audă cheile în broaște, inima se oprește. Oare după mine a venit ? Cînd colo, supraveghetorul deschide ușa pentru vreun fleac : „Luați-vă lucrurile de pe pervazul ferestrei !" De la o astfel de deschidere a ușii, noaptea, poate că toți paisprezece s-au apropiat cu un an de moarte. Poate că ar fi de ajuns să fie deschisă, noaptea, ușa, de cincizeci de ori, și nici nu ar mai fi nevoie de gloanțe ! Dar cît de recunoscători îi sînt deținuții supraveghetorului, că, de data aceasta, pericolul a trecut ! „Imediat vom lua totul, șefule !"

După toaleta de dimineață, scăpați de frică, deținuții adorm. Apoi, vine supraveghetorul cu bidonul de zeamă chioară, și spune „Bună dimineața". Potrivit regulamentului, ușa de fier cu gratii trebuie să fie deschisă numai în prezența ofițerului de serviciu pe penitenciar. Dar se știe că oamenii sînt și mai buni, și mai leneși decît propriile lor instrucțiuni, astfel că supraveghetorul intră de dimineața în cameră, fără ofițerul de serviciu și, într-un mod uman, chiar mai mult decît uman, spune : „Bună dimineața !"

Și pentru cine oare ar fi putut să fie „mai bună" dimineața respectivă, decît pentru ei ? Plini de recunoștință pentru căldura vocii umane și căldura lichidului, deținuții adorm pînă la amiază. De fapt, mîncau numai dimineața, pentru că, după ce se trezeau, mulți nu mai puteau să mănînce toată ziua. Unii mai primeau pachete. Rudele puteau sau nu puteau afla despre condamnarea la moarte ! Pachetele deveneau, în camere, bunuri comune, dar zăceau și prindeau mucegai, din cauza igrasiei.

Ziua, în cameră, mai era ceva mișcare. Mai venea comandantul corpului de gardă sau veșnic supăratul Tarakanov sau cumsecadele Makarov. Acesta din urmă oferea hîrtie pentru cereri, întreba dacă cei care au bani nu vor să-și cumpere țigări de la chioșc. Întrebările păreau absurde, ori foarte umane : se prefăcea, oare, că nu are de a face cu condamnați la moarte ?

Condamnații desfăceau fundurile cutiilor de chibrituri, le desenau ca pe niște piese de domino și, apoi, jucau. Vlasov își descărca nervii povestind cîte ceva despre cooperație, și totul căpăta la el întotdeauna o nuanță comică. (Povestirile lui despre cooperație sînt minunate, și ar merita să fie prezentate într-o lucrare separată). Iakov Petrovici Kolpakov, președintele Consiliului executiv al sovietului Sudoga, bolșevic din primăvara anului 1917, luat de pe front, a stat zeci de zile fără să-și schimbe poziția, cu capul între mîini, privind mereu spre același punct pe perete. (Cît de ușoară și de veselă trebuie să-i fi părut primăvara anului 1817 !...) Pălăvrăgeala lui Vlasov îl enerva : „Cum de poți vorbi ?" „Tu te pregătești să intri în rai ?" îi întorcea întrebarea Vlasov. „Cînd va veni clipa, îi voi spune călăului: tu ești singurul vinovat. Nici procurorul și nici judecătorul nu sînt vinovați, ci tu singur. N-ai decît să trăiești, acum, toată viața cu conștiința împăcată, dacă poți ! Dacă n-ați exista voi, călăii voluntari, n-ar exista nici pedeapsa capitală ! După asta n-are decît să mă omoare, animalul !"

Kolpakov a fost împușcat. A fost împușcat și Konstantin Sergheevici Arkadiev, fostul șef al secției agricole din raionul Alexandrovski, regiunea Vladimir. Despărțirea de el a fost, nu se știe de ce, foarte grea. În miez de noapte, au venit să-l ia șase supraveghetori. L-au tot zorit, iar el, om manierat, își tot învîrtea în mîini șapca, amînînd plecarea și despărțirea de ultimii pămînteni cu care mai avea de a face. Cînd a spus ultimul „adio", vocea aproape nu i se mai auzea.

În primul moment, cînd este indicată victima, pentru ceilalți intervine o ușurare („nu-s eu !"), dar, imediat ce omul pleacă, nu te simți cu mult mai bine ca el. A doua zi, cei rămași în viață sînt condamnați să tacă și să nu mai mănînce. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Mircea Podină

serial

Acei bolnavi care au guvernat

11

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

Francisco Franco

Puțini sînt cei ce ignoră bilanțul acestui război civil, cel mai crud din vremea respectivă. Se apreciază că și-au pierdut viața, în cursul său, 600.000 oameni. Alții 400.000 au luat drumul exilului. Războiul civil a bulversat spiritele. Banc de încercare pentru Mussolini și Hitler, care-l ajută pe Franco, el a reprezentat un rodaj al regulilor de luptă moderne. Care vor lua pe nepregătite Europa în primele luni ale celui de-al doilea război mondial. Din 1936, dictatorul portughez Salazar a deschis frontierele și trezoreria sa în favoarea lui Franco, participînd, de asemenea, la al său pronunciamiento, prin trimiterea legiunii sale de la Viriato : 25.000 de soldați de elită. În luptele purtate de generalul spaniol, aceștia sînt cei care au contat. 8.000 din ei vor muri, cel mai greu tribut al pierderilor înregistrate, în război, de efectivele străine ! Continuarea, de ordin politic, al acestui sprijin o va constitui semnarea, la 17 martie 1939, între Spania franchistă și Portugalia salazaristă, a Pactului Iberic. Oficial, cele două state sînt legate prin acest document pe o perioadă de 10 ani. În fapt, el va fi prelungit pînă la dispariția celor doi șefi de stat, Franco și Salazar.

Prea absorbită de propriile crize, lumea nu mai dă atenție la ceea ce se urzește în sudul Pirineilor. Curînd, chiar se va considera, dat fiind marele incendiu izbucnit în lume, că Peninsula Iberică constituie o oază a păcii.

Pace ? În Portugalia, ca și în Spania, oamenii mor în continuare, dar în tăcerea și întunericul temnițelor. Au loc peste 250 000 de execuții, prin împușcare sau strangulare. Opoziția este hăituită, regionalismul reprimat cu duritate, presa redusă la tăcere, noțiunea de libertate înlăturată. Franco și Salazar nu purced la extirparea rădăcinilor liberalismului doar pentru a modela o societate nouă, ci și pentru a lupta împotriva propriilor popoare. Și acest război, dus în interior, se va prelungi pe parcursul întregii lor vieți, dictatorii îngrozindu-și compatrioții. Este reversul negru al fascismului. Ostil reformelor, fascismul nu poate decît să demoleze, niciodată să construiască, datorită lipsei unei adeziuni totale din partea oamenilor pe care îi înrobește. Întemeiat pe teroare, cînd ea dă semne că ar dispărea, fascismul se ofilește. Hitler a înțeles aceasta, instituind în Germania, din 1933, lagărele de concentrare. Și în Spania, la fel ca în Portugalia, spaima nu va conteni cît timp vor trăi tiranii. Ei se vor limita doar la a o sustrage privirii concetățenilor. Vor recurge, pînă la capăt, la practicarea torturii ieșite din comun. La Madrid, ca și în toate provinciile spaniole, la Lisabona, în subsolul Palatului de Justiție, într-o aripă a închisorii Caxias, la cartierul general al P.I.D.E., acționează poliția politică secretă.

Franco și Salazar vor duce același mod de viață. Retrași, înconjurați de mister. Gărzile vor avea grijă să creeze vid în jurul reședințelor lor. Nu vor călători decît foarte puțin, și nu se vor întîlni decît de șapte ori. Fiindcă oamenii de stat, ce li se aseamănă, se tem permanent că în absența lor ar putea altcineva să le ia locul. Omnipotenți, ei sînt conștienți de faptul că popoarele supuse unei supravegheri severe trebuie să simtă, fără răgaz, prezența, lîngă ele, a magistrului și a bîtei sale.

Firește, există și deosebiri în ce privește comportamentul celor doi dictatori. Dar minore. Salazar se îmbracă în costume sobre, negre, și pretinde celor din jur să i se adreseze cu „domnule ministru". Dimpotrivă, purtînd titlul de „generalissim", Franco poartă uniforme cu tot felul de zorzoane, îndeosebi pe cele de amiral, deoarece a jinduit să intre în marină, fără a o putea face. Nu cere colaboratorilor decît rapoarte verbale. Detestă munca, studiul, nu-i place să citească sau să scrie. Dosarele, care îi acoperă, în vrafuri, biroul, nu sînt puse acolo decît de fațadă. Nu sînt niciodată deschise, răsfoite. Salazar, în schimb, refuză orice contact uman. El cere note, analize, o fantastică hîrțogărie. Aceasta îi inspiră încredere. Departe de ceilalți, meditează.

Efectele sterile ale politicii promovate de Franco și Salazar nu vor putea fi evaluate decît tîrziu. În 1960. De către primele grupuri de turiști europeni care trec, în sfîrșit, zidul Pirineilor, în căutarea soarelui pe plajele aurii și goale ale Atlanticului și Mării Mediterane. Pentru a ajunge la nisipurile de pe litoral, traversează teritoriul Spaniei și Portugaliei pe drumuri nesigure, prost întreținute, descoperind, în plin secol XX, Evul Mediu. Două națiuni vegetînd la trena lumii occidentale, cu cea mai scăzută rată de creștere economică, decuplate, iremediabil, de progresul tehnologic, bune doar să exporte sudoare și brațe de muncă.

Tot în 1960, starea de sănătate a lui Franco și Salazar începe să dea semne serioase de deteriorare.

A fost mult lăudată constituția de fier a organismului lui Franco. „De cînd a luat puterea, — afirmau, în 1975, cei din anturajul său — nu a zăcut la pat decît de șase ori. A avut, înainte de 1960, de două ori gripă și o intoxicație alimentară, iar, după aceea, în 1973, un abces dentar serios și o inflamație intestinală. În 1974, la piciorul drept i-a apărut o flebită". Este adevărat. Numai că o hemoragie gastrică, provocată de utilizarea masivă a medicamentelor anticoagulante, a complicat această flebită. Anturajul lui Caudillo nu i-a iertat, de altfel, doctorului Vicente Gil — care îl îngrijea, totuși, pe Franco de 34 de ani — eroarea de medicație aberantă. L-au înlocuit cu un endocrinolog, doctorul Vicente Pozuelo. Caudillo pierde, la hemoragia gastrică, doi litri de sînge. Se credea că va muri. Dar își revine. În familie avusese centenari. Or, după cum se știe, ereditatea contează. Iar șeful statului spaniol își apăra acest capital printr-o viață austeră, ascetică. Nu tolera să se fumeze în prezența sa.

Cu toate acestea, — Spania, însă, n-o va afla, oficial, decît la sfîrșitul lui 1975 — o gravă maladie îl secătuia de 15 ani : boala lui Parkinson, această degenerescență progresivă a centrului cerebral care comandă tonusul muscular. Privat de „L-Dopa", drogul său cotidian, pe care-l folosește indiferent unde s-ar afla pentru a combate răul ce-l subminează, Franco ar fi fost un mare infirm. Chiar controlată, boala lui Parkinson afectează moralul celor la care ea apare. Favorizează rigiditatea mentală, duce la instalarea ideilor fixe, distruge simțurile de adaptare, frinează imaginația și blochează perceperea amplă a informațiilor. Grele handicapuri pentru cei ce pretind să conducă, în această stare, o națiune. Paralizat din punct de vedere intelectual, Franco a făcut ca toată Spania să fie cuprinsă de parkinsonism.

Pînă la decesul lui Salazar (27 iulie 1970), moartea nu prea l-a impresionat pe Franco. Acum îl descumpănește. Mai ales pentru că vede cum, abia înmormîntat Salazar la Santa Comba Dao, însăși puterea acestuia dispare, cu rapiditate. Liberalismul, considerat a fi pulverizat, își ridică, din nou, capul în Portugalia. Franco va avea chiar timpul de a-l vedea revenind, acolo, la conducerea statului. Ce va deveni, însă, Spania după dispariția sa ?

Și acest moment se apropie, mai grabnic decît s-ar crede. „Sînt logodnicul morții", fredonează Franco la începutul lui octombrie 1975, făcîndu-și exercițiile cotidiene de marș pe culoarele de la etajul doi al Palatului Prado. Este cîntecul magic, refrenul Legiunii sale străine. Pentru cei doi infirmieri care-l însoțesc, pentru familia sa, părea încă în plină formă. Doar doctorul Vicente Pozuelo sezisa semnele. Periculoase. O slăbire accentuată. Iar fața, pentru alții diafană, era percepută, de medic, ca fiind de ceară. La 14 octombrie, Caudillo nu a mai ieșit din cameră. Peste două zile, respira cu dificultate și avea ușoare stări de vomă. Pornind din torace, o durere vagă iradia pretutindeni în piept. La Madrid s-a vorbit de gripă, așa cum se obișnuiește în lume cînd este vorba de sănătatea unui șef de stat. Dar doctorul Pozuelo știa că a bătut ceasul pentru apariția unor neplăceri serioase. Aflat de 15 luni alături de Franco, el a avut suficient timp la dispoziție pentru a-și cunoaște bine pacientul, pentru a-i aprecia starea reală de sănătate. Vitalitatea rămînea considerabilă, dar vasele sanguine dădeau semne de oboseală, inima și creierul erau amenințate. Atacul ce se anunța impunea o vigilență sporită.

Doctorul Christobal Martinez Bordiu, marchiz de Villaverde, ginerele lui Franco, alcătuiește imediat lista medicilor ce trebuie convocați, șase cardiologi din cei mai reputați în Spania. Este pus, de asemenea, în alertă tot ceea ce are medicina spaniolă mai calificat în materie de tulburări organice grave, de reanimare. Ca o rezervă ce urmează să fie mobilizată, treptat, dacă complicațiile ce se puteau prevedea ar fi impus acest lucru. El însuși se însărcinează cu depozitarea, la intrarea în camera lui Franco, a materialului medical necesar unor terapii intensive. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Vasile Crișu

Viața unui superspion 5

Cine l-a ajutat pe Blake să evadeze ?

Neytli : I-ați cunoscut pe Bergess și MakLin la Cambridge. Ei v-au fost prieteni. Nu tocmai din acest motiv au apărut zvonurile despre „rețeaua de spionaj de la Cambridge" ?

Philby : Ideea despre existența „rețelei de la Cambridge" nu rezistă criticii. Ea a generat tot felul de inepții. Zeci de ani a fost căutată „veriga inaccesibilă". Din moment ce ar fi existat o „rețea de spionaj" la Cambridge, de ce nu ar fi existat și la Oxford ? Să nu le fi trecut, oare, niciodată prin minte că cineva, deja racolat, poate, pur și simplu, vorbi cu un prieten, iar apoi să-l recomande așa cum eu l-am recomandat, la vremea mea, pe Bergess ?

Neytli : Să lămurim complet această problemă. Nu a existat nici un fel de „rețea la Cambridge", nici o „celulă cominternistă la Cambridge" ?

Philby : Noi nu am fost o „celulă a Cominternului". Noi am fost racolați separat și tot separat am acționat. Numai Bergess (singurul care îi cunoștea pe toți) ținea legătura cu noi.

Neytli : Reiese că Bergess a fost conducătorul vostru ?

Philby : Dacă doriți, puteți face presupuneri.

Neytli : Dar, după cîte știu, cel puțin unul din foștii șefi ai MI-6 consideră că ați ajuns în KGB ca „moștenire" de la Comintern și că, în cadrul său, ați condus celula „amatorilor de măreție idei".

Philby : Nu a existat nici o „celulă a Cominternului". Este absolut precis. În ce privește „amatorii", am fost astfel de oameni, în sensul că nu am primit bani pentru munca pe care o făceam.

Neytli : Cînd ați aflat că Bergess și MacLin lucrează, și el, pentru ruși ?

Philby : Bergess mi-a scris despre hotărîrea sa, se pare în 1934, și l-am felicitat. Cu MakLin m-am văzut o singură dată, la mijlocul anilor '30. Apoi, l-am reîntîlnit în 1940, cînd s-a întors în Franța. *(Philby era, pe atunci, corespondent militar al revistei „The Times").*

După căderea Parisului, pierdusem legătura cu șeful meu sovietic și a trebuit să mă întorc în Anglia pentru a o reface. Încă de pe atunci, aflasem despre activitatea lui Maklin, și i-am cerut ajutorul. La început, a manifestat o prudență pe deplin justificată și mi-a dat o a doua întîlnire, cînd mi-a spus că mă poate ajuta.

Neytli: Ce puteți spune despre George Blake ? (Un alt ofițer al spionajului britanic, care a lucrat pentru ruși. În 1961, a fost condamnat la 42 de ani închisoare, dar, peste vreo cinci ani, a realizat o evadare senzațională și — nu se știe cum — a ajuns la Moscova). Cine l-a ajutat pe Blake să fugă din detenție ?

Philby: Tot ce pot spune despre fuga lui Blake este că el însuși a depus multe eforturi pentru aceasta. Lui i-a revenit rolul central în evadare.

Neytli : Sînt oameni care cred că va exista un moment cînd vă veți întoarce acasă, și se va dovedi că, tot timpul, ați fost agent dublu, și chiar triplu, și că, de fapt, ați lucrat pentru Anglia.

Philby : Niciodată nu am fost agent dublu. Întotdeauna am fost credincios unei singure părți — KGB. În sarcina mea se afla pătrunderea în serviciul de spionaj al părții adverse... În ce privește întoarcerea în Marea Britanie, pot spune că Anglia de astăzi îmi este o țară străină. Și, deși, aici, viața își are greutățile ei, mă simt ca la

The Sunday Times — Za Rubejom

mine acasă și nu doresc să plec nicăieri. Aici este țara mea, pe care am slujit-o peste 50 de ani. Și, aici, vreau să fiu înmormîntat ; rămășițele mele pămîntești să se odihnească acolo unde am lucrat.

Neytli : Prin urmare, nu mai aveți nici îndoieli, nici regrete ?

Philby : Nu am îndoieli în ce privește sentința istoriei. Nu am regrete, în sensul că, niciodată, o linie de comportament nu poate fi ori absolut fidelă, ori absolut infidelă. Ca atare, dacă mă veți solicita să fac bilanțul propriei mele vieți, pot răspunde că am făcut mai multe lucruri bune decît proaste. Presupun că sînt mulți cei care sînt de acord cu mine.

„Am detestat războiul"

Philby nu a fost niciodată un spion de tipul James Bond. Deși la începutul războiului a predat, pentru un timp, metodele muncii conspirative la școala de instruire a agenților, vocația sa adevărată era activitatea intelectuală — analiza informațiilor de spionaj. „Spionul ideal, spune el, este cel care stă tot timpul acasă și gîndește".

Așa încît activitatea lui, în timpul războiului, a constat în depistarea intențiilor comandamentului german pe baza informațiilor provenite din diferite surse, ca și în elaborarea de măsuri de contracarare a acestor planuri, mai ales în țările neutre — Spania și Portugalia.

Neytli : Ce ați făcut, concret, în acest domeniu ?

Philby : De exemplu, în 1943, am primit o informație că amiralul Canaris, șeful spionajului german, intenționează să viziteze Spania. El urma să călătorească cu mașina de la Madrid la Sevilla și, în drum, să înnopteze la Mansanares. Cunoșteam foarte bine acest oraș, încă din timpul războiului civil, și îmi închipuiam că singurul loc în care s-ar putea opri Canaris era hotelul „Parador".

I-am scris lui Felix Kowgyll (șeful nemijlocit al lui Kim Philby) să-i propun să-l informeze despre aceasta pe șeful secției cu misiuni speciale, în cazul în care s-ar fi pregătit întreprinderea unui act terorist împotriva lui Canaris. După cîte știam, la „Parador" era foarte posibil să se arunce cîteva grenade în ferestrele de la dormitorul lui. Kowgyll a aprobat propunerea mea și a trimis o notă de serviciu șefului MI-6, Stewart Menzies. Cîteva zile mai tîrziu, mi-a arătat rezoluția : «Împotriva amiralului să nu se organizeze nici un fel de acțiuni». Cînd m-am întîlnit cu șeful, am spus : „Sir, recunosc că dispoziția dv. m-a uluit. Situația era foarte bună". Menzies a zîmbit și a răspuns : „M-am gîndit întotdeauna că putem face ceva cu amiralul". Ulterior, am aflat că el comunicase cu Canaris printr-un intermediar din Suedia.

Nici o instituție britanică de stat nu aspira atît de mult să intre într-o tranzacție cu militarii germani ca serviciul secret de spionaj. El a bombardat Ministerul de externe cu informații despre starea de spirit din Germania și lansa ideea că împrejurările pot evolua astfel încît războiul poate lua sfîrșit în cel mai scurt timp. La MI-6 se considera că guvernul britanic putea, în anumite condiții, să accepte un acord cu nemții, chiar dacă el nu presupunea înlocuirea lui Hitler. O parte din „establishment" era de acord cu punctul de vedere german : ambele țări nu duc războiul pe care trebuiau să-l ducă. Războiul „adevărat" însemna un război comun al Germaniei și Angliei împotriva Uniunii Sovietice.

Cînd situația de pe front începuse să capete o turnură mai favorabilă pentru aliați, cercurile din Germania — care se pronunțau pentru o pace separată cu Anglia — au reluat încercările de a intra în contact cu englezii. Canaris reprezenta unul din aceste cercuri.

Încercările de stabilire a contactelor cu englezii trebuiau să aibă loc, aproape cu siguranță, în țări neutre, inclusiv Spania și Portugalia, de care, în cadrul MI-6, se ocupa Philby. De aceea, raportul privind Germania trebuia să aibă și viza lui, înainte ca documentele să fie distribuite destinatarilor, inclusiv americanilor.

Ca spion rus, Philby și-a dat seama de întreaga gravitate a pericolului ce plana. El trebuia să folosească poziția pe care o avea, pentru a se opune oricărei tranzacții cu Germania în afara capitulării necondiționate. Din fericire pentru Moscova, Philby dispunea, acum, de suficiente forțe pentru a face aceasta. El a raportat șefilor săi ruși despre pericolul existent și a blocat, cu hotărîre, distribuirea „raportului de pace", calificîndu-l ca document pur speculativ.

Neytli : Acesta a fost principalul dv. merit pentru ruși în timpul războiului ? Faptul că i-ați informat despre toate încercările de încheiere a unei păci separate ?

Philby : Da, Moscova punea, cel mai des, această întrebare. Era îngrijorată că războiul poate deveni un război numai împotriva Rusiei. Dar una din cauzele atitudinii mele a fost că o distrugere totală a Germaniei era, pentru mine, aproape o cauză personală. Uram războiul. Chiar și după ce s-a încheiat, am uitat cu greu ce au făcut nemții. Mult timp nu m-am putut hotărî să merg în Germania răsăriteană. Acum, toate acestea au trecut. Recunosc că nu toți nemții sînt răspunzători pentru ceea ce s-a întîmplat. **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Donca Ciobanu

Cealaltă față a Europei

Carlos Fuentes *)

AM VIZITAT Europa, pentru prima oară, în 1950. Aveam, pe atunci, 20 de ani. Europa părea să aibă atunci o vîrstă a morții : orașe devastate în Germania, mizerie teribilă în Italia — la Genova, oamenii adunau chiștocurile de țigări de pe jos, trenurile erau arhipline, oameni cu bagaje legate cu sfoară, călătoreau în picioare ; la Viena, efigia lui Lenin și a lui Stalin acoperea fațada Hofburgului; la Londra, lipsuri, raționalizare, ruinele războiului erau încă vii. Nume ca Bachhausen, Treblinka stîrneau oroare și exasperau conștiința rănită a orașelor europene ale „epocii lumină". Cum de s-au putut întîmpla toate acestea ? Cum de-au putut fi comise atîtea crime ?

Mi-am petrecut vara anului 1989 între Berlin, Londra și Madrid. „Europa morții" dispăruse. Putem spune că această nouă Europă, în unele momente, nici nu mai are vîrstă : așteaptă să se nască în 1992 ori poate în anul 2000. În această stare de așteptare, Europa celebrează, și noi odată cu ea, nu numai cel mai ridicat nivel de viață din istoria ei, ci — ceea ce este mai important — o calitate a vieții pe care continentul niciodată nu a cunoscut-o. Sînt impresionante nu numai cifrele, de producție ale Comunității Economice Europene, mai mari decît cele ale Statelor Unite și Uniunii Sovietice, dar și superioritatea modului de viață, a culturii, alimentației, îmbrăcămintii, locuințelor, comunicațiilor, serviciilor publice și educației. Din toate aceste puncte de vedere, Europa devansează, cu mult, ceea ce se numește „marile puteri", care, astăzi, mai pot fi numite astfel numai din punct de vedere militar. Dar armele, oricît de noi ar fi — o știm — se învechesc foarte repede. Nimic nu îmbătrînește mai repede decît o rachetă ! Mai cu seamă cînd știm că încărcătura ei nucleară nu va fi folosită niciodată. Ea nu este acolo decît ca o sperietoare.

„Europa după ploaie" — este titlul unui mare tablou de Max Ernst, tablou pe care l-am văzut aflîndu-mă chiar în compania pictorului și a scriitorului mexican Octavio Paz. L-am văzut, într-o zi de aprilie din 1950, într-o galerie din Paris. Este descrierea unui continent devastat, în pragul extincției, goliciunea lui vibrînd, încă, de razele unui soare palid. Pînza lui Max vorbește despre o Europă sacrificată, sacrificată de orbirea ei, de aroganța ei, de abandonarea marii ei înțelepciuni tragice, în favoarea unei iluzii moderne a totalității raționale, minunate și progresiste.

Cînd totul este rațional, spunea Nietzsche, ajunge o singură excepție pentru ca nimic să nu mai fie. Iraționalul mărșăluia la Nürnberg, cucerea Piața Roșie din Moscova, Palatul Irado, semănînd, în drumul lui, 20 de milioane de cadavre sovietice, 6 milioane de evrei, mai multe cadavre de catolici și protestanți decît în timpul războaielor religioase. Treblinka, Auschwitz, Oradour. Continentul pe care-l descopeream, în 1950, cunoscute multe sacrificii. Dar era gata să se reconstruiască cu prețul altor sacrificii materiale — eforturi de muncă, dar și intelectuale —, prin devoțiunea lucidă a artiștilor și gînditorilor : Camus, Sartre, Merlot Ponti, Roselinni, Visconti, Günther Grass, Pasternak, Ahmatova, Jan Koss, Emanuel Muñez, Samuel Beckett, Simone Veil, Kazimir Brandis sînt numai o parte din figurile care s-au sacrificat pentru ca Europa să renască.

Dar astăzi ? Odată ce ea și-a reafirmat existența, nu este amenințată să cadă în capcana în care a mai căzut și care a dus-o la dezastru ? Nu ascunde, ea, sub covorul somptuos al noii ei prosperități, prea multe lucruri pe care nu vrea să le vadă ? Societatea nord-americană, de exemplu, nu are unde să-și ascundă negrii ei săraci, bătrînii dezorientați, pe cei fără locuințe, copiii care nu merg la școală, muncitorii imigranți clandestini. Tarele unei societăți, prea mulțumită de ea însăși, depolitizată și narcisizată, sar în ochi pe străzile New York-ului, la Detroit sau la Miami.

Europa își ascunde mult mai bine săracii : trimite pe cei indezirabili în țările lor de origine, dă naștere unei xenofobii din ce în ce mai militante, își ascunde mizeria în tot felul de manifestări de tip „Disneyland" — gen sărbătorirea Bicentenarului Revoluției franceze — sau în cronicile lacrimogene din ziarele spaniole sau în rubricile de șantaj din presa britanică.

J. Bodriarre are dreptate să afirme că viitorul a și sosit. Întreg, el este aici, lîngă noi. Și François Leotard nu are, oare, dreptate să constate că poveștile ieșite din modernitatea „epocii luminii" și-au epuizat sensul ? Criză a rațiunii, criză a finalității, criză a justiției și triumf al producției și consumului, la acestea ar trebui să se rezume Europa, în pragul lui 1992 ? Sau a anului 2000 ? Eterna reîntoarcere la Nietzsche ar fi un cerc vicios. Cu toate acestea, imaginația europeană s-ar putea transforma, dacă și-ar aminti de marele istoriograf de dinainte, eurocentrist, de optimismul ruinat al napolitanului Gian Batista Vicco. Să-și amintească, mai ales, că istoria este făcută de oameni. Și că primul lucru care trebuie întărit este limbajul, forță inițială a unei culturi, pe care noi o purtăm în bagajele cu care călătorim prin istorie — cu peripețiile ei de creștere și de descreștere, faimoasele „corsi e ricorsi" ale lui Vicco.

Sîntem cultura pe care singuri ne-am făurit-o. Dar încă nu am isprăvit să ne-o făurim. Sîntem ființe nedesăvîrșite, ca și cuvintele noastre, ca și istoria noastră. Dar nu ne putem continua drumul decît în compania cuiva. A celuilalt, celui care nu sînt eu. Cel care mă privește. Cel ce condiționează propria mea privire, care este relativă și incompletă.

Asemeni teribilului personaj din proza intitulată „Fiara în junglă", de Henry James, Europa ar putea să-și petrecă anii care au mai rămas pînă la sfîrșitul acestui secol așteptînd să vină „ceva" ce a venit deja. Și dacă, în această povestire a lui James, așteptarea nu este altceva decît

*) Romancierul mexican Carlos Fuentes, în vîrstă de 62 de ani, laureat al unor mari premii internaționale, între care premiul „Cervantes" — un fel de premiu Nobel pentru literaturile de limbă spaniolă —, autor, între altele, al romanelor „Moartea lui Artemio Cruz", „Terra nostra", „Schimbarea pielii", precum și al cîtorva volume de eseuri, a publicat acest articol în „Suplimentul literar liber", editat, concomitent, de cinci mari ziare vest-europene.

Ipoteze și riscuri

Confruntările etnice din U.R.S.S. și riscul nuclear — este una din temele tot mai des evocate de strategi și politicieni americani.

Riscurile — arată ei — sînt cu atît mai mari, cu cît o parte însemnată a arsenalului nuclear sovietic este situată în regiunile unde au izbucnit recent tulburările : Azerbaidjan și Lituania. Potrivit lui Andrew Goldberg, expert al Centrului de Studii Strategice Internaționale (C.S.I.S.), care a răspuns la întrebări formulate de agenția „France Presse", această posibilitate „nu mai face parte din domeniul științifico-fantasticului, ci este foarte real".

A. Goldberg a precizat că Occidentului îi este imposibilă cuantificarea acestui pericol, adăugînd că, în pofida tuturor controalelor asupra utilizării unor astfel de arme, „singurul mod de a garanta acest control este asigurarea loialității" trupelor care răspund de ele. Pînă în prezent, a precizat acest specialist în problemele U.R.S.S., „nu sînt motive să se creadă că trupele de elită sovietice (care răspund de armele nucleare), au trecut printr-un proces de regionalizare". Un astfel de proces care ar slăbi controlul Kremlinului asupra arsenalului său strategic, ar presupune, într-adevăr, riscul ca un comandant local să pună stăpînire pe arma nucleară. Acest risc, a adăugat A. Goldberg, explică de ce puterile occidentale au interesul să depună eforturi pentru menținerea stabilității în U.R.S.S., a subliniat el.

În pofida asigurărilor furnizate, în urma tulburărilor etnice din Azerbaidjan, în februarie, de William Webster, director al C.I.A., îngrijorarea este reală. Senatorul Sam Nunn (Partidul Democrat, Georgia), președinte al influenței Comisii senatoriale a forțelor armate, a avut convorbiri pe această temă cu generalul Collin Powell, președintele Comitetului mixt al șefilor de stat major, și a cerut Statelor Unite și U.R.S.S. să treacă în revistă, „în amănunțime", procedurile de control ale arsenalelor lor strategice. „Îngrijorarea mea a sporit" în urma știrilor provenite din Azerbaidjan, potrivit cărora depozitele de arme au fost atacate, a arătat Nunn.

Estimînd că Kremlinul controlează cu fermitate mecanismele de punere în funcțiune a armelor nucleare, Webster a arătat, în februarie, că naționaliștii azerbaidjeni au atacat un important depozit de arme atomice aflat în sud de Baku, înainte de a fi respinși de trupele sovietice.

(după agenția „France Presse")

teama de catastrofă, în Europa post-industrială și neohedonistă, această așteptare ar putea deveni o amărăciune deghizată în beatitudine. O atare atitudine-direcție ar duce Europa pe pragul unei noi prăpăstii, în fundul căreia se află același spectru al nenorocirii: eurocentrism și automulțumire.

Satisfacția pentru o operă realizată poate ascunde greața în fața spectacolului repetiției unuia și aceluiași „Disneyland" comunitar. Paralel, așteptăm o transformare a celeilalte jumătăți a comunității europene : cea Centrală și de Est. O rană în curs de cicatrizare. „Micile culturii" — cum le-a numit Milan Kundera. Acestea încearcă să se reintegreze în corpul comun, dar fără a face acele sacrificii care le-ar goli de valorile proprii, fără acele sacrificii istorice, pe care le-au făcut sovieticii, maghiarii, polonezii sau germanii. Occidentul european trebuie să vadă, în această parte recuperată a trunchiului comun, și altceva decît simpla ocazie de a investi, de a echipa și include, în trupul lui economic, aceste țări cărora le-a fost interzis accesul la logica societății de consum.

Ceea ce se petrece în Europa centrală nu este decît urmarea a 40 de ani de stalinism. Fructul a 40 de ani de sacrificii, experiențe și reflecții asupra resurselor societății civile și ale colectivității care s-a născut în fața obstacolelor ridicate în chiar numele ei. Georg Konrad, romancierul maghiar, a analizat clar acest fenomen. Europa centrală nu dorește să se elibereze de un comunism sălbatic, pentru a cădea într-un capitalism sălbatic. Ceea ce dorește este un fel de socialism democratic, o societate civilă, o gestiune descentralizată. Vrem ceva mai bun decît capitalismul — spunea Lech Walesa.

STOP CADRU

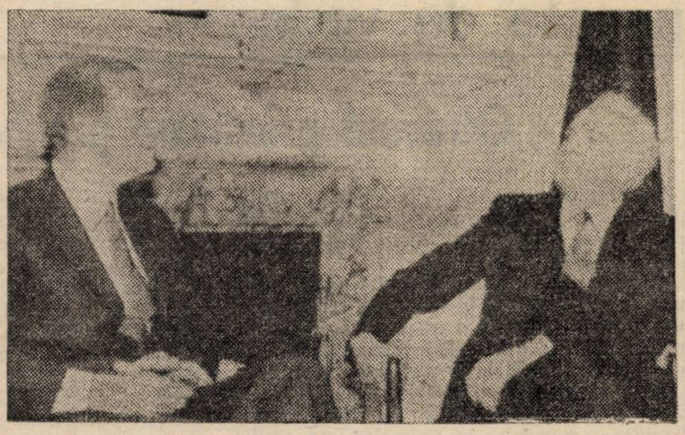

Secretarul de stat James Baker și-a exprimat, în mod public, decepția în legătură cu nereglementarea, în timpul convorbirilor avute, la Washington, cu omologul său sovietic, Eduard Șevardnadze, a problemei limitării rachetelor de croazieră. Responsabilii americani — arată agenția „France Presse" — au indicat chiar că negociatorii sovietici ar fi revenit asupra unor concesii făcute, la acest capitol, în timpul ultimei întîlniri ministeriale de la Moscova, din luna februarie. Potrivit, însă, părerii sovieticilor, pozițiile lor ar fi fost, atunci, prost înțelese. Diplomații occidentali de la Viena apreciază, de asemenea, că negocierile asupra reducerii forțelor convenționale în Europa bat, și ele ,pasul pe loc, de cîteva săptămîni. La Washington, James Baker a relevat că problema limitării avioanelor de luptă a rămas un măr al discordiei și că ultima propunere sovietică în domeniu nu este atrăgătoare.

Totuși, remarcă agenția citată, E. Șevardnadze s-a manifestat mult mai optimist decît Baker cu privire la încheierea rapidă a negocierilor START, care vor reduce arsenalele strategice ale celor două mari puteri. „Cred că, la următoarea reuniune, care va avea loc între 16 și 19 mai, la Moscova, vom putea depăși majoritatea dificultăților și vom găsi soluții reciproc acceptabile la problemele aflate încă în suspensie, în cadrul negocierilor START", a declarat el la o conferință de presă. James Baker nu a exclus ca principalele probleme să fie soluționate pînă la viitoarea reuniune la nivel înalt sovieto-americană (31 mai—3 iunie), dar a subliniat că negociatorii vor trebui să-și intensifice eforturile.

Potrivit ministrului sovietic de externe, „dialogul americano-sovietic se dezvoltă într-o manieră sigură și rezistă la fluctuațiile rapide ale situației internaționale". George Bush — relevă, totodată, „AFP" — a arătat că nu va permite ca situația din Lituania să compromită îmbunătățirea raporturilor bilaterale. James Baker a declarat că a acceptat asigurările verbale ale conducătorilor sovietici că nu vor recurge la forță.

După 45 de ani

— dosarul „gropilor comune" —

Sub titlul „Ora groparilor", „Münchener Merkur" publică un comentariu pe marginea recentei descoperiri, în Republica Democrată Germană, a unor gropi comune într-un fost lagăr de internare sovietic.

Uniunea Sovietică — se spune în acest comentariu, pe care-l reproducem după postul de radio „Europa Liberă" — a fost ajunsă din urmă de propria istorie : ceea ce n-au dezvăluit puterea comunistă și stînga antifascistă este dat acum la iveală, de excursioniști și gropari, pe pămîntul Republicii Democrate Germane. Ceea ce au ascuns securitatea est-germană — a cărei rețea atîrnă și astăzi deasupra R.D.G., asemenea unei pînze de păianjen invizibile — și precursorii ei, cozi de topor în slujba sovieticilor, se ridică acum din gropi, ca o acuzație fără grai. Lîngă Neubrandenburg, într-un fost lagăr sovietic, au fost descoperite gropi comune, necunoscute pînă acum. Printre miile de cadavre se află cele ale unor membri „SS", ofițeri de poliție ,învățători și militari, dar și civili prinși pe stradă, uneori numai pentru a înlocui persoanele pierdute pe drum, ba chiar și copii de 15 ani.

65 pînă la 70 000 de oameni au murit în cele 13 lagăre de internare sovietice din Republica Democrată Germană. Dați uitării, asemenea sutelor de mii de deportați lituanieni, maghiari sau români. În R.D.G., secolul lupilor și hienelor se apropie abia acum de sfîrșit, și se anunță o muncă dezolantă ; înainte de toate, căutarea adevărului istoric — se arată în comentariu.

■

Referindu-se la știrile privind descoperirea unor înhumări masive în zona împădurită din apropierea localităților Neubrandenburg și Sachsenhausen, un comentariu al agenției „TASS" arăta:

Deși, deocamdată ,nu există date documentare incontestabile, care să ateste originea acestor înhumări, se afirmă, pe baza unor surse din Vest și a depozițiilor unor martori oculari, cum că ar fi vorba despre deținuți pieriți de foame și frig, ai lagărelor pentru naziști și criminali de război, existente după război în zona de ocupație sovietică. Pentru acești deținuți au fost folosite, parțial, suprafețele și construcțiile fostelor lagăre de concentrare hitleriste.

Avînd în vedere caracterul acestor știri, care ocupă spații largi în presa țărilor occidentale și sînt folosite în scopul stîrnirii pasiunilor, este vorba mai puțin despre o clarificare a esenței problemei, cît despre crearea unei atmosfere corespunzînd unor planuri cu consecințe pe termen lung. Este cît se poate de limpede că — apreciază „T.A.S.S. — cineva intenționează să arunce, tocmai acum, o umbră asupra forțelor armate sovietice care au eliberat poporul german de fascism. Este limpede că aceasta se face cu scopul ca, determinînd o atitudine negativă față de evenimentele trecutului, să se aducă un prejudiciu Uniunii Sovietice.

După război, în toate cele patru zone de ocupație din Germania, respectiv în zonele americană, engleză, franceză și sovietică, persoane, bănuite de crime naziste și de rezistență față de forțele de ocupație, au fost internate în lagăre. Aceste lagăre au fost create în conformitate cu Declarația U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii, adoptată la Conferința de la Moscova din 30 octombrie 1943, referitoare la responsabilitatea hitleriștilor față de atrocitățile săvîrșite, precum și pe baza directivei nr. 38 a Consiliului de control unional din Germania, din 12 octombrie 1946 privind „arestarea și pedepsirea criminalilor de război, naziștilor și militariștilor ; internarea, controlul și supravegherea germanilor potențiali periculoși".

Referindu-se la crimele comise de foștii naziști și S.S.-iști, „T.A.S.S." scrie că aceștia n-au putut fi tratați cu îngăduință și, de aceea, internarea lor în aceleași lagăre, în care pînă atunci au fost batjocoriți prizonierii de război sovietici și antifasciștii germani, a fost o pedeapsă pe deplin justificată și pe măsura faptelor. Cu toate acestea, n-au fost organizate în cadrul acestor lagăre nici un fel de execuții în masă.

Nimeni nu vrea să nege posibilitatea ca, printre întemnițații lagărelor de concentrare pentru naziști, să se fi nimerit și martiri nevinovați. Printre aceștia s-ar fi putut afla și sprijinitori onești ai democrației, cetățeni arestați din greșeală. În plus, trebuie să facem deosebire între excesele comise în punctele fierbinți ale războiului și subtilitatea ulterioară a călăilor lui Beria, care ne-a costat pe noi foarte mult.

Astfel, știrile apărute în R.D.G., referitoare la gropile comune, reprezintă un motiv de a cerceta toate datele existente în această problemă, inclusiv în arhivele sovietice, și de a face deplină lumină.

„Otrăvind primăvara pragheză"

Potrivit comunicărilor agenției de presă „CTK", la 28 martie, a început prima fază a retragerii trupelor sovietice dislocate în Cehia răsăriteană.

La 29 martie, Adunarea Federală a adoptat un apel adresat guvernului cehoslovac prin care acesta este chemat să declare nul acordul privind dislocarea temporară a trupelor sovietice pe teritoriul țării.

Credem că nu ar fi lipsit de interes să reamintim împrejurările în care trupele sovietice au „sosit" în Cehoslovacia, unde au staționat „temporar" mai mult de 20 de ani. Redăm, în cele ce urmează un fragment din lucrarea „Armatele secrete", aparținînd publicistului britanic James Adams, **de la „Sunday Times", în care sînt prezentate condițiile și momentul invaziei sovietice.**

Sub conducerea moderată a lui Alexander Dubček, guvernul ceh a încercat o serie de reforme în cadrul structurilor economice și politice ale țării. Au fost autorizate consiliile muncitorilor, o încercare timidă de a copia sindicatele libere ; s-a propus, totodată, separarea statului de partid, cu o nouă structură federală de guvernămînt. S-a propus, de asemenea, controlul activității serviciilor de securitate de către comitete ale Adunării Naționale. Prizonierii politici au fost eliberați, iar cehii filosovietici au fost îndepărtați din funcțiile importante pe care le dețineau în aparatele de securitate și partid.

Cum era de așteptat, Uniunea Sovietică a văzut, în aceste reforme, un model ușor de imitat de către celelalte state socialiste, satelit.

Timp de opt luni, sovieticii au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a-l submina pe Dubček și pe colegii săi reformiști. KGB-ul a fost deosebit de activ, încercînd să-i convingă pe unii membri influenți ai comitetului central de a acționa pentru îndepărtarea lui Dubček de la conducere.

Planurile KGB-ului au eșuat, însă. Reformele lui Dubček se bucurau, deja, de un foarte larg sprijin al maselor. Singura soluție posibilă pentru Kremlin rămînea intervenția militară directă și imediată.

În cea de-a doua parte a lunii august, Moscova a informat guvernul ceh că, în ziua de 21 ale aceleiași luni, trupele sovietice vor efectua manevre militare de-a lungul frontierelor cehoslovace. De fapt, aceste exerciții dădeau, pur și simplu, posibilitatea sovieticilor de a-și masa trupele lîngă graniță, gata să o treacă, la primul semnal.

La 16 august, trupe de comando sovietice (spetsnaz) și alte trupe de elită ale unor armate din cadrul Tratatului de la Varșovia au primit instrucțiuni detaliate privind infiltrarea și invazia teritoriului Cehoslovaciei. Informările au cuprins și un film al aeroportului capitalei țării, realizat de agenți sovietici. Comandourile au primit, de asemenea, hărți exacte ale tuturor aeroporturilor civile și militare din RSC, pregătite de colonelul ceh Miroslav Elias, un vechi agent al KGB, salariat al Ministerului de interne ceh.

În noaptea de 20 august, imediat după ora 23,00, turnul de control al aeroportului Rujine, din Praga, a recepționat un apel urgent, de ajutor, de la un avion de transport sovietic, care cerea permisiunea de aterizare imediată. După ce turnul de control a acceptat aterizarea, avionul s-a apropiat de pista indicată de controlorii de trafic. Înainte ca avionul să-și oprească rulajul, un comando a țîșnit din ușile deschise din timp și s-a îndreptat în fugă spre turnul de control. Din aeroport au ieșit alți membri ai forțelor „spetsnaz", deghizați în turiști. Intrarea lor în aeroport a fost posibilă datorită faptului că șeful punctului de frontieră de la Rujine era colonelul Frantisek Stachovschy, agent KGB.

Comandourile, înarmate cu automate cehești „Skorpion", au pus imediat stăpînire pe turnul de control și pe celelalte puncte vitale ale aeroportului. Imediat după ocuparea aerodromului, sovieticii au

DEZVĂLUIRI TÎRZII

rechiziționat toate vehiculele, pentru a asigura transportul trupelor spre centrul orașului Praga.

Între timp, avionul de transport sovietic își continua, lent, cursa spre capătul pistei, ca și cum nu ar fi fost capabil să se oprească. După cîteva momente, roțile avionului s-au împotmolit în pămîntul moale de la sfîrșitul pistei. De fapt, la bordul avionului se găsea un sistem de ghidaj pentru orientarea celorlalte avioane sovietice, capabil să preia toate funcțiunile turnului de control, în cazul în care acesta din urmă nu putea fi capturat sau înceta să funcționeze.

Val după val, alte avioane sovietice au început să aterizeze pe aeroportul din Praga descărcînd rapid militari, vehicule și echipament de luptă. Aproape simultan, trupe ale armatelor Tratatului de la Varșovia (reamintim că România nu a luat parte la invazia R.S.C. — nota red.) au trecut granițele Cehoslovaciei ; într-o noapte, peste frontierele de stat ale acestei țări au trecut o jumătate de milion de militari, „sprijiniți" de cinci mii de tancuri.

Alte unități „spetsnaz", care se infiltraseră deja în Praga în zilele premergătoare atacului, s-au unit cu unități ale KGB-ului cuprinzînd agenți din ambasada sovietică, agenți „pasivi" locali și agenți din cadrul guvernului și aparatului de securitate cehoslovac.

Primele obiective atacate au fost postul de radio și televiziune, care au fost imediat ocupate de echipele „spetsnaz", conduse de un colonel de securitate trădător, Josef Rypl. Agenți ai KGB din centralele telefonice și din mass-media (redactorul șef de la „Rude Pravo", un cotidian național, era pro-sovietic, iar șefii agenției de știri și ai radioului erau agenți KGB) au împiedicat transmiterea oricăror informații corecte. Cu toate că unele posturi de radio locale au mai funcționat cîteva ore după invazie, controlul asupra mijloacelor de informare a dat sovieticilor posibilitatea de a-și consolida pozițiile și de a împiedica organizarea unei rezistențe unite.

În momentul invaziei, prezidiul partidului era în plen. Membrii prezidiului au fost informați despre invazie printr-o linie telefonică izolată, care nu trecea prin sistemul de comunicații central. A fost redactată imediat o rezoluție, care condamna invazia drept „un act contrar principiilor fundamentale ale relațiilor dintre statele socialiste și o negare a tuturor legilor internaționale fundamentale". Ședința a fost întreruptă de Dubček și cabinetul său s-a retras într-un birou din clădirea comitetului central.

Într-o ședință convocată de urgență, în zgomotul neîntrerupt al motoarelor avioanelor militare sovietice, care treceau continuu deasupra Pragăi, cabinetul a discutat opțiunile existente. S-a ajuns la concluzia că, de fapt, nu există nici un fel de opțiune și că nu există nici un loc sigur unde cabinetul ar putea să se ascundă.

Colonelul Bohumil Molnar, șeful administrației regionale a ministerului de interne, un vechi agent KGB, „aprovizionase" forțele de invazie cu toate planurile clădirii comitetului central, precum și cu planurile variantelor de evacuare a guvernului prin sistemul de canalizare al orașului.

La ora patru dimineața, o Volgă neagră s-a oprit în fața clădirii. În mașină se afla Molnar, însoțit de doi agenți KGB. Sprijiniți de unități „spetsnaz", îmbrăcate în uniformele lor distincte, purtînd pe sub combinezoanele de parașutiști bluze marinărești, agenții KGB-ului s-au îndreptat spre biroul lui Dubček.

O descriere detaliată a minutelor care au urmat a fost făcută de unul din membrii cabinetului Dubček, Zdenek Mlynar, aflat, în prezent, în Occident.

„Dintr-o dată, ușa biroului lui Dubček s-a izbit de perete și, în încăpere, au năvălit opt soldați și subofițeri înarmați cu automate. Ne-au înconjurat și au îndreptat armele spre capetele noastre. Apoi, în birou au intrat doi ofițeri. Unul dintre ei era colonel, mai scund decît colegul său ; pentru a compensa, parcă, acest neajuns, purta pe piept un șir întreg de medalii. Avea ceva din aroganța unui sergent major. Ne-a anunțat că «am fost luați în primire» de el și a început să dea tot felul de ordine. Cineva a vrut să spună cîteva cuvinte — poate chiar Dubček —, colonelul a început să strige : «Fără discuții. Nu liniștit. Nu vorbit cehește.» Dacă nu ar fi spus ultima propoziție, poate l-aș fi ignorat. Dintr-o dată, însă, am simțit că, în suflet, mi se amestecă sentimente de umilință, supărare, teamă și acea senzație de imunitate care te face să-ți pierzi cumpătul ; am început să strig, la rîndul meu, în limba rusă : «Poartă-te frumos ! Unde te crezi ? Te găsești în biroul primului secretar ! Ai ordine să ne faci să nu mai vorbim ? Sigur că nu ai ! Așa că taci din gură !»

Intervenția mea a fost gratuită. Am mai stat sub amenințarea armelor încă cinci ore. La un moment dat, tensiunea din birou s-a dizolvat într-un rîs homeric. Frantisek Kriegel, președintele Frontului național, epuizat de drama care se derula în jurul său, s-a așezat pe podea, a pus capul pe o servietă și a adormit buștean. Zgomotul infernal al sforăitului său aproape că i-a făcut pe sovietici să-și descarce automatele, convinși fiind că Frantisek își bate joc de ei ; dar el a continuat să doarmă, fără nici un fel de probleme".

În cursul aceleiași zile, reformiști ai cabinetului Dubček au fost transportați la aeroport și duși cu un avion militar la Moscova. O listă cu reformatorii considerați oponenți periculoși ai forțelor de invazie a fost întocmită de KGB, iar, cîteva săptămîni mai tîrziu, mulți din cei aflați pe această listă au fost lichidați.

Lipsit de conducători, avînd armata sub controlul ferm al KGB-ului, poporului ceh nu-i mai rămînea altă alternativă decît protestul pasiv împotriva invaziei.

Traducere și adaptare
Adrian Dascălu

În exclusivitate de la agenția de presă „Novosti"

Vama sovietică: ce se poate și ce nu

Mii de cetățeni ai României au primit pașapoarte pentru călătorii peste hotare, mulți dintre ei vin în U.R.S.S., în R.S.S. Moldovenească. Schimburile în domeniul umanitar între cele două țări se vor amplifica și, de aceea, mulți vor fi interesați să afle ce reguli vamale sînt, în prezent, în vigoare la granița sovieto-română. Reglementările în vigoare, în acest domeniu, au făcut obiectul convorbirii corespondentului „APN", Dmitri Ciubașenko, cu directorul adjunct al vămii din Chișinău, Nikolai Smirnov.

■ Prima și cea mai generală regulă este aceea că cetățenii care traversează frontiera sovietică au dreptul de a introduce sau scoate obiecte, valută sau valori, dacă acestea sînt destinate uzului personal sau familial.

■ **Dar dacă obiectele nu sînt destinate uzului personal ?**

■ Bunurile destinate schimbului, vînzării, constituirii fondului cooperativelor, arendării, utilizării în cadrul activității individuale de muncă, care presupun obținerea unui profit, pot fi introduse în U.R.S.S. după achitarea taxelor vamale.

■ **Cum se procedează cu cadourile ?**

■ Se pot introduce în U.R.S.S., cu scutire de taxe vamale, cadouri în valoare de 500 de ruble, în conformitate cu prețurile de stat (iar, dacă asemenea prețuri nu există — potrivit evaluărilor făcute de specialiști ai magazinelor consignația). Din U.R.S.S. se pot scoate cadouri în valoare de 100 de ruble, în conformitate cu același sistem de prețuri.

Dacă rudele se deplasează peste graniță în grup este permisă cumularea valorii cadourilor. Pentru cadourile ce depășesc valoric, aceste baremuri se vor achita taxe vamale.

■ **Să presupunem că un cetățean român a dobîndit o moștenire în U.R.S.S. Ce fel de drepturi are în acest caz ?**

■ El va putea scoate, cu scutirea taxelor vamale, obiectele ce constituie moștenirea din U.R.S.S. În acest caz, vor trebui prezentate documentele prin care se atestă dreptul la moștenire și se specifică bunurile ce fac obiectul moștenirii.

Alte cîteva reguli :

În U.R.S.S. se pot introduce, fără taxe vamale, aparate electronice de calcul sau tehnică video, cu condiția scoaterii acestora de pe teritoriul țării la plecare.

Produsele alimentare pot fi introduse în cantități nelimitate. La scoatere, cantitatea este limitată de necesitățile pentru călătoria de întoarcere. Costul total al produselor alimentare, ce urmează a fi scoase de pe teritoriul U.R.S.S., nu poate depăși 5 ruble de persoană și 10 ruble per familie. Este interzisă trimiterea produselor alimentare prin poștă.

Băuturile alcoolice tari pot fi introduse sau scoase de pe teritoriul U.R.S.S. în limita a 1,5 litri, vinuri — 2 litri, produse din tutun — în limita a 100 de bucăți sau 100 grame. Pentru cantitatea ce va depăși aceste baremuri se vor achita taxe vamale.

■ **În 1989, guvernul sovietic a luat hotărîrea interzicerii scoaterii din U.R.S.S. a unui număr foarte mare de articole. Ce cuprinde această listă ?**

■ Lista cuprinde piese de schimb pentru automobile, materiale de construcții, blănuri și obiecte de blană, cafea, cacao, ceai, icre negre și roșii, țesături de toate tipurile, covoare, îmbrăcăminte din piele naturală, albituri, tricotaje, ciorapi, umbrele, veselă, medicamente, produse de cosmetică și parfumerie. Lista cuprinde, de asemenea, mașini de cusut, spălat și tricotat, frigidere, biciclete și aparatură foto, articole electrocasnice, aspiratoare, aparatură radio-electronică de uz casnic, îmbrăcăminte și încălțăminte de copii, produse din import, bijuterii din aur cu sau fără pietre prețioase.

Pentru cetățenii străini aflați în U.R.S.S. în misiune, pentru cei ce se află aici la studii, se fac anumite excepții. Lor le este permis să scoată aparatură radio-electronică de folosință casnică, aspiratoare, mașini de cusut, spălat și tricotat, aparate foto, aparate electrocasnice, frigidere, dar cîte un singur obiect din fiecare categorie, pe an, de familie.

■ **Ce se întîmplă în cazul în care au fost găsite obiecte de contrabandă ?**

■ Bunurile ce constituie obiectul contrabandei se confiscă, iar cel ce încalcă regulile vamale va fi sancționat cu o amendă de 50 de ruble, a relevat în încheiere Nikolai Smirnov.

Întrucît o serie de cetățeni ai României au rude în R.S.S. Moldovenească, acestora le vor fi probabil utile informațiile obținute la vama din Chișinău.

La granița sovieto-română, de-a lungul teritoriului Moldovei sovietice, în momentul de față, au fost deschise șapte puncte pentru traversarea frontierei, într-o procedură simplificată. Acestea sînt : Costești—Stînca, Ungheni—Ungheni—Prut, Leușeni—Albița, Skuleni—Sculeni, Stoianovka—Fîlciu, Kagul—Oancea, Giurgiulești—Galați.

Traversarea frontierei, în procedură simplificată, este permisă la desfășurarea la graniță a unor acțiuni în comun și la marcarea sărbătorilor naționale, în cazul unor zile onomastice, căsătorii, nașteri, ca și în cazul unor boli, accidente sau la moartea rudelor. Trecerea se face pe baza telegramei sau a scrisorii din partea rudelor, confirmate de organele competente ale uneia sau alteia dintre părți. În cazul trecerii frontierei prin procedură simplificată, șederea este permisă pentru o perioadă de maximum șapte zile. La punctele de frontieră, controlul vamal este efectuat de grăniceri. În prezent, părțile sovietică și română duc tratative în ceea ce privește ridicarea totală a limitărilor vizînd traversarea frontierei de către cetățenii care domiciliază în județele și raioanele limitrofe granței în România și U.R.S.S.

poșta redacției

Alexandru Nacev Bădescu, București. Prin noțiunea structurii de stat se înțelege organizarea puterii de stat, în ansamblul ei, în funcție de teritoriu și populație. Din punctul de vedere al organizării lor, statele se împart în două mari categorii : cu formă de organizare **unitară** și **compusă.** Statele unitare se caracterizează prin existența unei singure formațiuni statale, cu un singur sistem de organe supreme ale puterii de stat, cu un singur guvern și cu un singur organ suprem judecătoresc. Membrii societății respective au o singură cetățenie. Împărțirea unui stat unitar în diferite unități teritoriale nu este de natură să producă modificări în structura acesteia, care se prezintă ca un tot unitar, atît pe plan intern, cît și pe plan extern. Statele unitare constituie subiecte distincte în dreptul internațional.

În decursul istoriei, au fost cunoscute mai multe forme de stat compuse, care au determinat anumite particularități și sub aspectul calității de drept internațional al statelor, după cum urmează :

— **uniunea personală** este o asociere, de obicei, între două state suverane, care își păstrează, în mod complet, autonomia, dar sînt conduse de un singur monarh. Fiecare stat membru al uniunii are o legislație, administrație, justiție proprie, iar pe plan extern este subiect distinct de drept internațional. Uniunile personale sînt de domeniul trecutului. Menționăm că, din momentul unirii Principatelor Române — prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn în Moldova și Muntenia (1859), — și pînă în 1861, a existat, și în țara noastră, o uniune personală.

— **uniunea reală** este o asociație între două state, sub conducerea aceluiași monarh, care, deși din punct de vedere constituțional, legislativ și administrativ, se prezintă ca două entități distincte, pe plan extern se manifestă ca un singur subiect de drept internațional. Tratatele internaționale sînt încheiate de uniune și nu de fiecare stat în parte. Și uniunile reale sînt de domeniul trecutului. Menționăm două exemple : Austria și Ungaria, între anii 1867—1919, Danemarca și Islanda, între anii 1918—1944. O uniune reală a existat și între Muntenia și Moldova din 1861 pînă în 1862, cînd s-a constituit statul român unitar

— **confederația** de state este o asociație a mai multor țări, fiecare dintre ele rămînînd subiect distinct de drept internațional. Statele membre ale confederației au organe legislative și executive proprii și un organ comun, denumit dietă sau congres. Asocierea în confederație se face printr-un tratat și urmărește, în general, scopul apărării comune a statelor membre, menținerea păcii între ele. Organul comun (dieta) nu are decît un caracter de reprezentare, fără a constitui un parlament. Confederația a constituit, de regulă, o fază intermediară spre constituirea unui stat federal (federație). Astfel, Statele Unite ale Americii, alcătuind o confederație în 1778, au devenit stat federal în 1787 ; Germania a fost confederație între 1815—1866.

— **federația** este o uniune de state în care fiecare stat își păstrează o organizare proprie. Există, însă, și organe permanente ale puterii și administrației care aparțin uniunii, fiind competente să emită norme obligatorii pentru toate statele care o compun. Este o formă de asociere adoptată, în prezent, de numeroase state : SUA, URSS, Canada, Mexic, Brazilia, Australia, Elveția, R.F. Germania, Iugoslavia, Cehoslovacia. Subiect de drept internațional poate fi atît federația, participînd, numai ea, în raporturile externe, cît și statele membre, într-o măsură limitată sau deplină.

— **asociația de state** este o formă a cărei natură juridică nu se încadrează în nici una din categoriile menționate. În prezent, doar Commonwealth-ul (Comunitatea britanică de națiuni), a cărei formare a început încă din secolul al XVII-lea, odată cu colonizarea Americii de Nord, mai ființează ca asociație de state. Statele comunității sînt membre ale ONU, dar acceptă ca șef al Commonwealth-ului pe suverana Marii Britanii.

IF YOU WOULD LIKE TO IMPROVE YOUR ENGLISH

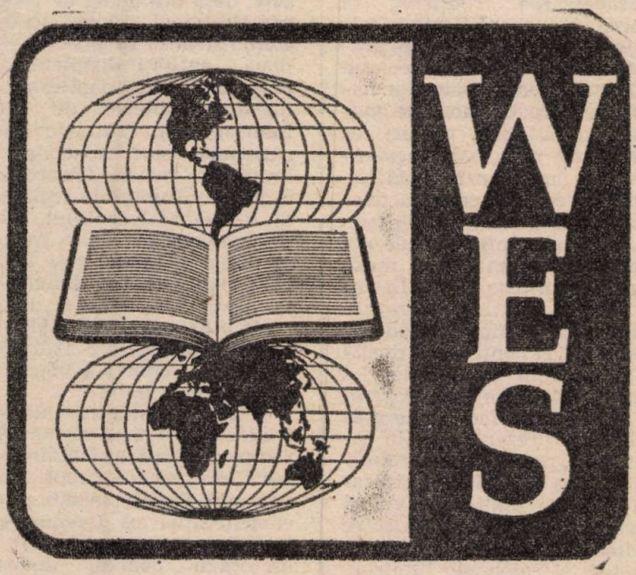

World English School, Inc.

■ WES vă poate ajuta să vă îmbunătăţiţi capacitatea de a citi, scrie şi vorbi în limba engleză

■ Trimiteţi numele şi adresa dv. către

World English School
P. O. Box 1013
Little Rock, Arkansas 72203
U.S.A.

■ Este un curs gratuit prin corespondenţă

poşta redacţiei

Din „Murphologie"

Dacă explici totul atît de clar încît nimeni să nu poată înţelege ceva greşit, cineva va face tocmai acest lucru. Dacă acţionezi într-un mod despre care eşti sigur că va fi aprobat de toată lumea, se va găsi cineva care să nu-l agreeze.

(Legile lui Bergerud)

Poluarea în Europa de Est (1)

Alexandru Vasile, Bistriţa, jud. Bistriţa Năsăud. În timp ce, în Statele Unite, eforturile de restructurare a unei atmosfere curăţite de gaze nocive şi de funingine au dat rezultate cel puţin pozitive, în Europa răsăriteană — afirmă un nou raport al Institutului World Watch, cu sediul la Washington — primejdia unui dezastru ecologic este acută.

Comentînd raportul grupului ecologic din Washington, postul de radio „Europa Liberă" arată că acesta atrage atenţia asupra faptului că progresele înregistrate în Occident sînt anihilate de poluarea continuă a mediului ambiant din Europa răsăriteană, unde se folosesc, ca surse principale de energie, lignitul sau cărbunele brun, păcura şi derivatele ei. Reziduurile acestor materii combustibile înnegresc oraşele Europei răsăritene şi Uniunii Sovietice, îmbîcsind atmosfera, notează raportul american. Lacuri şi rîuri fără peşti, păduri muribunde şi vechi sculpturi cu feţele roase ilustrează efectul dezastruos al industrializării, observă Hilary French, autoarea raportului intitulat „Curăţirea atmosferei, o misiune globală".

Industrializarea forţată din Europa răsăriteană, după încheierea celui de-al doilea război mondial, bazată pe resurse abundente de lignit, a dus la crearea unei atmosfere asemănătoare celei londoneze, descrisă în cărţile lui Charles Dickens. Oraşul polonez Olkos suferă din cauza uneia din cele mai mari concentrări din lume de cadmiu şi plumb în sol, în timp ce ploaia acidă a transformat munţii pitoreşti de la frontiera cehoslovaco-germană într-un deşert de arbori uscaţi.

În legătură cu aceasta, notăm că un documentar televizat, prezentat recent în Statele Unite şi realizat la Copşa Mică, în care se puteau remarca efectele dezastruoase ale poluării, neglijate de regimul comunist, a produs o puternică impresie printre americani. Fiecare clădire, stradă, frunză sau bucată de pămînt din oraşul Copşa Mică, în care locuiesc 10.000 de oameni, este neagră, acoperită cu funinginea uneia din cele mai grave poluări din Europa răsăriteană. Toată lumea ştie, de ani de zile, cît de periculos este să trăieşti în Copşa Mică, dar, pe vremea dictaturii, nimeni nu îndrăznea să spună acest lucru.

Situaţia din Copşa Mică este, în unele privinţe, tipică şi pentru regiunile industriale din alte ţări est-europene, unde guvernele comuniste, în dorinţa lor de dezvoltare forţată a industriei, au ignorat distrugerea mediului înconjurător.

În prezent, milioane de oameni din Germania răsăriteană, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, Ungaria şi România fac uz de noile libertăţi pentru a demasca una din moştenirile stalinismului : distrugerea mediului înconjurător. Pe măsură ce Europa răsăriteană îşi redescoperă glasul politic, mişcările şi partidele ecologiste capătă tot mai multă importanţă. **(Va urma)**

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

Colectivul redacţional : Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoşa — şef de secţie, Ilie Olteanu — secretar general de redacţie, Radu Pascal, — redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Topor, Stelian Ţurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Marin Pieleanu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu. Tipografi : Ion Matei, Aurel Stănescu, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poştal 33, cod 71341, căsuţa poştală 33—29, telefon 17 60 10 ; internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. BOX 12—201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

C.P.B.

Înaltă calitate!

Prețuri avantajoase!

Întreprinderea de scule Rîşnov

2221, Rîşnov — Braşov, str. Cîmpului nr. 1, tel. 921/16202, telex ISRV 061276 România

Burghie elicoidale, burghie speciale, alezoare, freze, scule speciale, broşe, truse de burghie, truse tarozi-filiere

centrala industrială de medicamente și cosmetice

În serviciul frumuseții și sănătății dumneavoastră!

Întreprinderea de produse cosmetice „MIRAJ" — București vă pune la dispoziție o gamă largă de parfumuri, ape de colonie, creme, emulsii, șampoane, deodorante, fixative.

UN DAR PLĂCUT ȘI UTIL,

Produsele cosmetice ale Întreprinderii „MIRAJ" — București.

Vă recomandăm: linia cosmetică GEROVITAL, concepută în laboratoarele „MIRAJ", pe baza cercetării științifice originale; conține produse destinate îngrijirii tenului, părului, precum și din sfera cosmeticii decorative:

● GEROVITAL — Lapte demachiant; ● GEROVITAL — Loțiune tonică; ● GEROVITAL — Cremă hidratantă de zi pentru ten uscat; ● GEROVITAL — Cremă hidratantă de zi pentru ten gras și normal; ● GEROVITAL — Cremă nutritivă de noapte; ● GEROVITAL — Șampon cu sulf; ● GEROVITAL — Șampon cu gudron.

Un alt remarcabil succes al industriei cosmetice românești:

PELL-AMAR ● Emulsie hidratantă; ● Loțiune tonică; ● Cremă hidratantă de zi pentru ten gras; ● Cremă hidratantă de zi pentru ten sensibil; ● Cremă nutritivă de noapte; ● Cremă emolientă pentru ochi; ● Cremă pentru masaj.

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D.555

LUMEA azi

Nr. 17 26 aprilie 1990

Dintre sute de catarge...

PARIS — reportaj fără frontiere

Din Tienanmen în Piața Roșie: revedere sovieto-chineză

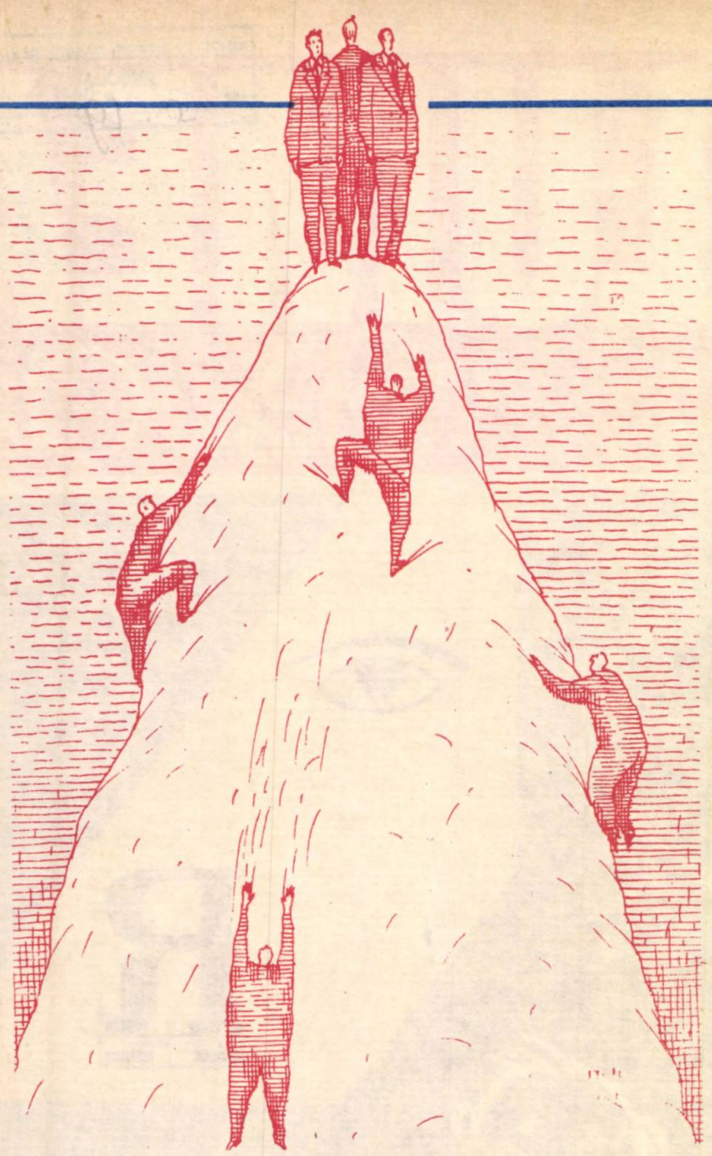

Desen de Igor Shein din revista sovietică „Novoe Vremea"

Din „Der Spiegel" (RFG) : STASI = Securitatea est-germană

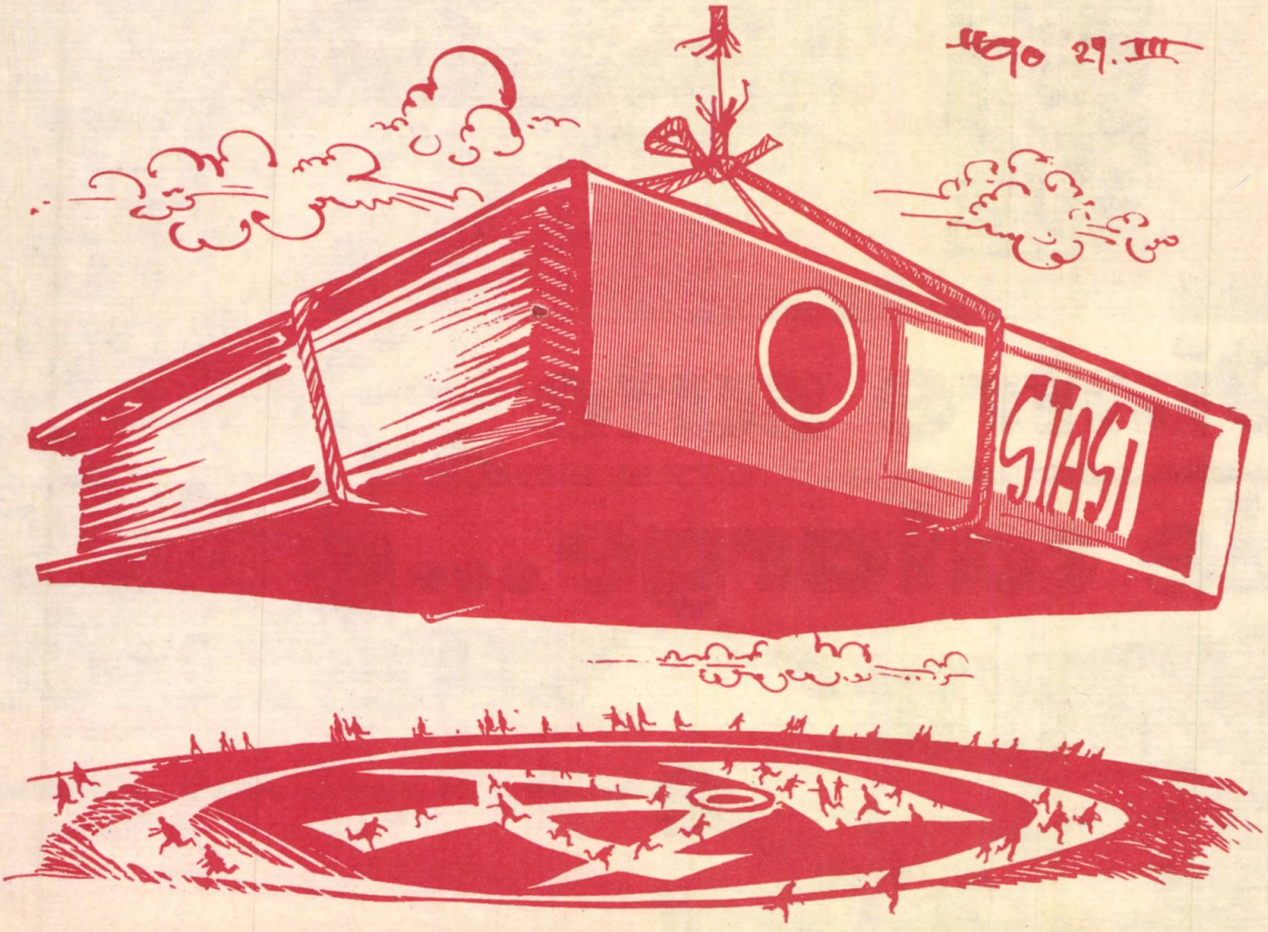

17 săptămînal independent de politică externă

LUMEA azi

nr. 17 (18 serie nouă – 1381) 26 aprilie 1990

EDITORIAL 2 ● Start în cursa prezidențială. **Aurel Zamfirescu**

DECLARAȚII 3 ● „Priorități impuse de realitățile situației noastre internaționale". **Ion Iliescu, candidat la președinție din partea F.S.N.**
4 ● „Propun o înțelegere între țările foste satelite". **Radu Câmpeanu, candidat la președinție din partea P.N.L.**
5 ● „O Românie integrată contextului democratic mondial". **Ion Rațiu, candidat la președinție din partea P.N.Ț.-c.d.**

ARTICOLE 20 ● Spre o economie de piață. O schiță pentru autonomia întreprinderilor și promovarea privatizării. **Dr. Eugen Dijmărescu**
21 ● Cîteva sugestii. **Stelian Țurlea**
22 ● „Omul și dogma" – articol apărut în ziarul „Tinerimea", din Chișinău
22 ● Învierea la Köln. **Rodica Dumitrescu**
23 ● În oglindă. Cuiul. **Stelian Țurlea**
24 ● Scandalul fișelor. **Doina Topor**

DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ 6 ● Moscova – Vilnius. Cum s-ar putea ajunge la un compromis ? **Vasile Crișu**
8 ● Madrid. Convorbiri româno-spaniole. **Corespondență de la Leonard Mehedinți.**
9 ● Noul dialog sovieto-chinez la nivel înalt
10 ● Schimbările din Est... sau cum stăm cu noua ordine economică internațională. **Ilie Șerbănescu**
11 ● Berlin. Un „da" condiționat pentru unificare **C. Vasile**
12 ● Orientul Mijlociu. Încotro ? **Ștefan Cârjă**
13 ● Managua. Bucurie și semne de întrebare. **Anca Voican**
19 ● Caşmir. „Nori de război"... **Liana Enescu**
21 ● Întîlnirea de la Key Largo

REPORTAJ PE GLOB 14 ● Paris – reportaj fără frontieră (II). **Stelian Țurlea**

SERIALE 25 ● Viața unui superspion (7)
26 ● Tragedia de la Katyn (2) **Dumitru Constantin**
28 ● Arhipelagul Gulag (16)

RUBRICI 16 ● 1000 + 1
30 ● Poșta redacției

Din cauza abundenței de materiale, rubrica „Tribuna electorală", precum și episodul 13 din serialul „Acei bolnavi care au guvernat" au fost amînate pentru numărul următor.

Numărul 18 al revistei noastre va apărea vineri 4 mai 1990.

Un stat valorează în lume întîi cît valorează solidaritatea elementelor ce-l compun.

Nicolae Iorga

Coperta I
Sorin Turculeț

editorial

Start în cursa prezidențială

Campania electorală în vederea alegerilor parlamentare și prezidențiale, de la 20 mai, a marcat, duminica trecută, un nou și important moment. Este vorba de încheierea perioadei în care partidele, formațiunile politice și candidații individuali și-au declarat, în mod oficial, hotărîrea de a participa direct la competiția pentru desemnarea, de către popor, a reprezentanților lor în parlament și pentru funcția supremă în stat, depunînd, la birourile electorale de circumscripție și, respectiv, la Biroul Electoral Central, propunerile lor de candidați, atît pentru Adunarea Deputaților și Senat, cît și pentru Președintele României.

Care ar fi elementele definitorii ale etapei precedente din procesul afirmării și dezvoltării democrației în România, început după victoria Revoluției din decembrie 1989, ce a spulberat, pur și simplu, odioasa dictatură a clanului ceaușist ? Deși, în noiembrie trecut, nimeni n-ar fi îndrăznit să afirme că, în mai puțin de patru săptămîni, va interveni acea extraordinară răsturnare ce a uimit lumea, totuși înlăturarea lui Ceaușescu a devenit un moment înscris cu litere de aur în istoria neamului. Cu toate acestea, trecerea de la totalitarismul comunist la un sistem democratic pluralist — care să creeze posibilitatea existenței, într-un climat pașnic, nu numai a mai multor partide și formațiuni politice, dar și a unei diversități de concepții, idei și ideologii — nu se dovedește a fi un proces ușor. Desigur, pluralismul înseamnă respectul ideilor politice ale individului, ale partidelor apărute după Revoluție, dar „pulverizarea" energiilor în cele peste 70 de partide, de cele mai multe ori greu de delimitat programatic și ideologic, nu semnifică, neapărat, o democrație reală, autentică. Puzderia de ziare independente și organe săptămînale ori cotidiene ale partidelor dovedește că, în țara noastră, presa a devenit, într-adevăr, liberă, dar „războiul" cuvintelor al acuzelor reciproce, atacurile la persoană nu sînt de natură să servească statornicirii unui climat normal pentru desfășurarea alegerilor. Cele mai frecvente articole din presă sînt replici și contra-replici, procese de intenții făcute celor care avansează ori adoptă măsuri necesare asigurării unei evoluții politice, economice și sociale normale în țară, taxate, adesea, drept manevre electorale. Lipsesc analizele socio-economice și, rareori, sînt propuse soluții cu adevărat capabile să oprească haosul economic în care ne tot cufundăm. Starea din economie ar impune avansarea lor la concurență, pentru a alege varianta cea mai bună.

Ponegririle și denigrările făcute adesea și peste hotare afectează, evident, imensul prestigiu dobîndit de poporul român odată cu înfăptuirea Revoluției din decembrie 1989. S-a întrebat vreunul dintre acei lideri politici, care nu fac altceva decît să critice tot ce s-a realizat la noi după 22 decembrie, de ce România — comparativ cu alte țări est-europene, unde nu s-a vărsat sînge pentru înfăptuirea revoluției — n-a fost vizitată de nici un șef de stat străin ? De ce unele dintre aceste țări est-europene beneficiază, din partea S.U.A., de clauza națiunii celei mai favorizate, și noi nu ? Invocarea, de către unii oameni politici, din țară sau din străinătate, a caracterului provizoriu al organelor puterii instaurate după Revoluție nu pare a fi un argument suficient pentru a explica neîncrederea manifestată față de România în unele capitale occidentale. Oare spectrul fie și al unui socialism cu față umană, fluturat acuzator de unii politicieni români la Paris ori Roma, la Londra sau Washington, ca și criticile la adresa unor măsuri luate de guvern, cu acordul prealabil al C.P.U.N., nu sînt de natură să stîrnească rezerve, deformînd, în ochii străinilor care nu vin în țară, realitatea românească ? Vor aceștia, cu adevărat, binele României, sau urmăresc realizarea numai a intereselor electorale ?

Revenind la etapa electorală încheiată — după o prelungire de două zile, la 22 aprilie, orele 24 — se impune să subliniem faptul că depunerea candidaturilor pentru președinția țării a reținut, în mod deosebit, atenția opiniei publice din țară. Interesul particular rezidă, fără îndoială, în importanța instituției ca atare. Președintele României trebuie să fie președintele tuturor cetățenilor țării, să exprime și să apere, egal și imparțial, interesele, opțiunile și drepturile lor, motiv pentru care noua lege electorală — act normativ cu caracter constituțional — prevede că, deși desemnat de un partid să candideze la această funcție, șeful statului ales urmează să demisioneze din formațiunea politică respectivă. În sistemul separației puterilor, pe care l-am adoptat imediat după Revoluție, șeful statului trebuie să fie o instituție neutră, care să contribuie la echilibrul acestora.

Înscrierea în legea electorală a atribuțiilor șefului de stat este o noutate în materie și ea reflectă caracterul tranzitoriu pe care-l parcurge, în prezent, țara noastră. Sub acest aspect, președintele țării are atribuții de **reprezentare** a statului român (încheierea tratatelor internaționale), de **desemnare** sau **numire** în funcții publice (desemnarea primului ministru, numirea membrilor Curții Supreme și a președintelui său), relative la **funcționarea parlamentului și legiferare** (convocarea parlamentului, dizolvarea Adunării Constituante, promulgarea legilor), de **adoptare a unor măsuri deosebite** (declararea mobilizării parțiale ori generale a armatei, instituirea stării de urgență), de **acreditare și rechemare** a reprezentanților diplomatici români etc.

La începutul campaniei electorale, desemnarea candidaturilor prezidențiale părea să păstreze — la proporții, bineînțeles, mai reduse — dimensiunea numerică a partidelor create. În primele zile, au fost anunțate șase candidaturi, pentru ca, la ora „h" (duminică, 22 aprilie, orele 24), la Biroul Electoral Central să fie înregistrate, în condițiile cerute de lege, trei personalități politice : Ion Iliescu, din partea Frontului Salvării Naționale, Radu Câmpeanu, din partea Partidului Național Liberal, și Ion Rațiu, din partea Partidului Național Țărănesc - creștin și democrat.

Apreciind că nu întrunește condițiile prevăzute de Decretul-lege pentru alegerea parlamentului și președintelui României, Biroul Electoral Central a respins candidatura domnului Gheorghe Popilean, din partea Partidului Republican Creștin, candidatul apreciind că nu trebuie să facă dovada celor 100 000 de susținători, condiție cerută de art. 11 al legii. Alți doi lideri de partid, domnii Nicu Stăncescu (Partidul Unității Democratice) și Ion I. Brătianu (Uniunea Liberală „Brătianu"), care își anunțaseră candidatura, au hotărît să se retragă din cursa prezidențială, înainte de încheierea perioadei de înscriere.

Anunțarea, de ultimă oră, a candidaturii independente a doamnei Olga Cristescu la funcția supremă nu constituie, în opinia noastră, decît o stratagemă a unuia sau mai multor partide (nu le știm, dar se știu), cărora noua și surprinzătoarea personalitate politică apărută în scena țării era dispusă să le facă jocul. Căci cererea formulată de domnia-sa privind prelungirea, cu zece zile, a datei limită de depunere a candidaturilor ar fi condus, implicit, la amînarea alegerilor. Iar o asemenea amînare, credem noi, nu era de natură să asigure un climat de stabilitate în țară. Și așa, suspiciunea pare să se amplifice. Scepticismul unora mergînd pînă la a considera aprioric că alegerile vor fi falsificate. De ce o asemenea neîncredere, cînd guvernul, tocmai pentru a înlătura orice suspiciuni, a făcut demersurile necesare în vederea participării unor observatori străini la alegeri ?

Va fi, așadar, o cursă prezidențială în trei, care — în ipoteza neîntrunirii, de către nici un candidat, a majorității absolute (50 + 1 la sută) din numărul alegătorilor înscriși pe listele electorale — se va transforma într-o dispută între primii doi clasați, în cadrul unui nou tur de scrutin, ce va fi organizat peste două săptămîni.

Sperăm că noua etapă electorală — începută lunea trecută și în cadrul căreia pot fi depuse, în următoarele șapte zile eventualele contestații asupra candidaturilor prezentate — va fi caracterizată de fair-play-ul necesar asigurării unei atmosfere normale pentru desfășurarea unor alegeri cu adevărat libere. Țara are nevoie de un președinte legitim ales și de un parlament care să fie emanația voinței întregii națiuni — condiție sine qua non pentru eliminarea stării de provizorat și revenirea, cu adevărat, a României la democrație.

Răspunzînd solicitărilor revistei „LUMEA AZI", candidații pentru funcția de Președinte al României au avut amabilitatea să expună principalele lor opțiuni de politică externă. În cele ce urmează, sîntem bucuroși să le prezentăm cititorilor noștri, însoțindu-le de date biografice, în ordinea înscrierii candidaturilor lor la Biroul Electoral Central.

Aurel Zamfirescu

„Priorități impuse de realitățile situației noastre internaționale"

Ion Iliescu
candidat la președinție din partea F.S.N.

Înainte de toate se impune a observa că, spre deosebire de ceilalți candidați la funcția de președinte al republicii, în calitate de președinte al Consiliului Frontului Salvării Naționale și, respectiv, al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională, am conlucrat și pînă acum, împreună cu colegii mei, la reorganizarea politică externă a României. În conformitate cu această reorientare, structura puterii de stat, emanată de Revoluție, a întreprins un șir de acțiuni politico-diplomatice, pe fondul valului de simpatie și solidaritate pe care l-a stîrnit în lume înlăturarea, prin actul eroic de voință al poporului român, a regimului dictatorial. A fost inițiat un proces de normalizare și extindere a relațiilor cu practic toate statele participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa ; s-a ajuns chiar la o serie de înțelegeri care vizează integrarea României în complexul de raporturi general-europene, atît în schimburile economice și comerciale, cît și în ce privește promovarea valorilor general-umane. În acest context, a fost acceptat, în totalitatea sa, documentul final al reuniunii de la Viena al statelor participante la C.S.C.E. ; a avut loc asocierea României la Raportul reuniunii de la Sofia a acelorași state, privind protecția mediului înconjurător ; s-a afirmat preocuparea României, ca participantă la Tratatul de la Varșovia, de a se accentua caracterul politic al acestei alianțe, în perspectiva desființării blocurilor militare ; s-a subscris la acordul statelor membre ale C.A.E.R. privind trecerea activității acestuia pe mecanisme de piață și apropierea ei de condițiile pieței mondiale ; s-a marcat interesul pentru strîngerea legăturilor României cu Piața comună și s-a formulat dorința României de a adera la Consiliul Europei etc., etc. Totodată, s-a manifestat preocuparea pentru așezarea relațiilor României cu țările din lumea a treia pe baze mai realiste, ceea ce și-a găsit expresia atît în contactele cu țări din America Latină, Africa și Asia, cît și în crearea de condiții pentru ridicarea calității colaborării cu acestea și recuperarea unei părți din datoriile acestora către România. Nu mai puțin semnificative s-au dovedit acțiunile guvernului român ce au învederat dorința sa de a contribui la consolidarea încrederii și dezangajării militare în Europa, la încheierea de acorduri de dezarmare și control al armamentelor etc. În plus, intrarea României în Consiliul de Securitate al O.N.U. i-a oferit cadrul favorabil deschiderii largi către lume și afirmării voinței sale de a promova înțelegerea și conlucrarea între națiuni.

Acest șir de acțiuni, enunțate sumar, învederează deja priorități în ceea ce privește obiectivele politicii externe, impuse chiar de realitățile situației noastre internaționale.

Pe viitor ne propunem să promovăm o politică externă coerentă, dinamică și flexibilă, de largă deschidere spre lume, de bună vecinătate, de pace și prietenie cu toate popoarele, întemeiată ferm pe principiile dreptului internațional, pe respectarea angajamentelor și a tratatelor internaționale.

S-a născut la 3 martie 1930, la Oltenița, județul Ilfov, într-o familie de muncitori ceferiști. Tatăl, militant sindical și al partidului comunist ilegal, și mama, participantă la activitatea împotriva exploatării și oprimării politice, i-au insuflat spiritul de justiție și echitate socială.

Frecventează cursurile școlii primare, liceului și institutului politehnic, obținînd diploma de inginer hidroenergetician. Lucrează ca inginer proiectant la I.SP.E.

Ca elev și student a fost activ în mișcarea de tineret, făcînd parte din conducerile organizațiilor de elevi, studenți și U.T.C. A activat în calitate de președinte al U.A.S.R. și de prim-secretar al C.C. al U.T.C.

Trecut în munca de partid, în cadrul conducerii centrale, în 1971 a intrat în conflict cu Nicolae Ceaușescu la ședința plenară a activului ideologic, care a marcat instaurarea dictaturii personale. A fost îndepărtat din conducerea centrală a fostului partid comunist și trimis să lucreze la comitetele județene Timiș și Iași. După declanșarea conflictului a fost, permanent urmărit și supravegheat de securitate.

Din anul 1979 a lucrat la Consiliul Național al Apelor, iar din 1984 pînă în 22 decembrie 1989 — la Editura Tehnică.

Odată cu constituirea, în 22 decembrie 1989, a Consiliului Frontului Salvării Naționale, a fost ales președinte al acestuia ,iar de la formarea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională deține funcția de președinte al C.P.U.N.

La 8 aprilie 1990 a fost ales președintele Colegiului Director al Frontului Salvării Naționale.

În consens cu această politică, socot că un obiectiv prioritar al activității noastre internaționale ar trebui să fie acreditarea pretutindeni în lume a unei imagini corecte a realităților pe care să se statornicească în România, sub semnul principiilor fundamentale ale libertății, democrației și demnității, și care vor defini personalitatea țării noastre ca partener valabil în comunitatea națiunilor. Revoluția din Decembrie a spulberat imaginea asociată României de odioasa dictatură ceaușistă și a restituit poporului român prestigiul și demnitatea în fața întregii omeniri. Am apreciat atunci cum se cuvine disponibilitatea declarată de multe guverne de a conlucra cu statul român pornit pe calea înnoirilor democratice ; lumea în întregul ei părea gata să accepte o nouă imagine a României. Este regretabil, însă, că această disponibilitate a fost perturbată de declarațiile și demersurile unor oameni politici români, animați de interese înguste, particulare sau de partid care au încercat să avanseze reprezentări incorecte despre realitățile din România.

Sperăm ca prezența în România a observatorilor străini, cu prilejul alegerilor de la 20 mai a.c., să contribuie la acreditarea unei imagini corecte a României în lume, care să favorizeze o amplă colaborare a țării noastre cu celelalte țări.

Un alt obiectiv prioritar ar fi statornicirea de relații de bună vecinătate între România și toate statele ce o înconjoară. Este îndeobște cunoscut că evoluțiile din ultimele luni din Europa răsăriteană au conferit un plus de complexitate raporturilor interstatale din regiune și au introdus, contrar dorinței noastre, elemente de tensiune între România și Ungaria, de pildă. În consens cu politica externă amintită, ne propunem să procedăm la examinarea atentă a întregii problematici a relațiilor bilaterale cu statele vecine și la clarificarea tuturor neînțelegerilor în conformitate cu principiile de drept internațional, între care cele ale suveranității naționale și neamestecului în treburile interne, bineînțeles animați de ideea generoasă de bună vecinătate, cu tot ceea ce ne poate oferi ea.

Un al treilea obiectiv prioritar ar urma să-l constituie făurirea cadrului juridic al revenirii, al reintegrării României în civilizația Europei. Am în vedere atît aranjamente bilaterale, cît și aranjamente multilaterale, inclusiv paneuropene. Făurirea acestui cadru juridic — ansamblu de tratate, acorduri, convenții etc., etc. — mi se pare o premisă esențială în promovarea ordonată a acestui proces — a cărui complexitate nu scapă himănui —, astfel încît să putem ocupa un loc demn în noua așezare a Europei și să beneficiem așa cum se cuvine — în virtutea principiului avantajului reciproc — de roadele conlucrării europene, în condiții de stabilitate, pace și securitate.

Desigur, România își va aduce contribuția la consolidarea acestor condiții în procesul general-european de înlăturare a barierelor și obstacolelor din calea refacerii unității continentului nostru.

În sfîrșit, un alt obiectiv prioritar, de o factură specială, îl constituie includerea României în circuitul mondial de idei, de valori culturale și științifice. Aceasta ar oferi dublul avantaj atît de a recupera „timpul pierdut" pînă acum prin izolarea practicată de regimul trecut, cît și de a face cunoscută civilizația românească în lume. În acest sens, de o mare importanță ar fi folosirea, încă din vara acestui an, a posibilităților pe care străinătatea este dispusă să le ofere României — burse de studii, specializare, documentare etc. — spre a putea accelera și întregi pregătirea profesională a tinerilor, la nivelul performanțelor științei și tehnologiei contemporane. Sînt convins că tineretul nostru, animat de idealurile Revoluției din Decembrie, va ști să fructifice această șansă.

„Propun o înțelegere între țările foste satelite"

Radu Câmpeanu
candidat la președinție din partea P.N.L.

Așa cum am mai spus-o, politica noastră externă, pentru moment, nu va avea schimbări notabile, decît aceea că relațiile noastre cu țările vechilor noastre prietenii din Occident vor trebui adîncite, dezvoltate, dar aceasta nu înseamnă — și țin s-o precizez încă o dată — cea mai mică tendință de adversitate față de Uniunea Sovietică. Cred, în general, că o gîndire echilibrată, pe toate planurile — politic, social și economic —, este necesară pentru România de mîine, în așa fel încît să înlăturăm sechelele regimului care a trecut și să ne instalăm definitiv pe drumul respectului omului, al adevăratei libertăți a națiuni române.

Am să vă spun unul din gîndurile mele cele mai prețioase pe care îl am de mult. Aș vrea să propun, deîndată, o înțelegere între țările foste satelite : Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România și Bulgaria. Nu mai includem Germania democrată, pentru că aceasta intră complet în sfera Germaniei de vest. Aș vrea să propun o asociere a acestor țări, o asociere care să înceapă pe plan cultural, economic și, pînă la urmă, și politic. De ce vreau să fac această propunere ? Pentru că am convingerea că aceste țări, suportînd același regim, au — sau ar trebui să aibă — aceleași reacții și, prin urmare, între ele există similitudini de tendințe, de simțiri. Astfel, noi ne-am putea constitui, ca o fază tranzitorie, pentru a ne lipi de Europa occidentală și, în felul acesta, s-ar crea marea Europă, adică Europa completă.

O să mă întrebați, probabil, bine, dar ce o să faceți cu „casa comună europeană" propusă de Mihail Gorbaciov ? „Casa comună europeană" este o propunere foarte interesantă, eu am auzit-o la Strasbourg, cînd a fost lansată prima dată, acum 2—3 ani, dar care comportă foarte multe clarificări, și aceste clarificări nu vin numai de la noi, ci vin și de la occidentali. N-am nimic împotriva unei participări sovietice în Europa. Rămîne de văzut care Uniune Sovietică. Dacă este vorba de Uniunea Sovietică pe care o vedem astăzi și pe care o vedem de cîțiva ani într-o evoluție, pe care eu personal o consider cam înceată, dar este, totuși, o evoluție, dacă această evoluție va marca puncte mai semnificative decît cele pe care le-a înscris pînă acum, atunci cred că și Uniunea Sovietică poate să participe la această Europă. Dar, dacă rămîn niște diferențe foarte mari între viziunea sau structurile sovietice și cele ale Europei, mi se pare dificil să se creeze, în felul acesta, o adevărată unitate europeană, pentru că, țin să precizez, în momentul cînd eu vorbesc de Europa cea mare, înțeleg o Europă unită, o Europă în care frontierele, dacă nu dispar, se estompează totuși, adică o Europă în care națiunile vor trebui să aibă un echilibru în instituțiile lor și în viața lor. Numai în condițiile acestea o Europă poate să existe. Dacă a fost foarte greu, de pildă, ca Turcia să intre în Europa occidentală, și nu a fost singura, ea a reușit, totuși, s-o facă pentru că s-a pus chestiunea acestor similitudini de situații interne și de instituții interne. Și poate, după cum ați auzit, a fost foarte greu ca ea să fie admisă. Și în ce privește Portugalia au fost multe obstacole de trecut, pentru a fi admisă. Prin urmare, chestiunea sovietică rămîne, sub acest aspect, o problemă de perspectivă.

Dar participarea noastră este o chestiune, aș zice, de urgență, nu numai de perspectivă. Asta este singura diferență pe care o fac deocamdată. Deci, dacă m-ați întreba, prima propunere pe care aș face-o ar fi această asociere. Dar pot să vă spun, și nu este un secret, că, chiar dacă destinul nu mă va aduce acolo, eu voi lansa ideea prin Partidul Național Liberal ; o voi începe cu Budapesta, o voi continua cu Varșovia și cu Praga, fără îndoială, și pe urmă voi veni la Sofia. Adică această idee de asociere a țărilor foste satelite o voi face chiar dacă nu voi fi președinte sau nu voi fi decît simplu senator. Ideea rămîne în picioare și o voi propune.

S-a născut la 28 februarie 1924, în București, dintr-o veche familie românească. Tatăl, vechi liberal, a deținut funcția de prefect de Dîmbovița. A urmat cursurile Facultății de științe juridice și economice ; a fost arestat în anul 1947, cînd s-a înscris la examenul de doctorat.

A intrat în Partidul Național Liberal în anul 1943. A stat 9 ani în închisoare și cu domiciliu forțat. Pentru a supraviețui, după ieșirea din închisoare, a lucrat, mai întîi, ca muncitor necalificat ; a ajuns, apoi, tehnician, șef de echipă, maistru, șef de brigadă în construcții ; a lucrat, un timp, ca șef de serviciu la organizarea muncii din Întreprinderea de Drumuri și Poduri a Regiunii București.

A ajuns în Franța, în 1973, cerînd imediat azil politic. A înființat, în 1976, Asociația foștilor deținuți politici din România. Este membru fondator și vicepreședinte al Uniunii pentru Solidaritate Europeană, de pe lîngă Parlamentul de la Strasbourg, din care fac parte asociații ale opozanților din toate țările satelite ale Uniunii Sovietice. Începînd cu anul 1983, a fost directorul celei mai vechi publicații românești din exil, Buletinul de informare pentru românii din exil (BIRE).

A revenit la București la 5 ianuarie 1990 ; a fost ales președinte al Partidului Național Liberal. La 16 februarie 1990, a fost ales unul dintre cei cinci vicepreședinți al C.P.U.N.

Din interviul acordat în exclusivitate revistei „Lumea azi", nr. 5/1990

Cred că țările din Est sînt țări europene prin istoria lor, prin cultura lor, prin spiritualitatea lor. Cu alte cuvinte, barierele erau artificiale, erau impuse prin forță de stăpînirea stalinistă asupra unei jumătăți din Europa. Însă diferențele care s-au creat din cauza regimurilor comuniste — nu numai prin oprimarea spiritelor, dar și prin oprimarea economică și sistemul colectivist, care au scăzut foarte mult nivelul de viață și înseși posibilitățile economice ale țărilor respective — au făcut să existe un mare decalaj economic între țările din Vest și cele din Est. Un asemenea decalaj nu permite, acum, o unificare a Europei, chiar dacă barierele s-au ridicat.

Există în Occident și, în special, în S.U.A. un soi de teamă că evoluția țărilor din Est va produce un dezechilibru. Mi se pare că această teamă este nefondată, în măsura în care Uniunea Sovietică a înțeles că nu mai poate considera aceste țări ca un condominium colonial. Prin urmare, nu am socotit niciodată ca justificată această teamă a Occidentului față de evoluția mai rapidă a lucrurilor în țările din Est, care va fi, desigur, o evoluție înțeleaptă și nu îndreptată împotriva cuiva și, în nici un caz, împotriva Uniunii Sovietice. Aceste țări nu prezintă un pericol pentru nimeni — nu au prezentat vreodată și nici nu au posibilități să prezinte ; aceste țări nu vor decît pacea pentru a se bucura de binefacerile ei și pentru a putea beneficia de o libertate din ce în ce mai mare, atît pe plan spiritual și uman, cît și pe plan economic. Nu văd de ce această preocupare a țărilor din Est ar urma să creeze un dezechilibru.

„O Românie integrată contextului democratic mondial"

Ion Raţiu
candidat la preşedinţie din partea P.N.Ţ.-c.d.

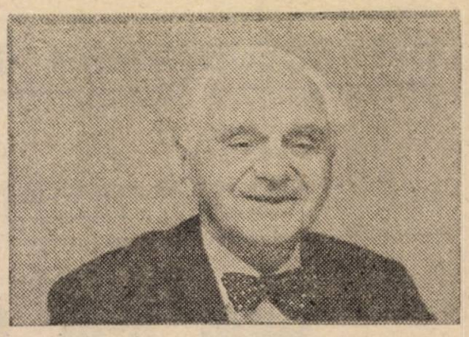

Provine dintr-o familie de oameni politici, diplomaţi, fete bisericeşti şi cărturari, fiind strănepotul memorandistului transilvănean Ioan Raţiu. S-a născut în ziua de 6 iunie 1917, la Turda. Din septembrie 1940, devine exilat politic, cînd generalul Antonescu a aliat ţara Germaniei naziste, cu sprijinul Gărzii de Fier. Toată viaţa a avut cetăţenia română.

A studiat, la universităţile din Cluj şi Cambridge, dreptul şi ştiinţele economice, obţinînd şi un doctorat în ştiinţe politice. Din 1965 pînă în 1985, a avut calitatea de preşedinte al Asociaţiei Culturale a Românilor din Anglia — „ACARDA".

Este unul din fondatorii organizaţiei pentru apărarea „prizonierilor de conştiinţă" — „Amnesty International". Este, din 1984, membru fondator şi preşedinte al Uniunii Mondiale a Românilor Liberi.

Şi-a exprimat convingerea că, servind ţara, va aduce prosperitate, libertate şi democraţie adevărată poporului român. Membru al PNŢ-c.d., se pronunţă pentru dreptatea socială şi morala creştină.

Susţin principiile consfinţite de Organizaţia Naţiunilor Unite, cu respectarea fermă a suveranităţii şi neatîrnării ţării. Viaţa modernă nu permite, însă, nici unui stat să trăiască izolat. România trebuie să reintre în circuitul politic, economic şi cultural al lumii civilizate. În primul rînd, cred că trebuie să refacem relaţiile cu marile democraţii occidentale, ca Franţa, Anglia, Germania, Statele Unite. Să nu uităm că statul român modern, România Mare, s-a datorat atît voinţei poporului român, cît şi contribuţiilor diplomatice concertate ale unora din marile puteri ale vremii. Napoleon al III-lea, în 1856, a luat iniţiativa de a se întîlni la Osborne cu Regina Victoria a Angliei ca să susţină ideea Unirii Principatelor în pofida intereselor altor puteri. Aceasta a făcut posibilă Unirea de la 24 Ianuarie 1859, piatră unghiulară a formării statului român modern. Tot din această perspectivă se poate considera că Unirea Basarabiei, a Bucovinei de Nord şi, ulterior, a Transilvaniei din 1918, şi, deci, crearea **statului unitar român** s-au realizat şi datorită instaurării, în conştiinţa civică şi politică a vremii, a **principiului autodeterminării**, unul din cele **14 principii**, wilsoniene (Woodrow Wilson în mesajul său prezidenţial, dat în numele aliaţilor în 8 ianuarie 1918, a statuat constituirea de state independente) de care s-au prevalat şi românii în bătălia lor diplomatică. Şi actualmente şansa României este orientarea spre ţările occidentale, care au probat viabilitatea sistemului lor politic şi economic. În această direcţie cred că pot să aduc reale servicii poporului meu.

Legăturile tradiţionale care leagă Franţa de România trebuie să le reînnodăm atît pe plan cultural, cît şi economic ; consider că trebuie să avem în vedere toate forţele care alcătuiesc peisajul politic francez actual. Mare parte a anilor mei de exil i-am petrecut în Anglia. Pot să afirm, fără înconjur, că în Marea Britanie legăturile mele în cercurile economice, politice, academice şi financiare sînt de aşa natură încît îmi oferă posibilitatea de a stabili relaţii la toate aceste nivele. Pot să afirm aceasta şi referitor la Statele Unite, unde aveam centrul activităţii mele de transporturi maritime (Navlosire) şi al liniei de vapoare pe care am creat-o, „Regent Line". Am menţinut un contact continuu cu membrii Congresului American.

Aşa a ajuns, de fapt, Ceauşescu în situaţia de a pierde clauza naţiunii celei mai favorizate. Actul său de renunţare a fost doar o ieşire teatrală din situaţie. Una din primele măsuri pe care le voi întreprinde va fi redobîndirea acestei clauze, pîrghie esenţială pentru refacerea economică şi prosperitatea României.

Revenind în Europa, o atenţie specială o voi acorda relaţiilor cu Germania, în curînd, sper, reunită. Capitalul de influenţă pe care-l deţin, în această direcţie, l-a demonstrat primul act public pe care l-a făcut Uniunea Mondială a Românilor Liberi al cărei preşedinte sînt ; am cerut, în 1984, atît preşedintelui Weizsäcker, cît şi ministrului de resort, Bangemann, să nu încheie un tratat comercial cu România (mai precis, cu vice-prim-ministrul Gheorghe Oprea), vizînd livrarea de produse alimentare către Germania. Preşedintele a răspuns favorabil demersului nostru, apreciind corect mobilurile noastre : oprirea cursei înfometării românilor. În Europa, Germania ocupă, economic, o poziţie cheie. La 6 martie a.c., chiar Mihail Gorbaciov recunoştea că R.D. Germană este cel mai important partener al U.R.S.S. în Europa Răsăriteană, iar R.F. Germania în Europa Occidentală. Doresc ca România să stabilească bune relaţii şi în această zonă. Prin activitatea de om de afaceri (linia de vase mai sus menţionată) am avut permanent, între 1963 şi 1975, cîte două vapoare ancorate lunar atît la Hamburg, cît şi la Bremen. Legăturile pe care le-am stabilit, astfel, în toate cercurile financiare germane le voi putea folosi ca bază pentru obţinerea unui sprijin economic substanţial.

Sîntem cu toţii conştienţi de marginalizarea şi chiar izolarea la care regimul comunist şi, în special, Ceauşescu au supus România.

În urmă cu mai puţin de un an, la Conferinţa de la Malta, România nu figura pe ordinea de zi. Ea a fost introdusă, totuşi, la intervenţia mea personală, mediator fiind subsecretarul de stat pentru afacerile externe, Ray Seitz.

Este esenţial ca, de acum încolo, România să fie pe agenda convorbirilor conducătorilor lumii ori de cîte ori se vor lua decizii privind partea noastră de Europă ; de exemplu, la viitoarea întîlnire la vîrf Bush—Gorbaciov, de la finele lunii mai. Angajarea ei pe drumul unei democraţii reale va constitui o garanţie în acest sens.

Cît priveşte marile puteri ale Răsăritului, am vizitat China în 1981, împreună cu soţia şi băiatul meu cel mare. Am fost consternat să aflu că am fost primiţi şi duşi în aceeaşi maşină care i s-a oferit şi fostului preşedinte Richard Nixon în periplul său chinezesc. Legăturile noastre cu China trebuie întărite, chiar dacă România se va îndrepta cu paşi mai rapizi spre democraţie.

Cît priveşte Uniunea Sovietică, care trece acum printr-o perioadă de transformări, eu cred că trebuie să susţinem politica de perestroika introdusă de Mihail Gorbaciov. Vom respecta tratatele care sînt semnate deja de România, ceea ce înseamnă că vom respecta Actul final al Conferinţei de la Helsinki şi tot ceea ce decurge din el. Noi rămînem în Tratatul de la Varşovia, cu intenţia de a activa din interiorul acestui pact în sensul unor paşi concreţi spre dizolvarea alianţelor militare, în general, şi al creării premiselor **casei comune europene**, în special. U.R.S.S. este ţara vecină şi prietenă cu care vom întreţine bune relaţii, ca de pildă Elveţia cu Lichtensteinul. Sînt fericit că pactul Ribbentrop-Molotov a fost denunţat de U.R.S.S. şi sper ca toate consecinţele ce decurg din declararea acestui tratat ca nul şi neavenit să fie trase ; bineînţeles, atunci cînd Uniunea Sovietică va socoti oportun să o facă.

Dorim relaţii de bună vecinătate cu toate ţările foste comuniste din Europa răsăriteană. Ne pronunţăm, în context, în primul rînd, pentru o politică activă de asociere a acestor ţări, de colaborare cît mai strînsă între ele şi, abia ulterior, de integrare, treptat şi împreună, în **Comunitatea Economică Europeană**. Marchez, astfel, o diferenţă faţă de tendinţa politică prefigurată de Polonia, Ungaria şi Cehoslovacia, care, astăzi, tind să bată individual la poarta C.E.E. Noi avem acelaşi gen de probleme instituţionale şi sîntem grosso modo cam la acelaşi nivel de dezvoltare economică, ceea ce implică aceeaşi nevoie de transformare. Consider că va fi mai uşor şi mai constructiv ca noi, treptat şi, mai ales, împreună, să ne apropiem de Piaţa comună.

Cît priveşte relaţiile româno-maghiare, eu militez pentru o reconciliere istorică între popoarele noastre. Ele sînt sortite să trăiască alături, şi noi trebuie să ajungem, prin schimburi culturale, la o mai mare apropiere şi poate chiar la o spiritualizare a frontierelor dintre noi, aşa cum s-a produs deja între Franţa şi Germania. Îmi permit să îl citez pe străbunul meu, memorandistul **Ioan Raţiu**, care devenise un adevărat apostol al apărării micilor proprietari în procesele urbariale : „noi nu sîntem împotriva ungurilor şi secuilor, noi sîntem împotriva sistemului, împotriva grofilor şi baronilor, că ei ne împilează pe noi toţi". Mă consider continuatorul acestei tradiţii şi subscriu în întregime Proclamaţiei din 1918 de la Alba Iulia care oferea mai multe drepturi minorităţilor decît acordul de la Helsinki !

Prin toate aspectele relevate pînă acum am reuşit, sper, să demonstrez că prevăd o Românie integrată contextului democratic mondial.

MOSCOVA-VILNIUS

Cum s-ar putea ajunge la un compromis?

Întrebarea are, firește, rost să fie pusă, dacă în prealabil s-ar constata dorința părților aflate în dispută de a recurge la el. La compromis. Respectiv, la o soluție care, prin flexibilitatea reciprocă a pozițiilor, să fie nu doar satisfăcătoare mutual, dar și viabilă pentru cultivarea rodnică a viitoarelor raporturi, în consens cu interesele majore, de lungă durată, ale părților. Preocupările de rezolvare a încordării născute între Moscova și Vilnius, în urma adoptării, la 11 martie, a declarației cu privire la restabilirea statului lituanian independent, au fost și sînt prezente, de-o parte și de alta, dar situîndu-se, mi se pare, cel puțin deocamdată, nu în același plan, ci în planuri suprapuse, disproporționat dimensionate și, ca atare, extrem de dificil de armonizat. Dovada peremptorie, în acest sens, o constituie faptul că, în pofida existenței acestor preocupări, exprimarea lor mereu mai asiduă n-a contribuit, cum ar fi fost normal, la diminuarea treptată a tensiunilor, la eventuali pași spre o rezolvare, ci, dimpotrivă, a fost însoțită de escaladări, și acestea inegale ca pondere, din prejudecata izvorîtă din mai vechi experiențe, că numai în proverbe buturuga mică poate răsturna carul mare!

După răspunsul Vilniusului, considerat nesatisfăcător, la o decizie a Congresului Deputaților Poporului al U.R.S.S., în care acesta cerea anularea hotărîrii privitoare la independența statului lituanian, ca și după o serie de telegrame și note, conținînd atitudini opuse, între cele două capitale, însoțite de polemici în mass-media, președintele Mihail Gorbaciov și primul ministru, Nikolai Rîjkov, au adresat, la 13 aprilie, o scrisoare conducerii R.S.S. Lituaniene. În aceasta se arată că „problema statutului republicii în statul unional, creată artificial și contrar legii, se strînge într-un nod tot mai încîlcit și capătă caracter de impas politic". „În ciuda faptului — subliniază scrisoarea — că organele supreme ale puterii de stat ale U.R.S.S. au întreprins măsuri constructive și chibzuite de natură să aducă problema întăririi suveranității R.S.S. Lituaniene pe făgașul constituțional, conducerea republicii adoptă mereu noi acte legislative și decizii prin care opune R.S.S. Lituaniană celorlalte republici și Uniunii Sovietice în ansamblu". După ce enumeră o serie de asemenea acțiuni, scrisoarea subliniază că acestea „nu mai sînt de tolerat", deoarece urmăresc să submineze stabilitatea politică și, în special, economică din țară, aduc prejudicii proceselor democratice ce se desfășoară în aceasta, restrîng în mod serios drepturile cetățenilor sovietici. „În situația care s-a creat — se arată în scrioare — sîntem nevoiți să dăm următorul avertisment: dacă, în două zile, Sovietul Suprem și Consiliul de Miniștri ale R.S.S. Lituaniene nu anulează hotărîrile mai sus menționate (referirea se face la o serie de acte legislative adoptate la Vilnius, citate în textul scrisorii — n.n.), vor fi date indicații privind încetarea livrărilor din alte republici unionale în R.S.S. Lituaniană a tipurilor de produse care se desfac pe piața externă în valută liber convertibilă. Noi dorim ca lucrurile să nu ajungă la aplicarea acestei măsuri, dar aceasta depinde în întregime de conducerea R.S.S. Lituaniene. Totodată, reafirmăm că așteptăm din partea Sovietului Suprem și Consiliului de Miniștri ale R.S.S. Lituaniene adoptarea de hotărîri care să restabilească în republică situația de la 10 martie 1990. Aceasta ar permite să ne ocupăm fără întîrziere de examinarea întregului complex de probleme".

La rafinăria de la Mazeikai din nord-vestul Lituaniei (circa 300 km de Vilnius), acul indicatorului aprovizionării cu țiței a coborît, după cum se poate constata din imaginea alăturată, la zero. Aceasta ca urmare a încetării, de către U.R.S.S., începînd de joia trecută, a livrărilor de țiței și reducerii celor de gaze naturale

Cu oarecare întîrziere, care, fără îndoială, are prin ea însăși darul de a stîrni iritări la Moscova, Vilnius dă replică avertismentului. Consiliul Suprem al Lituaniei adoptă hotărîrea „cu privire la dezvoltarea relațiilor dintre Republica Lituaniană și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste", precum și răspunsul Parlamentului Lituaniei adresat președintelui U.R.S.S., Mihail Gorbaciov, și președintelui Consiliului de Miniștri, Nikolai Rîjkov, la mesajul lor din 13 aprilie. În primul document, Consiliul Suprem al Lituaniei își reafirmă atașamentul față de actele din 11 martie 1990 și „dorința de a realiza cu consecvență afirmarea independenței Republicii Lituaniene", subliniind că „numai prin dialog se pot găsi soluții acceptabile pentru Uniunea Sovietică și Lituania". Consiliul Suprem a hotărît ca, „pe durata consultărilor parlamentare preliminare dintre Lituania și U.R.S.S., în cazul în care acestea vor începe, pînă la 1 mai, să nu adopte noi acte legislative politice", „să cheme Uniunea Sovietică să renunțe la folosirea oricăror presiuni, inclusiv economice, împotriva Republicii Lituaniene și a cetățenilor ei, să înceapă consultări privind negocierile cu o delegație împuternicită a Republicii Lituaniene". „Primind date concrete referitoare la viitoarele sancțiuni, nu mai putem adăuga nimic — se arată în răspuns — în afară de a ne exprima regretul în legătură cu poziția și metodele folosite de U.R.S.S. În ce ne privește, ca și pînă acum, sîntem gata să examinăm orice probleme, ținînd seama de toate interesele strategice legitime ale U.R.S.S., ale cetățenilor ei".

Am evocat, în extenso, conținutul celor două mesaje ce s-au schimbat între conducerea sovietică și cea lituaniană, pentru că, de acum înainte, se trece, cu promptitudine, la presiuni economice împotriva republicii baltice. În noaptea de 18 spre 19 aprilie, la rafinăria de la Mazeikai, din nord-vestul Lituaniei, s-a constatat o întrerupere a aprovizionării cu țiței. Un „balon de încercare" sau începutul unei veritabile blocade, mai întîi, energetice? Lucrurile se vor clarifica rapid. Un comunicat oficial sovietic aduce la cunoștință că, „avîndu-se în vedere faptul că reprezentanții conducerii R.S.S. Lituaniene nu au adoptat măsuri de anulare a actelor ilegale referitoare la problemele introducerii de certificate discriminatorii față de cetățenii Lituaniei, de proprietatea U.R.S.S., precum și față de legea U.R.S.S. privind serviciul militar obligatoriu, s-a dat dispoziție să înceteze livrările de petrol și să se reducă furnizarea de gaze naturale acestei republici pînă la volumul necesar asigurării nevoilor casnice și comunale." Guvernul — menționează comunicatul transmis de agenția „TASS" — așteaptă „un răspuns concret" la problemele ridicate în mesajul președintelui U.R.S.S. și al președintelui Consiliului de Miniștri, deoarece acesta vizează în modul cel mai direct și nemijlocit drepturile și interesele oamenilor sovietici".

Guvernul lituanian se întrunește într-o ședință de urgență pentru a examina situația. Se formează o comisie de raționalizare a energiei și se iau măsuri stricte de consum a benzinei și gazelor, posesorii de autoturisme particulare, spre exemplu, urmînd să primească numai 30 litri benzină pe lună. „Nici o țară democratică nu poate rămîne indiferentă în cazul unei agresiuni economice împotriva unui mic stat pașnic, așa cum este cazul embargoului energetic decretat de U.R.S.S. împotriva Lituaniei" — declară președintele acestei republici, Vytautas Landsbergis. Lituania, afirmă el, așteaptă „un sprijin ferm" din partea Occidentului. Landsbergis adaugă că țara sa poate „supraviețui în condițiile actuale". Moscova își extinde embargoul la unele livrări de alimente, metale, lemn și produse industriale, afirmă surse lituaniene. Două nave cu zahăr din Cuba, care se îndreptau spre portul lituanian Klaipeda, au fost întoarse din drum, la fel ca și un transport de pește provenit din Letonia, declară, la o conferință de presă, vicepremierul Romualdas Dzolas. Supraviețuire? Situația din economia națională a Lituaniei se apropie de punctul critic — astfel poate fi exprimată esența informării prezentate de viceprimministrul republicii, A. Brazauskas, în cadrul sesiunii Consiliului Suprem al Lituaniei. El a comunicat că, din cauza sistării livrărilor de petrol în Lituania, precum și a reducerii drastice a alimentării cu gaze naturale și alte resurse materiale, peste

cîteva zile unele întreprinderi industriale vor trebui să-și înceteze lucrul. A exprimat, totodată, opinia că „o ieșire din impas poate fi găsită numai pe calea soluțiilor politice." Parlamentul lituanian trebuie să adopte o hotărîre de compromis, trebuie revăzute o serie de hotărîri adoptate de forul legislativ, excepție făcînd declarația de independență adoptată la 11 martie. Mai mulți deputați exprimă părerea că „trebuie căutate compromisuri".

La presiunile sovietice de ordin economic, în creștere, Lituania răspunde cu ceea ce se vrea a fi „dinte pentru dinte". Dar, avînd în vedere proporțiile, pare a fi o înfruntare între un dinte de lapte și o măsea de oțel ! Adoptă decizia de a întrerupe, la rîndul ei, livrările către U.R.S.S. a numeroase articole produse în republică, îndeosebi electro-menajere, deficitare, într-adevăr, pe piața sovietică. Dar, cînd este penurie, o picătură la adîncirea ei nu mai contează. Așa că Moscova nu are, vis-à-vis de această hotărîre, nici o reacție oficială.

Cît privește ajutorul Occidentului, Lituania se vede în situația de a primi mai mult sfaturi. Într-un comentariu pe această temă, agenția „Associated Press" scria că respectiva republică este cuprinsă de un sentiment sporit de frustrare, Vestul limitîndu-se, după cum constata și Vytautas Landsbergis, la declarații prin care se exprimă speranța că Moscova se va comporta mai rezonabil. Este, de altfel, semnificativ că în vizitele făcute, pentru a obține petrol, în Norvegia și Danemarca, premierul lituanian, doamna Kazimierka Pruskene, nu a putut încheia nici un contract. „Poziția Norvegiei este aceea că noi nu folosim petrolul și gazele drept un element al politicii noastre externe. Vînzarea de petrol și gaze revine companiilor", a declarat ministrul de externe norvegian, Kjell Magne Bondevik. El s-a pronunțat, însă, „pentru negocieri între Lituania și Uniunea Sovietică" și a protestat împotriva embargoului petrolier instituit de Moscova. Compania petrolieră de stat a Norvegiei „Statoil", precum și alte companii norvegiene au declarat că sînt dispuse să vîndă petrol Lituaniei, dar livrările vor trebui să fie achitate în devize, la prețurile practicate pe piață !

„Lituania poate aștepta sprijin moral de la Danemarca, dar nu petrol". Cei trei parteneri ai firmei „Danish Underground Consortium" (DUC), care produce întreaga cantitate de petrol și gaze a Danemarcei, au declarat că livrările lor sînt pe deplin angajate. La rîndul său, ministrul afacerilor externe al Danemarcei, Uffe Ellemann-Jensen, a spus : „Sîntem interesați în continuarea și consolidarea legăturilor politice și economice dintre Uniunea Sovietică și CEE. Acest lucru nu va fi, însă, realizat dacă Moscova își pune în aplicare amenințările împotriva Lituaniei".

Vorbe frumoase, dar nici un sprijin practic. Într-o declarație adoptată de „cei 12" la Dublin se exprimă „preocuparea guvernelor țărilor membre față de măsurile economice luate de Moscova împotriva Lituaniei", dar se recomandă „cea mai mare moderație", apreciindu-se că o soluție a acestui conflict, acceptabilă pentru toți, nu poate fi găsită decît pe calea negocierilor. Președintele Parlamentului European, Enrique Baron, într-o alocuțiune rostită în fața membrilor Asociației presei diplomatice din capitala franceză, a relevat : „Ne manifestăm simpatia față de acest mic popor ce aspiră la autodeterminare, dar, cînd constatăm că începe să se vorbească despre instalarea unor borne de graniță sau emiterea unei valute noi, fapt ce are loc tocmai în momentul în care — în cadrul CEE — se întreprind eforturi pentru desființarea frontierelor și crearea unei valute unice, trebuie să dăm o serie de sfaturi prietenilor noștri lituanieni". Și, referindu-se la măsurile care pot fi adoptate ca răspuns la „blocada economică sovietică împotriva Lituaniei", el subliniază că — pe plan internațional — „trebuie să fie respectate legile drastice ale economiei de piață". „Una este să-ți manifești solidaritatea și cu totul altceva să livrezi gratuit petrol, ceea ce nu va face nici o țară".

Emisarii lituanieni nu ocolesc nici Londra. Prilej pentru Ministerul britanic al Afacerilor Externe să avertizeze că recenta întîlnire dintre unul din funcționarii săi și reprezentantul lui Vytautas Landsbergis „nu a avut caracter oficial". La rîndul său, Romas Kinka, purtător de cuvînt lituanian la Londra, a semnalat că Foreign Office-ul i-a comunicat că nu ar fi potrivit să aibă loc o întîlnire între membri ai guvernului britanic și reprezentanți ai guvernului lituanian. El a reamintit că, acum cîteva săptămîni, o înaltă reprezentantă a autorităților de la Vilnius, Laima Andrikiene, a venit la Londra cu un mesaj al Parlamentului Lituaniei adresat primului ministru Margaret Thatcher, însă șefa guvernului de la Londra nu a vrut s-o primească pe reprezentanta poporului lituanian. În sfîrșit, agenția „EFE" menționează că un purtător de cuvînt al Ministerului britanic de Externe a refuzat să comenteze posibilitatea unui eventual ajutor britanic pentru Lituania, dacă se înrăutățește blocada economică a Uniunii Sovietice contra acestei țări.

Statele Unite ? Observatorii consideră reacția americană ca fiind mai mult decît prudentă. Washingtonul a început prin a arăta că nu dispune de informații în plus față de cele provenite din sursă lituaniană, rămînînd să decidă, în funcție de amploarea problemei, „calea de urmat". Potrivit declarațiilor unor înalte oficialități, U.R.S.S. ar putea obliga S.U.A. — în cazul prelungirii embargoului față de Lituania — la adoptarea unor acțiuni de represalii economice „probabil moderate". Președintele George Bush, în recenta sa întîlnire cu șeful statului francez, François Mitterrand, exprima împreună cu acesta îngrijorarea resimțită față de sancțiunile economice adoptate de Moscova împotriva Lituaniei, cei doi interlocutori apelînd la soluționarea negociată a situației create. Explicînd „reticența" sa în a adopta o atitudine mai fermă în această problemă, șeful Casei Albe a invocat, potrivit agenției „AFP", „imperativul de a continua dialogul cu U.R.S.S.".

Președintele Parlamentului lituanian, Vytautas Landsbergis, a relevat, vineri seara, că Prezidiul Consiliului Suprem al Lituaniei a adresat o scrisoare lui Mihail Gorbaciov în care este reafirmată dorința angajării unor consultări pentru negocieri cu Moscova. Scrisoarea menționează, totodată, că serviciul militar al tinerilor lituanieni în armata sovietică trebuie să se îndeplinească numai pe o „bază voluntară" (serviciul militar al tinerilor lituanieni în armata sovietică reprezintă, de asemenea, unul din punctele fierbinți de divergență între Moscova și republica baltică). La scurt interval, Vytautas Landsbergis a afirmat, într-un interviu telefonic acordat ziarului „New York Times", că guvernul lituanian va examina o amînare a declarării independenței depline în cadrul unei tranzacții cu Moscova. Kremlinul ar prezenta propunerea ca Lituania să-și suspende declarația de independență pentru un interval de doi ani, ca bază pentru negocieri. Landsbergis a relevat, în legătură cu aceasta, că amînarea transpunerii în practică a independenței ar putea constitui o parte a unui compromis, însă Lituania nu va accepta să revină sub autoritatea Constituției sovietice, informează agenția „Reuter".

La închiderea ediției o știre informează despre sosirea la Moscova a unei delegații lituaniene, condusă de un vicepreședinte al Parlamentului de la Vilnius. Vor fi amorsate mult așteptatele negocieri ?

Vasile Crișu

STOP CADRU

La 19 aprilie, s-au deschis la Gdansk lucrările celui de-al II-lea Congres național al „Solidarității", în prezența președintelui sindicatului, Lech Walesa, și a premierului polonez Tadeusz Mazowiecki. La congres au participat 487 delegați sindicali reprezentîndu-i pe cei 2 200 000 de membri ai „Solidarității". Primul congres a avut loc în 1981, tot la Gdansk, cînd Walesa a fost ales președintele sindicatului cu 55 la sută din voturi (la vremea aceea, „Solidaritatea" avea circa 10 milioane de membri). În imagine : Lech Walesa și liderul sindicatului din Gdansk, Jacek Merkel, în timpul lucrărilor congresuale

din actualitatea internațională

MADRID

Convorbiri româno-spaniole

Corespondență de la Leonard Mehedinți

Surpriză, luni 16 aprilie, la sosirea, pe aeroportul internațional Barajas, din Madrid a delegației guvernamentale române conduse de primul ministru Petre Roman : după salutul cordial de bun venit primul ministru român se îndreaptă printr-un cordon de onoare, spre pavilionul oficial al aeroportului, unde urma să aibă loc o scurtă convorbire protocolară. În acel moment, ziariști spanioli și reprezentanți ai presei străine la Madrid prezenți în număr mare la aeroport, rup cordonul de ordine și barează, pur și simplu, intrarea demnitarului român, asaltîndu-l cu întrebări mergînd de la evoluția situației interne, obiectivele vizitei în Spania și pînă la poziția de principiu a țării noastre în configurația politică a noii Europe. Înțelegi, fără prea mare greutate, după exclamațiile care însoțesc răspunsurile la întrebări, că acestea privesc nu atît conținutul, cît satisfacția de a auzi răspunsurile formulate imediat în limba în care au fost adresate. A doua zi, presa spaniolă avea să consemneze, pe lîngă evenimentul în sine, că „primul ministru român vorbește cinci limbi de circulație internațională, între care și castiliana (limba literară spaniolă — n.n.)".

La ora 12, ora locală, are loc primirea oficială la palatul Moncloa, sediul guvernului spaniol. Se intonează imnurile naționale ale celor două țări. Pentru prima oară pe pămîntul Spaniei, răsună acordurile maiestuoase și grave ale atît de cunoscutului nouă „Deșteaptă-te române". Mai tîrziu, aveam să constat cu plăcere, presa spaniolă estima, ca pe un act de aleasă prietenie, că imnul nostru național a fost interpretat, pentru prima oară în afara fruntariilor naționale, pe pămînt iberic.

În apropiere de intrarea în pavilionul central din Moncloa, Felipe González își invită oaspetele să viziteze grădina, după care cei doi dispar literalmente din raza vizuală a celor prezenți, pe una din aleile imensului parc, discutînd fără translator, ca doi buni prieteni care se cunosc de cînd lumea. A doua zi, la conferința de presă, Felipe González a ținut să remarce : „Am încercat impresia că ne cunoaștem demult, cînd, de fapt, ne vedeam pentru prima oară, ceea ce este destul de ciudat pentru o astfel de întrevedere".

Au fost convorbiri prelungite, de peste două ore, care au permis un util schimb de vederi cu privire la situația internă în plan european și internațional, dar, mai ales, cu privire la cooperare multiformă bilaterală, la domeniile concrete de conlucrare în unele sectoare. S-a discutat îndelung despre procesul tranziției democratice din cele două țări, caracteristicile și obiectivele guvernului român, despre cadrul și evantaiul politic spaniol care au permis realizarea consensului național.

În după-amiaza aceleiași zile, primul ministru Petre Roman, însoțit de președintele guvernului spaniol, Felipe Gonzáles, a fost primit, la palatul Zarzuela, de maiestatea sa Juan Carlos I, regele Spaniei, și regina Sofia, care au oferit, în onoarea sa, un dejun intim.

Seara tîrziu, primul ministru a avut o întîlnire cu reprezentanții C.E.O.E. (Confederația organizațiilor întreprinderilor spaniole), o instituție formată din 165 organizații cu activitate în sectoare cum ar fi construcțiile, metalurgia, chimia, agricultura, finanțele, asigurările, transporturile, sectorul hotelier etc. C.E.O.E. are un profil distinct în peisajul economic spaniol, cuprinzînd, practic, 1,3 milioane firme mici și mijlocii, în care își găsesc reprezentare aproape toate sectoarele de activitate economică națională. În urma discuțiilor, s-au profilat noi posibile acțiuni vizînd modernizarea și importul de mașini și utilaje pentru industria ușoară, a lemnului, de echipamente și tehnologie nucleară — cu cele 11 centrale nucleare ale sale, Spania se situează pe locul 8 în ce privește producerea energiei electro-nucleare.

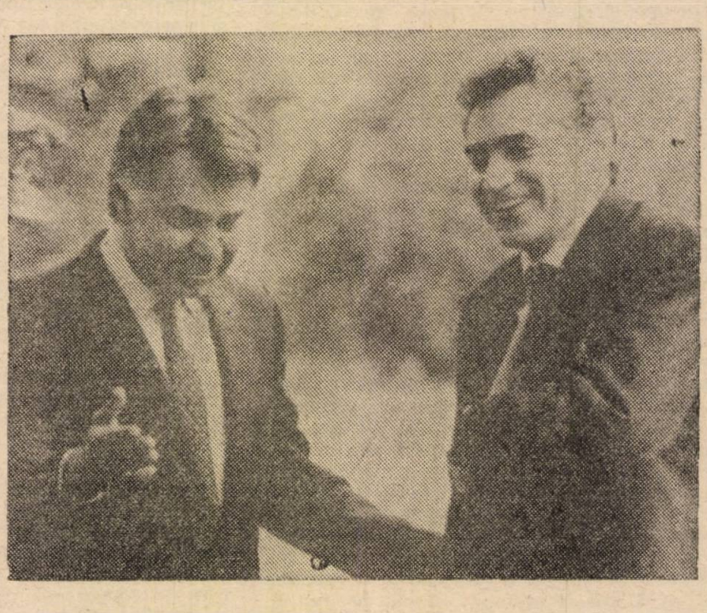

Prèmieră la Palatul Moncloa ; primul ministru Petre Roman și omologul său spaniol Felipe González

Cea de-a doua rundă, și ultima, a convorbirilor oficiale dintre cei doi prim-miniștri a avut loc a doua zi, 18 aprilie, și s-a soldat cu semnarea a trei documente-cadru de cooperare, considerate de ambele părți, la conferința de presă care a avut loc ulterior, drept un început deosebit de promițător.

Este vorba, mai întîi, de acordul de cooperare economică și industrială între Spania și România, încheiat pe termen de 10 ani, în scopul utilizării resurselor economice pentru dezvoltarea celor două țări, într-un proces de amplă cooperare, stabilă și reciproc avantajoasă. Promovarea dezvoltării cooperării economice și industriale — se subliniază în document — are, ca obiectiv generos, creșterea și diversificarea relațiilor economice bilaterale pe baza acordării reciproce a „tratamentului cel mai favorabil posibil", facilitarea cooperării între persoanele fizice și juridice competente. Cel de-al doilea document este o scrisoare de intenții între Ministerul industriei și energiei al Spaniei și Comisia de stat pentru coordonarea de ajutoare și investiții străine în România, privind acordarea de ajutor pentru formarea de cadre de conducere industrială din țara noastră. În sfîrșit, cel de-al treilea document convenit — „Actul de înțelegere româno-spaniol în materie de asistență industrială, tehnologică și energetică" — prevede cooperarea, în special, în ceea ce privește schimbul de informații și asistența tehnică, organizarea de vizite și delegații, formarea de specialiști și experți de interes mutual.

Să notăm, că, paralel cu convorbirile primilor miniștri, s-au desfășurat reuniuni a trei comisii sectoriale ale celor două delegații, într-o activitate contra-cronometru, respectiv comisiile politică, economică, pentru cultură și educație, la care au participat membri ai guvernului sau adjuncți în sectoarele de activitate amintite. Cadrul înțelegerilor verbale este mult mai larg. Astfel, un grup de experți spanioli în materie de turism ar urma să sosească, curînd, în România, pentru a explora posibilitățile imediate de dezvoltare a acestui sector. Cooperarea culturală vizează, între altele, crearea unui „Centru de înalte studii hispanice" și a unui lectorat de spaniolă la Universitatea din București și alte centre de învățămînt superior din România.

Importanța acestor acorduri și înțelegeri este cu atît mai relevantă dacă avem în vedere că raporturile bilaterale, devenite pur simbolice în ultima vreme, se limitau la un volum comercial de aproximativ 140 milioane dolari. De asemenea, guvernul spaniol a pus la dispoziția țării noastre un credit inițial de 100 milioane dolari.

Partea cea mai gustată a vizitei de către reprezentanții mass media spaniole, ca și de corespondenții străini, a fost, fără nici un dubiu, conferința de presă comună, oferită de cei doi prim-miniștri. Vom nota, în acest context precizarea făcută de președintele guvernului spaniol care, după trecerea în revistă a documentelor convenite, a afirmat sprijinul Spaniei pentru semnarea unui acord preferențial din așanumită „generația a treia" dintre România și Piața comună.

Presa spaniolă a reținut la unison „cordialitatea neobișnuită cu care a fost înconjurată vizita oficială a primului ministru român la Madrid", guvernul de la Madrid dorind să arate, și pe această cale, solidaritatea activă cu procesul de reconstrucție și democratizare din România.

La plecarea spre București, i-am solicitat domnului Petre Roman opinia despre această vizită : „Concluzionînd, a declarat domnia sa, vizita a constituit un succes deplin în planul apropierii, al unei mai bune cunoașteri și cooperări reciproc-avantajoase între cele două popoare".

MOSCOVA

Noul dialog sovieto-chinez la nivel înalt

În exclusivitate pentru „Lumea azi" de la agenția „Novosti"

Luni, a început la Moscova vizita de patru zile a premierului Consiliului de Stat al R.P. Chineze, Li Peng, la invitația guvernului sovietic. Evenimentul este considerat ca important atît pentru relațiile dintre cele două țări, dar și pentru asigurarea păcii în Asia și în întreaga lume. Este prima vizită a unui șef de guvern chinez în U.R.S.S. din ultimii 26 de ani și el marchează o nouă etapă în normalizarea relațiilor dintre cele două țări. Călătoria premierului chinez în capitala sovietică a urmat întîlnirii la nivel înalt chino-sovietice, de la Beijing, din mai anul trecut, moment apreciat ca fiind ajunul unei „ere noi" în relațiile bilaterale.

La Moscova, premierul Li Peng a avut convorbiri, la Kremlin, cu primul ministru Nikolai Rîjkov și a fost primit de președintele Mihail Gorbaciov.

În legătură cu noul dialog sovieto-chinez la nivel înalt, ne-am adresat agenției de presă „Novosti", cu rugămintea de a ne transmite cîte o declarație din partea celor doi premieri.

LI PENG:
Urmînd calea dezvoltării relațiilor de bună vecinătate

„Sînt foarte bucuros că mă aflu la Moscova, într-o vizită oficială în U.R.S.S., la invitația guvernului sovietic. În mai anul trecut, a avut loc vizita în R. P. Chineză a secretarului general M. S. Gorbaciov și s-a înfăptuit normalizarea relațiilor chino-sovietice. În anul care a trecut de atunci, părțile chineză și sovietică, acționînd în spiritul Comunicatului comun chino-sovietic, au realizat o nouă evoluție a relațiilor reciproce în domeniile politic, economic, comerțului, științei și tehnicii, culturii, învățămîntului, ca și în alte domenii. Scopul vizitei mele este de a face să progreseze acest proces. În cursul vizitei, urmează să am un schimb de opinii cu președintele U.R.S.S., tovarășul M. S. Gorbaciov, cu președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., tovarășul N. I. Rijkov, precum și cu alți conducători sovietici, în probleme ale relațiilor bilaterale și în probleme internaționale majore, care prezintă interes pentru ambele părți.

Partea chineză aspiră invariabil la menținerea și dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare cu toate țările, pe baza celor cinci principii ale coexistenței pașnice. Popoarele Chinei și Uniunii Sovietice sînt legate printr-o prietenie tradițională, iar pentru evoluția relațiilor dintre cele două mari state socialiste vecine — R. P. Chineză și U.R.S.S. —, există perspective bune. Noi sîntem convinși că îmbunătățirea relațiilor chino-sovietice corespund nu doar intereselor fundamentale ale popoarelor celor două țări, ci contribuie și la cauza păcii și dezvoltării din Asia și din toată lumea.

Folosindu-mă de acest prilej, aș dori să exprim înalta mea stimă față de locuitorii Moscovei, față de întregul mare popor sovietic".

NIKOLAI RÎJKOV:
O nouă atmosferă de bunăvoință

„Cu aproape un an în urmă, la Beijing, M. S. Gorbaciov și conducătorii R. P. Chineze au trasat contururile generale ale relațiilor sovieto-chineze de perspectivă, a fost inaugurată o etapă principal nouă în evoluția lor. Aceasta se caracterizează printr-o profundă interpretare a trecutului, printr-o concepție nouă asupra realităților lumii contemporane, prin aspirația spre dezvoltarea relațiilor bilaterale în condiții de bună vecinătate, deschidere și comunicare internațională largă.

Sub aspectul bogăției de evenimente din relațiile noastre, anul care a trecut a fost un an mai plin decît deceniile trecutului nu prea îndepărtat.

Se adîncește și devine constant dialogul politic. S-au reluat și cunosc o extindere contactele dintre P.C.U.S. și P. C. Chinez, fapt căruia noi îi acordăm o mare atenție. Se activizează din ce în ce mai mult schimburile unor republici, ținuturi și regiuni sovietice cu provincii și raioane autonome din Republica Populară Chineză, dintre orașe sovietice și chineze.

Convorbirile noastre de azi confirmă că, și în domeniul politicii, și în domeniul relațiilor economice, ne îndreptăm spre rezultate bune. La aceasta va contribui, fără îndoială, și programul pe termen lung vizînd colaborarea economică și tehnico-științifică, pe care urmează să-l semnăm zilele acestea. Acest document va defini conlucrarea noastră pe perioada pînă în anul 2000, el va deveni o bază pentru intense relații reciproc avantajoase în diverse ramuri ale economiei naționale. Considerăm deosebit de important faptul că el ne orientează spre dezvoltarea colaborării în direcții înaintate, ale tehnologiilor de vîrf, în speță în dezvoltarea energeticii nucleare, a unor lucrări mixte în domeniul industriei aviatice și cosmice...

Putem evidenția, cu satisfacție, elementele convergente din pozițiile țărilor noastre. U.R.S.S. și China stau alături în problema nefolosirii, primele, a armei nucleare. Ele se pronunță pentru distrugerea totală a armei nucleare, nerecurgerea la forță în problemele internaționale, retragerea trupelor de pe teritoriile străine și lichidarea bazelor din afara frontierelor naționale, pentru deblocarea, prin mijloace politice, a situațiilor conflictuale zonale. La activul ambelor noastre țări se află și măsurile unilaterale vizînd reducerea trupelor și armamentelor proprii.

Un exemplu concret de cointeresare a ambelor părți în făurirea unei atmosfere de încredere... îl constituie înțelegerea dintre Uniunea Sovietică și China referitoare la reducerea forțelor armate și întărirea încrederii în domeniul militar în zona frontierei sovieto-chineze."

Premierul chinez Li Peng, împreună cu primul ministru sovietic Nikolai Rîjkov, la începerea vizitei oficiale

Schimbările din Est... sau cum stăm cu noua ordine economică internațională?

Aparent paradoxal, tocmai evenimente — altminteri majore — din zona pînă acum cu cea mai slabă implicare în fluxurile comerciale și financiare internaționale sînt de natură să influențeze atît de puternic ansamblul cooperării în sfera economiei mondiale. Nu se poate prevedea, deocamdată, ce amploare va căpăta pe termen lung și în ce se va materializa concret această influență a schimbărilor politice din Europa răsăriteană asupra viitorului angrenaj economic mondial. Dar implicațiile considerate previzibile, posibile sau doar probabile sînt suficiente pentru ca recent inaugurata sesiune specială a O.N.U. consacrată cooperării economice internaționale și stabilirii strategiei internaționale pentru cel de-al patrulea Deceniu al dezvoltării (1991—2000) — în fond, o reuniune care abordează controversatul și nesoluționatul dosar al relațiilor Nord-Sud — să privească cu un ochi la aceste implicații și doar cu celălalt la problemele specifice și imediate de pe ordinea sa de zi.

Cu sau fără schimbările din așa-numitul Est, problemele din relațiile Nord-Sud au fost și rămîn, în esență, aceleași, legate de asimetriile economice și nivelurile discrepante de viață și civilizație între țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare, iar, ca un element caracteristic al perioadei actuale, de masiva și destabilizatoarea îndatorare externă a Sudului sărac față de Nordul bogat. Pînă acum, Estul s-a considerat, ideologic, a nu fi avut vreo responsabilitate în apariția și accentuarea acestor asimetrii și, deci, îndrituit de a se ține de o parte de un eventual efort internațional concret pentru depășirea lor. Estul a susținut, teoretic, revendicările Sudului, dar colaborarea reciprocă — de altfel, foarte firavă — a fost puțin profitabilă acestuia din urmă pe plan practic. În orice caz, Sudul vedea în Estul aproape la fel de puțin dezvoltat un aliat, chiar dacă nu efectiv, în raporturile sale cu Nordul. Iar cu acesta, Estul căuta să dezvolte legături care să-i asigure, îndeosebi, acces la tehnologiile moderne ce îi lipseau, legături în care, însă, avantajele economice aparțineau tot Nordului dezvoltat, ca și în relațiile acestuia din urmă cu Sudul. Important de subliniat, datorită sistemului etatist din Est, relațiile sale internaționale se dezvoltau în forme specifice — în mare parte deosebite de cele preponderente pe plan mondial — astfel încît legăturile cu Nordul dezvoltat căpătaseră denumirea Est-Vest cu o semnificație nu numai politică, ci și economică în sine, ca relații între sisteme sociale diferite, dar și în forme anume derivate din aceste particularități.

Acum lucrurile se schimbă. Estul tinde să abandoneze sistemul etatist și să se îndrepte spre o economie de piață. Vestul este interesat, politic și economic, să sprijine o asemenea tendință. Estul cere Vestului relații privilegiate în cadrul acestui proces. Conținutul relațiilor Est-Vest se va schimba. Va mai putea fi vorba, în perspectivă, de relații Est-Vest ? Probabil nu — cel puțin în sensul care le fusese atribuit. Nu există decît două posibilități : ori țările din Est vor fi în stare de astfel de transformări economice și politice încît se vor asocia Nordului, ori, altminteri, vor îngroșa rîndurile, și așa numeroase, ale celor din Sud. Dimensiunea Nord-Sud a relațiilor economice internaționale se va întări ! Dar în ce fel sau cu ce conținut ?

Estul, Vestul și „lumea a treia". Din „Die Zeit (R.F.G.)

În orice caz, cel puțin deocamdată, actualele țări din Sud văd, în țările din Est, potențiali concurenți în cîștigarea intereselor Nordului, în împărțirea asistenței financiare venind din partea acestuia, dacă nu chiar eventuali adversari, temîndu-se că, în noile condiții, revendicările Sudului vor ocupa un loc și mai marginal între preocupările Nordului și că însăși capacitatea de negociere a acestuia din urmă se va întări prin asocierea la pozițiile sale a unor țări din Est.

Ar fi păcat ca aceste temeri ale lumii a treia să se adeverească. Situația economică deosebit de grea a țărilor în curs de dezvoltare este o realitate. La fel, impactul mondial al nerezolvatei probleme a datoriilor externe ale acestor țări. Și tot o realitate este și faptul că, în condițiile actualelor decalaje, țările mai slab dezvoltate nu se pot situa pe picior de egalitate cu cele dezvoltate, în schimburile internaționale, și că, deci, avantajele de pe urma participării la aceste schimburi nu se distribuie echitabil. Faptul că deviza „noua ordine economică internațională", sub care țările în curs de dezvoltare și-au formulat cerințele de restructurare a sistemului economic mondial, s-a dovedit a avea mai mult un caracter politico-ideologic, decît unul concret-economic, nu are legătură cu necesitatea reală a unor corecții în ansamblul relațiilor economice internaționale. O anumită implicare interguvernamentală în stabilirea unor reglementări și efectuarea unor restructurări în sistemul economic mondial nu poate fi evitată. Se cere, însă, înlăturată tenta exclusivist interstatală a reglementărilor propuse în trecut sub deviza „noii ordini economice internaționale". Strategia internațională a dezvoltării trebuie să țină cont de acest lucru, dezbărîndu-se de încercările de a se impune forme și modalități rigide de cooperare sau de a se stabili obiective obligatorii ori irealizabile.

Care poate fi noua poziție a României ? Nu în sine atitudinea „pro-lumea a treia", promovată de către regimul Ceaușescu, trebuie pusă în discuție, ci diversiunea urmărită printr-o asemenea atitudine, de a pune pe seama „exploatării neocolonialiste" și „practicilor capitalului financiar internațional", dificultățile fără precedent ale economiei românești, datorate, de fapt și în esență, unei aberante gestiuni economice interne. Reintegrarea României în Europa nu poate fi, nicidecum, în contradicție cu promovarea unor bune relații cu toate țările, inclusiv cu cele ale lumii a treia. Nu trebuie uitat că interesele de colaborare economică și politică ale țării se extind și dincolo de hotarele Europei, că este nevoie de acțiuni conjugate pentru depășirea gravelor discrepanțe economice Nord-Sud, că există probleme globale — și, nu în ultimul rînd, cele ale mediului înconjurător — care nu pot fi soluționate decît în comun, printr-un larg efort internațional.

Ilie Șerbănescu

Evenimente-premieră

■ **Fostului conducător de partid și de stat mongol, J. Țedenbal, i-au fost retrase titlurile de erou al R. P. Mongole, erou al muncii și mareșal. Decizia a fost adoptată de Prezidiul Marelui Hural Popular, pe temeiul concluziilor plenarei C.C. al P.P.R.M. și al propunerilor formulate de organizații obștești, instituții, membri de partid, oameni ai muncii. Totodată, soției sale, A. I. Țedenbal-Filatova, i-au fost retrase decorații și distincții, obținute prin încălcarea reglementărilor în vigoare, apreciindu-se că ea nu are merite față de partid și de stat.**

■ **U.R.S.S. și Japonia vor semna, în următorii zece ani, un tratat de pace, ce prevede reglementarea problemei Insulelor Kurile — a afirmat premierul nipon, Toshiki Kaifu, într-un interviu acordat ziarului „Komsomolskaia Pravda". Tratatul va reprezenta „baza care va determina dezvoltarea dinamică a relațiilor bilaterale în domeniile economic, tehnico-științific, cultural și umanitar", a apreciat premierul.**

■ **Guvernul Africii de Sud a deschis, la Budapesta, o misiune permanentă, care reprezintă, pentru acest stat, primul avanpost diplomatic în Europa răsăriteană. Adjunctul ministrului de externe al Ungariei, Jozsef Benyi, a declarat că hotărîrea a fost adoptată, în special, datorită prezenței a aproximativ 20 000 de unguri ce locuiesc în Africa de Sud și a altor mii care doresc să emigreze în această țară. El a precizat că vor exista posibilități de stabilire de relații diplomatice depline cu Africa de Sud, dacă planul în curs al președintelui sud-african, F. de Klerk, privind desființarea apartheidului, se va concretiza.**

BERLIN

Un „da" condiționat pentru unificare

Săptămîna trecută, premierul est-german Lothar de Maizière a prezentat în fața Camerei Populare (parlamentul) prima declarație de politică generală a guvernului de largă coaliție pe care-l conduce. Observatorii remarcă, dincolo de multitudinea problematicii abordate, dublul mesaj conținut în document — la adresa Bonnului și Moscovei. Pentru prima capitală, sublinierea că unificarea germană nu se va realiza cu orice preț ; pentru cea de-a doua, asigurarea vegherii ca acest proces să ia în considerare și să menajeze interesele Uniunii Sovietice.

Președintele Uniunii Creștin-Democrate (partid ce și-a raliat cele mai multe sufragii la alegerile legislative din martie a.c.), învestit în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri la 12 aprilie, a relevat că guvernul său este decis să aducă la îndeplinire mandatul acordat de electorat, care, prin votul exprimat, și-a afirmat cu hotărîre voința de a se trece la unificarea germană. „Da"-ul pentru o singură Germanie a fost pronunțat, a arătat Lothar de Maizière. Dar, a adăugat el, rămîn încă a fi definite premisele unificării, iar R. D. Germană nu va consimți ca acestea să fie dictate de R.F.G. „Vom avea un cuvînt decisiv de spus asupra căii de parcurs spre unificare", a declarat premierul est-german. În același timp, el a reconfirmat acordul guvernului său de realizare a procesului în baza articolului 23 al Constituției vest-germane (cf. „Lumea azi" nr. 16/a.c.), punînd, însă o serie de condiții pentru ca „est-germanii să nu fie considerați, într-o Germanie unită, cetățeni de categoria a doua". Astfel, în opinia lui Lothar de Maizière, expusă în declarația guvernamentală, uniunea monetară cu R.F.G. — prevăzută a se înfăptui pînă la 1 iulie a.c. — trebuie să aibă loc concomitent cu una economică și una socială, iar introducerea mărcii vest-germane pe teritoriul R.D.G., pentru salarii și pensii, este necesar să aibă loc în baza parității (respectiv 1 la 1), și nu în raportul de două mărci est-germane, pentru o marcă vest-germană, cum au propus oficialități din R.F.G. (o știre de ultimă oră anunța că guvernul vest-german, în pofida avertismentelor experților economiei din R.F.G., a decis să-și dea acordul pentru convertirea veniturilor cetățenilor est-germani în baza ratei de schimb de 1:1). Se va urmări ca, în cursul de schimb de 1 la 1, să fie incluse, a spus șeful guvernului de la Berlin, și economiile cetățenilor R.D.G. În ceea ce privește datoriile societăților de stat, conversiunea trebuie efectuată cel puțin la cursul de două mărci est-germane, pentru una vest-germană.

„Politica pentru poporul nostru — a declarat de Maizière — se realizează în mod democratic, hotărît, prevăzător". Pronunțîndu-se pentru înfăptuirea, cît mai curînd posibil, a unității Germaniei, el a precizat că este necesar ca principalele obiective să fie îndeplinite bine, rațional, și să fie orientate spre viitor. În declarația sa guvernamentală, a fost anunțată introducerea sistemului de împărțire a țării în landuri, începînd cu anul 1991, subliniindu-se că o atare structură teritorială reprezintă o condiție de bază pentru realizarea unității Germaniei, pentru democrație și restructurarea eficientă a economiei.

În ceea ce privește „mesajul" la adresa Moscovei, agențiile internaționale de presă fac o legătură între conținutul său și nota neoficială transmisă lui de Maizière, în ajunul prezentării declarației guvernamentale, de ambasadorul sovietic la Berlin. În aceasta, informa purtătorul de cuvînt al guvernului est-german, Matthias Gehler, conducerea Uniunii Sovietice și-a exprimat îngrijorarea în legătură cu unificarea rapidă a celor două Germanii. Potrivit unor știri publicate de cotidianul vest-german „Bild", în notă s-ar sublinia că U.R.S.S. nu va accepta apartenența unei Germanii unificate la NATO și s-ar cere R.D.G. să respecte, în continuare, acordurile comerciale existente, conform cărora, potrivit agenției „Reuter", care menționează ziarul citat, această țară furnizează Moscovei produse finite la prețuri mult mai mici decît cele practicate pe piața mondială. În declarația sa guvernamentală, premierul est-german a dat asigurări exprese U.R.S.S. că R. D. Germană va veghea, în ceea ce privește unificarea, ca interesele Uniunii Sovietice de ordin economic, ca și cele privind securitatea sa, să fie respectate. Observatorii au remarcat, de asemenea, că declarația de politică generală a trecut sub tăcere pasajul din „contractul de guvernare", semnat anterior de cele cinci partide ce alcătuiesc coaliția condusă de Lothar de Maizière, în care se stipula că o Germanie unită va fi membră a NATO. (Interpelat în această chestiune, după expunerea declarației, un purtător de cuvînt al cabinetului afirma că omisiunea nu semnifică, în nici un caz, o „derogare" de la contractul celor cinci partide, excluzînd, totodată, că ea ar reprezenta „o consecință" a notei remise de ambasadorul sovietic).

Cetățenii sovietici sînd rugați, în declarația guvernamentală de politică generală, să nu considere drept amenințătoare politica R.D.G. și dorința sa de unitate germană. „Sîntem conștienți de datoria noastră istorică față de Uniunea Sovietică și dorim să promovăm, ca stat liber, o cooperare amicală (cu U.R.S.S.)" — se arată în document, relevîndu-se, în același timp, că „în manifestarea loialității față de Pactul de la Varșovia, Germania răsăriteană va ține seama întotdeauna de interesele de securitate ale Uniunii Sovietice". Într-o perioadă de tranziție, a spus de Maizière, pe teritoriul actual al R.D.G., alături de forțele sovietice, va exista o armată națională populară, foarte redusă și strict defensivă. Politica guvernului est-german urmărește promovarea procesului de înlocuire a alianțelor militare prin structuri care să le depășească și care să pună bazele unui sistem global de securitate europeană. „Vom angaja o reducere progresivă a angajamentelor militare ale R.D.G." — se arată în declarația guvernamentală.

Vasile Crișu

Evenimente — premieră

■ **Printr-o hotărîre a guvernului bulgar, fosta reședință oficială „Republica", din stațiunea Nisipurile de Aur (7 hoteluri, cu 568 de locuri și diferite baze de sport și distracție) a fost predată organizației bulgare de turism economic. Un mare interes față de noul complex — care a primit numele „Riviera" — manifestă firme de turism din Franța, Marea Britanie, S.U.A., Italia, Grecia, Israel, Kuweit etc. Rețele internaționale de hoteluri, grupări financiare și firme particulare sînt interesate în exploatarea acestui obiectiv prin management, know-how, pe bază de acțiuni și chiar prin achiziționarea unor părți din complex. După încheierea sezonului turistic de vară, se va trece la realizarea unor forme de cooperare internațională.**

■ **La Moscova, a fost dat publicității un decret al președintelui U.R.S.S., în care se arată că reglementarea organizării unor acțiuni de masă (manifestații, mitinguri, demonstrații etc.) în perimetrul orașului Moscova se face de către Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. Aceasta se explică prin faptul că Moscova este capitala țării, precum și sediul organelor supreme ale puterii de stat și conducerii Uniunii.**

■ **Potrivit unei legi adoptate de parlamentul de la Praga, noua denumire a statului cehoslovac este Republica Federativă Cehă și Slovacă (R.F.C.S.). Au fost adoptate, de asemenea, stema și drapelul de stat ale R.F.C.S., precum și imnul țării. Deputații au mai adoptat legea cu privire la folosirea simbolurilor de stat.**

STOP CADRU

La 19 aprilie, în Berlin a avut loc o întîlnire între miniștrii economiei din R.D.G. și R.F.G., Gerhard Pohl (stînga), și, respectiv, Helmut Haussmann (dreapta), consacrată pregătirii uniunii monetare, economice și sociale dintre cele două state. Se prevede ca aceasta să intre în vigoare la 1 iulie a.c.

ORIENTUL MIJLOCIU

Încotro?

La sfîrșitul anului trecut, au existat momente în care un dialog israeliano-palestinian părea posibil, „planul Baker" fiind acceptat de palestinieni (este adevărat că nu de toate principalele grupări) și, în mare parte, de israelieni. Dorința, chiar pripeala Administrației de la Washington de a concretiza, într-un timp scurt, eforturile sale de pace, ultimatumul dat de Partidul Muncii premierului Shamir de a răspunde, în numai cîteva zile, prin „da" sau „nu" propunerilor americane au forțat un „arc" ce era, și așa, întins.

Odată cu declanșarea crizei guvernamentale israeliene, planurile de pace au fost înghețate. Despre o posibilă întîlnire palestiniano-israeliană la Cairo se vorbește tot mai rar — deși în acest sens Shimon Peres a făcut unele declarații, în eventualitatea că va deveni prim-ministru — iar despre alegerile din Cisiordania și Gaza nu se mai spune aproape nimic. Mai mult, în relațiile arabo-israeliene se constată o îngrijorătoare creștere a încordării.

Revolta palestiniană (Intifada) din teritoriile ocupate, declanșată în decembrie 1987, continuă. Șeicul Assad Bayud Al-Tamini, care se prezintă ca responsabil al Jihadului islamic palestinian (Bait Al-Makdess), a cerut adepților săi să recurgă la arme împotriva forțelor israeliene din teritoriile ocupate.

Deși autoritățile militare israeliene au interzis, de aproximativ o lună, să se dea publicității numărul emigranților evrei sovietici care sosesc în Israel, se apreciază că cifrele ar fi asemănătoare cu cele din lunile precedente, adică 2—3 mii pe săptămînă. Există și surse, în special palestiniene, care apreciază că, pînă la sfîrșitul anului, în Israel se vor stabili 240 000 de evrei sovietici, 30 000 evrei din țările est-europene și 20 000 de falashi (evrei etiopieni). În timp ce autoritățile israeliene precizează că doar o mică parte din imigranți se stabilesc în Cisiordania (nu și în Gaza, unde naționaliștii palestinieni seamănă panică, iar nivelul de trai este scăzut), numeroși lideri arabi, inclusiv ai unor organizații panarabe, susțin că acest exod va schimba raportul demografic între palestinieni și israelieni în teritoriile ocupate, ceea ce contravine convenției de la Geneva din 1949. Situația este și mai complicată atunci cînd este vorba de Ierusalim, considerat de autoritățile israeliene drept capitala indivizibilă și eternă a Israelului. Faptul că aproximativ 10 la sută din imigranți se stabilesc în acest oraș sau în împrejurimile lui, inclusiv în cele din est, ocupate în urma războiului din 1967, constituie un permanent subiect de vii proteste, mai ales din partea țărilor arabe, dar și de polemici americano-israeliene. Afirmația președintelui Bush, prin care Ierusalimul de est a fost alăturat teritoriilor ocupate, a declanșat o furtună în Israel, cît și în cadrul puternicei comunități evreiești din Statele Unite. Spiritele s-au mai liniștit după ce șeful statului american a revenit cu o formulă mai puțin tranșantă, urmată de o declarație liniștitoare a lui James Baker și de o rezoluție a Congresului american în care se sprijină poziția Israelului față de Ierusalim. Pe de altă parte, minoritatea republicană din Senat, condusă de Robert Dole, se alătură poziției oficiale a Casei Albe, potrivit căreia Ierusalimul trebuie să fie o capitală unificată, dar numai în urma unor negocieri.

Lipsa unei perspective imediate în ceea ce privește demararea procesului de pace din regiune a lăsat, din păcate, cale liberă resentimentelor, degenerînd în declarații agresive. Se pare că decizia Irakului și Iordaniei de a efectua manevre militare aeriene comune a stîrnit, și ea, îngrijorare. În cercurile politice arabe se apreciază că de cîteva săptămîni Irakul este supus unei campanii ostile din partea Marii Britanii, Statelor Unite și Israelului, prin care se încearcă sensibilizarea opiniei publice internaționale în legătură cu presupusele încercări ale Bagdadului de a-și dota rachetele cu rază medie de acțiune de care dispune, cu focoase nucleare, în intenția de a „justifica" — în opinia unor comentatori — atacarea și scoaterea din funcție a reactorului nuclear de la Tammuz. Reamintim că, în iunie 1981, forțele aeriene israeliene au efectuat o acțiune militară împotriva reactorului de la Tammuz, zonă situată în apropierea capitalei irakiene. Președintele irakian, Saddam Hussein, a declarat că, dacă reactorul va fi atacat de Israel, el va folosi, împotriva acestei țări, arma chimică binară de care dispune, distrugînd-o pe jumătate. Replica autorităților israeliene a fost imediată, ministrul apărării Yitzhak Rabin amenințînd că riposta țării sale va fi de zece ori mai puternică.

Relațiile irakiano-britanice, deteriorate după executarea ziaristului de la publicația „Observer", Farzad Bazoft, cunosc cel mai de jos nivel în urma unei afaceri în care Marea Britanie a acuzat Irakul că încearcă să importe detonatoare nucleare în scopuri militare ; Bagdadul a dezmințit, afirmînd că ar fi vorba de condensatoare electrice destinate industriei civile. Scena s-a repetat, la puțin timp, cu aceiași protagoniști, obiectele fiind, de această dată, niște tuburi din oțel de dimensiuni neobișnuite. Unii specialiști britanici au afirmat că acestea ar putea fi piesele componente ale unui tun, cel mai mare din lume, cu o lungime de circa 40 m și o greutate de 140 tone, care ar putea arunca un proiectil de 2—7 tone la circa 700 km. Alții au considerat că super-tunul ar putea fi folosit pentru lansarea de sateliți la mare altitudine. În fine, au fost și experți ce au opinat că, la sfîrșitul mileniului doi, o astfel de armă nu se justifică. Firma britanică producătoare, cît și partea irakiană au precizat, fără echivoc, că tuburile de oțel urmau să fie folosite în industria petrochimică. Publicația londoneză „Daily Mail" a făcut chiar legătura între afacerea cu tuburile de oțel și trecerea în neființă, în condiții misterioase a canadianului Gerald Bull, expert în balistică, cel care a proiectat, în anii '60, un tun gigant ; amintitul cotidian avansează chiar ipoteza că Mossadul (serviciile secrete israeliene) ar putea fi implicate.

Relațiile dintre Bagdad și Washington se află, și ele, într-un con de umbră. Zilele trecute, un diplomat irakian, care activa la misiunea țării sale de la Națiunile Unite, a fost expulzat la cererea Statelor Unite. În replică, un diplomat american a fost obligat să părăsească Bagdadul. De asemenea, compania de televiziune N.B.C., citînd surse ale serviciilor de informații americane, a opiniat că Irakul dispune de un laborator pentru producerea de arme bacteriologice care să transmită febră tifoidă, holeră și alte boli. Autoritățile irakiene au dezmințit categoric aceste afirmații.

O privire de ansamblu asupra situației din Orientul Mijlociu scoate în evidență o stare de încordare îngrijorătoare, ce ridică o întrebare preocupantă : încotro ?

Ștefan Cârjă

STOP CADRU

Rabinul Ovadia Yosef (dreapta) l-a primit la locuința sa din Ierusalim pe liderul Partidului Muncii, Shimon Peres, care se află la a doua sa tentativă de a forma un nou guvern

MANAGUA

Bucurie și semne de întrebare

Ore în șir de negocieri tensionate, marcate de momente de impas și incertitudini. Discuții care s-au prelungit uneori pînă în zori, amînînd rezultatul mult așteptat. Dezbaterile s-au încheiat, în cele din urmă, prin acordul de încetare definitivă a focului între trupele sandiniste și forțele „contras". Renasc, astfel, speranțele de pace în Nicaragua, optimismul firesc păstrînd, totuși, o oarecare notă de prudență.

În Nicaragua, dar și în Honduras și în Statele Unite, la O.N.U. sau la O.S.A., toată lumea a încercat un sentiment de satisfacție și ușurare. Menținerea stării de conflict și existență, în continuare, sub arme a grupurilor „contras" ar fi putut perturba nu numai preluarea pașnică a puterii de către noile autorități — ceremonia a avut loc ieri —, dar și mandatul însuși al acestora. Victorioasă în alegeri, Uniunea Națională de Opoziție și candidatul prezidențial al acesteia, Violeta Chamorro, își pot începe, totuși, guvernarea sub auspiciile favorabile ale încetării focului în țară.

În cei nouă ani cît a durat, conflictul armat din Nicaragua a lăsat în urmă aproape 50 000 de victime omenești și imense pagube materiale. Constituite aproape imediat după căderea dictaturii lui Anastasio Somoza, în iulie 1979, forțele „contras" — opoziția armată față de regimul sandinist — au strîns, la început, în rîndurile lor, foști ofițeri și soldați ai vechii Gărzi naționale, pentru a-și spori, apoi, numărul prin noi adepți, în special din rîndul țăranilor și populației indigene de pe coasta atlantică a țării. Bazele lor principale se vor afla în Honduras, formîndu-se, pe de altă parte, și unele tabere în Costa Rica. Atacurile armate, asupra teritoriului nicaraguan, ale acestor grupuri se vor intensifica vizibil după 1981, odată cu venirea la Casa Albă a președintelui Ronald Reagan, cînd Washingtonul decide sprijinirea și finanțarea lor. Se adaugă instituirea embargoului comercial american asupra Nicaraguei și minarea porturilor nicaraguane de la Atlantic, în timp ce forțele „contras", incapabile de o victorie asupra armatei sandiniste, se lansează într-un lung război de uzură. În 1984, cînd Congresul S.U.A. interzice orice sprijin militar pentru rebeli, vînzarea ilegală și secretă de arme americane către Iran — în cadrul așa-numitei „afaceri Irangate" — va permite continuarea finanțării lor pe ascuns. Sprijinul, de data aceasta în mod public, va fi reluat în 1986. Un an mai tîrziu, escaladarea tensiunilor militare nu numai în Nicaragua, ci și în Salvador determină statele din zonă să semneze acordul regional de pace, moment decisiv al evoluțiilor spre restabilirea calmului.

Grupurile „contras" încep, în acest timp, să piardă nu numai pe plan militar, dar și sub aspect politico-diplomatic. Se dedau la fapte reprobabile — jafuri, sechestrări de persoane, deturnări ale fondurilor alocate — în Nicaragua, dar și în Honduras, unde își au concentrate bazele și taberele de antrenament. Liderii lor sînt acuzați de corupție, intervin, în cadrul luptei pentru putere, divergențe la nivelul acestora, luptele dislocă mase largi de populație civilă, care se refugiază spre alte zone, liniștite, părăsindu-și gospodăriile. Eșecul forțelor „contras" devine tot mai evident, formula ca atare, cu aspectele ei militare și politice, fiind tot mai dezavuată pe plan regional, în timp ce, la Washington, Congresul limitează sprijinul american la un „ajutor umanitar" (îmbrăcăminte, hrană, medicamente).

Violeta Chamorro și Daniel Ortega într-o ultimă întrevedere pe tema transferului puterii

Sub auspiciile planului regional de pace și în condițiile în care rebelii pierd tot mai mult teren, sînt semnate, în martie 1988, între sandiniști și forțele „contras", „acordurile de la Sapoa", care prevedeau, în primul rînd, o încetare a focului. Înțelegerea va fi respectată mai bine de un an de către Managua, dar hărțuielile militare ale „contras" continuă și luptele se reiau, fără amploare, dar constant.

Este momentul în care reuniunea la nivel înalt de la Tela, a statelor din zonă, decide demobilizarea (întoarcerea la vatră) a rebelilor și repatrierea sau așezarea lor voluntară în alte țări, în vederea revenirii la o viață civilă. De remarcat, în acest context, implicarea crescîndă a Națiunilor Unite și a Organizației Statelor Americane, decise să sprijine, prin autoritatea și prin pîrghiile lor specifice, procesul regional de pace. Astfel, misiunea de observatori ai O.N.U. pentru America Centrală (O.N.U.C.A.) va fi însărcinată să asigure amintita demobilizare, în concordanță cu activitatea Comisiei Internaționale de Sprijin și Control (C.I.A.V.), creată pentru a supraveghea starea de pace la frontiere și respectarea altor angajamente asumate de statele din zonă în scopul restabilirii calmului (între altele, de pildă, încetarea finanțării forțelor armate neregulate și a folosirii teritoriului unui stat pentru organizarea de atacuri împotriva altui stat). Ansamblul acestor elemente — la care s-au adăugat schimbarea de președinte la Casa Albă și accentul ce va fi pus, de către S.U.A., pe presiunile de natură politico-diplomatică — vor constitui tot atîtia factori de demonetizare a „formulei contras". Bineînțeles, un rol deloc neglijabil l-au avut rezultatele alegerilor recente din Nicaragua, cîștigate de opoziție.

Acordul de încetare definitivă a focului a intrat în vigoare în chiar ziua semnării lui (20 aprilie), pe tot teritoriul țării, unde se află acum circa 8 000—10 000 de rebeli încă sub arme. Dezarmarea lor efectivă urma să înceapă la 25 aprilie, după ceremonia oficială a instalării președintelui Violeta Chamorro. Potrivit prevederilor textului — semnat de generalul Humberto Ortega, ministrul sandinist al apărării și frate cu Daniel Ortega, și Oscar Sobalbarro (alias „comandante Ruben"), negociator din partea Rezistenței Nicaraguane (R.L. — organizația „contras") — rebelii se vor regrupa în cinci „zone de securitate", repartizate pe teritoriul țării, sub supravegherea „căștilor albastre" ale O.N.U. și ale reprezentanților bisericii catolice. Urmează dezarmarea lor propriu-zisă, ce trebuie încheiată pînă la 10 iunie, detaliile acesteia fiind cuprinse într-un document separat, semnat de R.N. și emisari ai Violetei Chamorro. Un prim pas a fost făcut deja prin predarea armelor de către combatanții rămași pe teritoriul Hondurasului : o ariergardă alcătuită din răniți și invalizi de război. La un acord similar a subscris și organizația indigenă Yamata, care a luptat împotriva guvernului sandinist în zonele de pe coasta atlantică a țării.

Rebelii s-au retras, deci, din Honduras, care nu a ezitat să-și exprime satisfacția față de eliberarea de această problemă incomodă și generatoare de numeroase nemulțumiri. Luptătorii valizi se află acum în Nicaragua, iar mulți observatori se întreabă cum se va realiza concret dezarmarea lor, a acestor oameni care, de ani de zile, s-au învățat cu un anumit stil de viață, respectiv cu o existență mai mult sau mai puțin militară. Trupele de rînd se simt, de pildă, frustrate de faptul că noul regim a declarat că nu le va transforma într-o armată regulată. Alții se tem că rebelii își vor păstra armele și se vor deda la banditism, supraviețuind în munți. Pe de altă parte, pentru ei și familiile lor, vor fi necesare o serie de facilități legate de asigurarea condițiilor de viață și de muncă (locuințe, surse de existență etc). Țara întreagă, de altfel, afectată de anii de război, cu toate vicisitudinile în plan politico-social, are nevoie de ajutoare considerabile în scopul refacerii. Recunoscîndu-și obligațiile morale, S.U.A. s-au angajat să acorde, în acest scop, 300 milioane de dolari, fondurile întîrziind, însă, să fie aprobate de Congres, care a eliberat, deocamdată, o primă tranșă de numai 3,4 milioane dolari. A fost, de asemenea, ridicat embargoul comercial impus cu cîțiva ani în urmă. Cît privește soarta membrilor „contras", Washingtonul s-a arătat dispus să continue acordarea de ajutoare umanitare, care să faciliteze integrarea lor într-o viață civilă, proces pe care îl concep realizat treptat și fără presiuni sau grabă.

Mai prudent, secretarul general al O.N.U., Javier Perez de Cuellar, a solicitat Consiliului de Securitate prelungirea mandatului misiunii de observatori (O.N.U.C.A.), pentru a se asigura supravegherea încetării focului și respectarea tuturor acordurilor privind demobilizarea voluntară a rebelilor nicaraguani. Aceștia au început deja — conform ultimelor știri — să se îndrepte spre „zonele de securitate", unde vor preda armele și tot materialul militar, zone de unde armata sandinistă se va retrage, eliberînd inclusiv împrejurimile. Dacă acest proces se va desfășura normal — ceea ce se speră, dar rămîne de văzut —, următorul aspect îl va constitui modul în care se va realiza integrarea propriu-zisă a combatanților „contras" în viața civilă. Întrebarea este dacă noul guvern va reuși să satisfacă presupusele cerințe privind condițiile de existență a mii de persoane, respectiv a rebelilor și familiilor acestora.

Anca Voican

Paris — reportaj fără frontiere (2)

Fotografiile aparțin autorului

Stelian Țurlea

Obiectiv '93

Nimic anormal în observația că imaginea vieții politice franceze este diferită, văzută din interiorul țării. Chiar foarte mult. Se întîmplă la fel ca oriunde în lume : la fața locului, luminile și umbrele sînt altele decît ce înțelegi, la depărtare, din lapidare depeșe ale agențiilor de presă. Sosesc la Paris la cîteva zile după lucrările congresului Partidului Socialist, încheiate la Rennes, pentru prima oară în istoria partidului, cu acceptul unui dezacord general. Rezultat catastrofal — spun unii. Conducătorii socialiștilor abia au reușit să-și adune fragmentele partidului — insistau alții, cu maliție. Cu cîteva luni în urmă, Pierre Mauroy crezuse că va asista la un congres cu tentă pronunțat ideologică — reamintesc unii ; abia a reușit, după negocieri îndelungi, să-și păstreze funcția de prim-secretar. Lucid, Jean Daniel comenta în „Le Nouvel Observateur" : „Iată un președinte al Republicii care, în al doilea său mandat, se bucură de încrederea marii majorități a francezilor și de o autoritate considerabilă în străinătate. Iată un prim-ministru, care, în al doilea an al mandatului său, bate toate recordurile de popularitate. Iată un Partid Socialist a cărui imagine, în chiar ajunul congresului de la Rennes, beneficia de o favoare excepțională în opinia publică și fără precedent în propria sa istorie. Și apoi, iată, un congres din care, contrar celor spuse sau scrise, fiecare iese învins". De ce imaginea ce părea scutită de tulburări se voalează și dezvăluie mai puțin bănuite lupte de culise ?

Politica a fost și va continua să fie, oriunde, o luptă pentru putere. Uneori nu mai știi pentru ce lupți, ci doar împotriva cui. Uneori structurile se uzează și ce părea definitiv cucerit (dar cît de categorice pot fi cuceririle în politică ?) se dovedește de o efemeritate copleșitoare. Ascensiunea socialiștilor francezi a început după congresul de la Epinay, din 1971, cînd s-a impus curentul mitterrandist, a cărui dominare a fost contestată o singură dată, la Metz, în 1979, de Rocard și Mauroy, fără succes. Acum două decenii se punea problema cuceririi puterii, totul trebuia construit, alegătorii trebuiau convinși de utilitatea și justețea modelului propus. Entuziasmul se împletea cu realismul și vizionarul. Astăzi, structurile propuse și acceptate au nevoie de o oarecare înnoire, chiar dacă nu este vizibilă contestarea serioasă. Cine garantează că ea nu va apărea mîine sau la anul ? Dar cum să se impună din interior un curent înnoitor fără să tulbure mecanismul ce încă funcționează satisfăcător ? Cine ar avea curajul să se angajeze prea pronunțat într-o luptă pentru putere ale cărei efecte ar putea stîrni destabilizarea ? Pierre Mauroy este contestat de aproape doi ani, iar partidul — acuzat că „s-a birocratizat", că „s-a îmburghezit", că a devenit o instituție de clan, că tinde să devină o mașină electorală. Care din curentele partidului și-ar asuma riscul unui răspuns la aceste acuzații ?

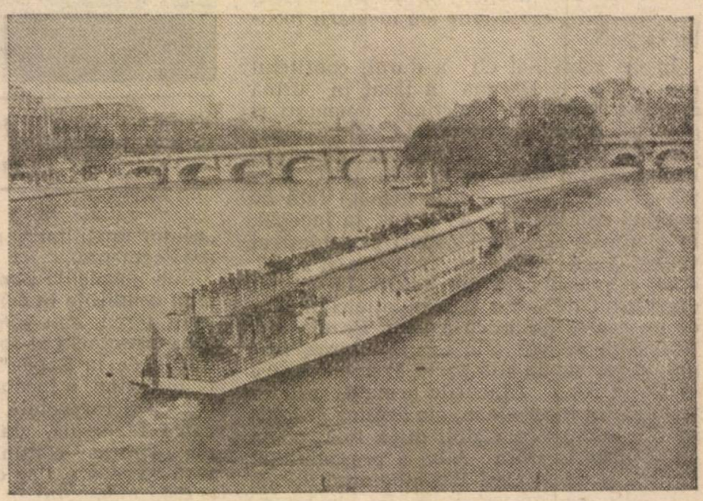

Unul din celebrele „bateaux-mouches" pe Sena

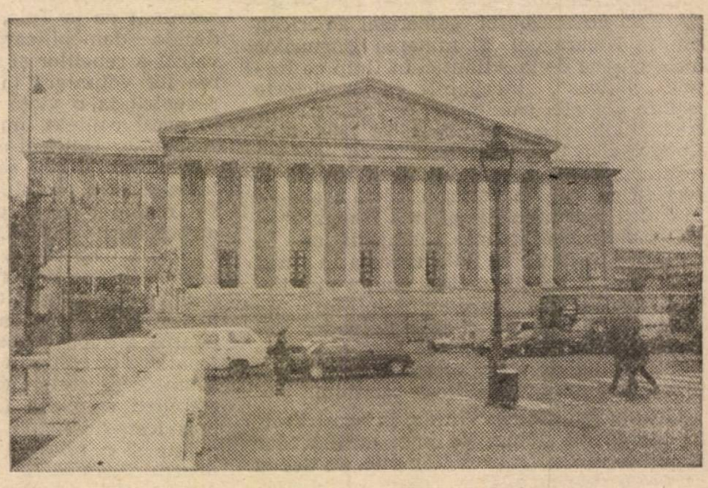

Adunarea Națională. Dincolo de porțile ei, dezbateri aprinse

Congresul de la Rennes a evitat răspunsurile tranșante, deși a fost, în mod categoric, întoarsă o pagină. Partidul organizat la Epinay aproape nu mai există, oamenii care îl reprezentau au, acum, aerul de bătrîni depășiți de evenimente. Trei lideri par să reprezinte azi partidul, care va trebui să se reorganizeze în jurul lor, în cazul în care disputele sinucigașe nu-l vor trimite în opoziție. Concret, s-au întărit curentele reprezentate de Laurent Fabius, Lionel Jospin și Michel Rocard, celelalte mai mici urmînd să adere, eventual, la primele ; a fost menținut în frunte Pierre Mauroy (ca o formulă de compromis ?) ; s-a anunțat o Convenție națională pentru 1990, care „va reflecta" asupra viitoarei platforme electorale și o altă Convenție, în 1992, consacrată „reînnoirii" partidului (subiect insistent susținut de Fabius). Dar s-a încercat și o privire realistă ce poartă, pare-se, „ștampila" prezidențială. Curentul mitterrandist își pierde, în mod categoric, influența, deși este posibil ca nevoia echilibrului să-i redea cîndva forța diminuată. Dar, observa Alain Duhamel în „Quotidien de Paris", „triunghiul președinte-guvern-partid dominant a încetat să mai fie isoscel". Ceea ce reclamă adaptări cu efecte imprevizibile.

Prima din aceste adaptări cu tentă de realism : ascensiunea lui Michel Rocard. Frămîntările din sînul Partidului Socialist sînt, deocamdată, în avantajul primului ministru, care a fost învestit de François Mitterrand și de Pierre Mauroy să cîștige alegerile legislative din 1993 ; în eventualitatea așteptatului succes, Rocard va fi candidat și pentru Elysée, doi ani mai tîrziu, împotriva altor oameni politici socialiști care nu și-au ascuns, de multă vreme, ambițiile prezidențiale.

„Mașina electorală" socialistă s-a pus în funcțiune — obiectiv '93. Primul mi-

Piața Sorbonei la ora prînzului

nistru declară parlamentarilor socialiști, după congresul de la Rennes, că ar fi o „sinucidere colectivă" să se opună, de acum încolo, guvernului. Cum va reuși primul ministru — într-adevăr socialistul cel mai bine plasat în sondajele de opinie — să-și poarte „coroana de spini" („Le Figaro") oferită la Rennes ? În vederea aceluiași „obiectiv '93", Pierre Mauroy afirmă că „reformele de structură sînt indispensabile". Dar la Congres au fost lăsate de o parte toate problemele considerate majore : șomaj, imigrație, problemele Europei și, mai ales, ale Europei de Est. Adică toate acele dosare ce au impus imediat dezbateri. Chiar surprinzătoare. La Rennes, cum scria Jean Daniel, se aștepta un discurs vizionar. Care a lipsit. Dar, o săptămînă mai tîrziu, președintele Mitterrand apărea pe ecranele televizoarelor, în probabil cea mai urmărită emisiune a canalului 1 : „Sept sur sept".

Vizionarul ?

Anne Sinclair nu are nevoie de prezentări în Franța. Se numără printre cei mai cunoscuți reporteri : o femeie frumoasă, cu zîmbet de felină, ochi sclipind de inteligență, cu verbul incisiv, necruțător, în stare să dărîme sau să înalțe cariere. (O cunoaștem și noi, românii, în urma interviului luat actualului prim-ministru). Emisiunea ei este așteptată mereu cu înfrigurare. La fel de degajată ca întotdeauna, consultîndu-și notițele și urmîndu-și cu încăpățînare ideile, îl chestionează pe președintele Mitterrand. A reușit el să fie convingător ? Cert este că răspunsurile sale vor mai fi amintite încă multă vreme, ca fundament al unora din liniile politicii franceze, în plan intern și extern în egală măsură.

Dezbinările din cadrul Partidului Socialist nu sînt deloc fericite — admite Mitterrand —, dar sînt de înțeles în lupta politică și nu trebuie exagerate. În fond, acest partid s-a aflat mereu „într-o stare de discuții foarte aprinse" și nu trebuie văzute numai elementele negative. Chiar dacă acceptă ideea că un „curent mitterrandist e mort", Mitterrand insistă, asupra necesității renovării partidului și promite că nu se va „amesteca" în problemele sale și nici în cele ale „succesiunii". Cum însă ar putea fi cîștigat electoratul ? Prin revenirea la surse ?

Redresarea economică este pe calea cea bună — afirmă președintele francez, întrebat despre creșterea inegalităților sociale. Cei bogați au profitat cel mai mult de pe urma creșterii economice pe care și-a regăsit-o Franța. După reformele sociale ale primului septenat și redresarea economică, se pune acum problema întrării în faza a treia : „redistribuirea prosperității". Însă în ce mod ?

„Nu există treizeci și șase de feluri. Există moduri simplu de imaginat și dificil de realizat prin reforme fiscale" — declară șeful Elysée-ului. „Sistemul nostru fiscal este organizat în așa fel încît este mai dur pentru cei slabi și favorabil celor bogați (...) Chiar cotizațiile sociale sînt adesea inegalitare. Există alte domenii asupra cărora se poate acționa. Problema locuințelor sociale (...) Guvernul a început să dezvolte o politică îndrăzneață a locuințelor sociale, o politică de cumpărare de terenuri întinse pe care să se poată construi locuințe adaptate francezilor de condiție medie, francezilor care nu sînt nici bogați, nici săraci, dar care nu mai au astăzi mijloacele de a locui în centrele orașelor. În același fel (putem face) cu mijloacele de transport ; în același fel, cu educația națională. În multe domenii se poate lucra astăzi pentru restituirea șanselor la egalitate".

Bineînțeles, evidența nu poate fi negată. De prosperitatea redobîndită de Franța au profitat, înainte de toate, cei bogați. De la mijlocul anilor '80, o pătură subțire a devenit și mai înstărită, mulțumită exploziei prețurilor sau speculei la Bursă. Consecințele negative ale redresării trebuie „corectate", susține președintele. La asemenea inegalități sociale conduce, inevitabil, „sistemul", adaugă el. În anii care vor veni, pînă la următoarea chemare la urne prezidențială, va trebui „dezmințit că un guvern de stînga poate produce inegalități". Dar nu este acesta pariul cel mai mare pe care și-l propune instituția prezidențială franceză pentru partea rămasă din mandatul său ? Cum să redistribui prosperitatea, bogăția țării, fără să compromiți redresarea ? Inegalitățile pot fi corectate doar printr-o mai bună formare profesională — cum propune președintele —, un învățămînt mai bun, locuințe mai puțin scumpe și transporturi accesibile tuturor ? Prin reforme fiscale ? Președintele nu s-a opus lor, dar nici n-a sugerat vreo cale de urmat. Impozite mai mari aplicate celor bogați nu riscă să frîneze dinamismul celor mai întreprinzători, cu consecința încetinirii creșterii economice ? Reafirmarea încrederii în economia mixtă („liberalismul și-a pierdut suflul", iar „comunismul s-a prăbușit", declara François Mitterrand) va fi suficientă pentru depășirea „crizei de încredere" în Partidul Socialist și obstacolelor întrevăzute în viitorul nu prea îndepărtat ? De măsurile ce vor fi stabilite în lunile următoare vor depinde, cu certitudine, nu numai menținerea actualului prim-ministru în funcție și eventualul succes în alegerile din 1993, ci și imaginea de ansamblu a societății franceze în anii '90, societate evident particularizată în ultimul deceniu.

Cert este că Partidul Socialist are nevoie de o „tresărire", după spusele lui Michel Rocard. La Romans-sur-Isère, premierul declara : „Partidul are nevoie de o orientare clară, de o direcție fermă, de un demers sigur. Pentru că e profund reprezentativ pentru societatea franceză, Partidul Socialist cunoaște, aproape de douăzeci de ani, aceste dezbateri ce i-au permis să progreseze. Să dezbați fără să excluzi, să dezbați, apoi să aduni, este, într-o oarecare măsură, garanția democrației și transparența pe care o aduce Partidul Socialist".

Dilemele opoziției

Firește, opoziția, în ansamblul ei, este conștientă de miza uriașă a acestor elemente. Dar frămîntările, chiar divizările sînt marcante și în rîndurile opoziției. În paralel cu socialiștii, gruparea lui Jacques Chirac s-a întîlnit la Arles, în sudul Franței. După luni de lupte fratricide, se spune că s-ar fi îngropat „securea de război". Și-a obținut Rassemblement Pour la République (RPR) unitatea ? La Grenoble, Valéry Giscard d'Estaing a pledat, la întrunirea partidului său, pentru o uniune a „întregii opoziții, UDF, RPR și a formațiunilor vecine" : „Să încetăm să ne mai certăm între noi", a cerut fostul președinte. Dar miza este prea importantă și disputele continuă în legătură cu candidaturile comune, indiferent de nivel. Giscard insistă : „consider indispensabil să ajungem la candidaturi comune la toate nivelele de alegeri ce se vor succeda în viitorii ani". Centriștii lui Pierre Méhaignerie (UDF) se tem de voința de hegemonie a RPR ; declarații recente ale lui Chirac par să reaprindă temerile. Reuniunea opoziției de la Villepinte, consacrată dosarului imigrației, a riscat să provoace noi tensiuni între RPR și centriști ; doar dezbaterea-surpriză a dosarului imigrației, de către guvern și opoziție, a lăsat în umbră eventualele dezacorduri.

Pe acest fundal, Frontul Național își organizează, la Nisa, al optulea congres, cu sloganul „cuceririi puterii". Jean-Marie Le Pen este reales președinte („nu schimbi o echipă care cîștigă", declara el însuși în fața propriului birou politic) într-un delir de extremă dreapta ; nu-și modifică cu o iotă ideile ; consideră că vremea sa a sosit demult și că trebuie să dobîndească puterea. „Sîntem sătui să fim umiliți !" strigă el. Lansează un avertisment primului ministru și amenință cu o „rezistență națională". Primejdia e percepută în dimensiunile sale reale. „Congresul de la Rennes e în urma noastră — afirmă socialistul Laurent Fabius, președintele Adunării Naționale —, dar Frontul național este înaintea noastră".

Guvernul avansează propuneri în mai multe direcții, implicînd răspunsuri și dezbateri. Discuțiile asupra descentralizării au fost relansate ; ministrul de interne lucrează la modificări în sistemul de scrutin al cantoanelor. Va reuși, cum dorește, să învingă toate reticențele pînă la sfîrșitul anului ? Dezbaterile asupra imigrației riscă să tulbure fragila apropiere a grupărilor opoziției și raporturile lor cu guvernul, mai ales cînd accentul se pune pe rasism. Dar există o problemă a rasismului în Franța ?

1000+1

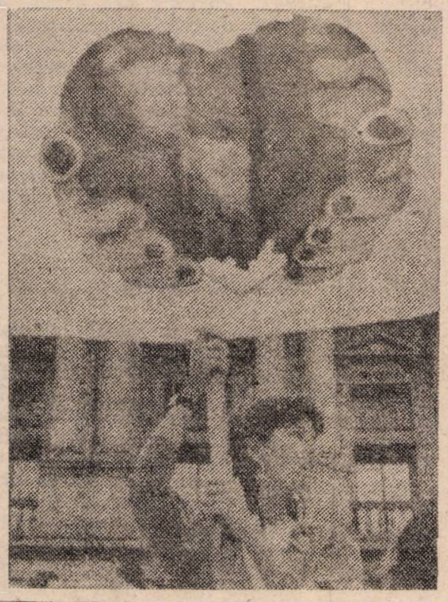

La 22 aprilie, în lume, a fost aniversată „Ziua Pămîntului", prilej de subliniere a urgenței măsurilor necesare pentru ca planeta noastră să devină mai puțin poluată, pentru ca aerul să fie mai curat, pentru ca viața noastră și a urmașilor noștri să nu fie pusă sub semnul întrebării. În imagine : aspect de la o întrunire organizată în orașul american Harrisburg, dedicată „Zilei Pămîntului"

Statut

În condițiile schimbărilor rapide din viața politico-socială a țărilor din estul Europei, ale amplificării proceselor integraționiste, Austria va rămîne credincioasă statutului său de țară neutră, în forma căpătată încă din 1945 — a declarat, într-un interviu, ministrul austriac de externe, Alois Mock. Statutul de neutralitate al Austriei constituie mărturia seriozității țării, în calitatea sa de partener politic — a subliniat Alois Mock, arătînd, totodată, că, în ultimii ani, rolul statelor neutre s-a schimbat în mod vizibil. Acestea — a fost el de părere — au încetat să mai fie „o zonă-tampon" între Estul și Vestul Europei, acționînd, tot mai frecvent, ca intermediari în eforturile de consolidare a contactelor reciproc avantajoase.

Victime

Japonia va întemeia o fundație pentru îngrijirea medicală a victimelor sud-coreene ale bombelor atomice, lansate asupra unor orașe nipone la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial — a anunțat Ministerul afacerilor externe de la Tokio. Numărul sud-coreenilor suferind din cauza urmărilor bombardamentelor atomice asupra orașelor Hiroshima și Nagasaki, unde ei se aflau în 1945 ca lucrători deportați din țara lor, pe atunci sub ocupație japoneză, este apreciat de un deputat socialist din Dieta niponă la 23 000. Asociația victimelor sud-coreene ale bombei atomice reclamă, din partea guvernului nipon, despăgubiri de 2,3 miliarde dolari. O vizită la Tokio a președintelui sud-coreean, Roh Tae Woo, este prevăzută pentru 24—26 mai a.c.

Alarmă

Răspîndirea unei specii de muște-carnivore, sosită din spațiile Americii Latine — probabil, cu un transport de vite —, amenință să devină un real pericol pentru viața oamenilor și animalelor nu numai în Africa, ci și în Europa de Sud și Orientul Mijlociu. Alerta a fost lansată de Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (F.A.O.), care a anunțat un program de urgență pentru următorii doi ani, în intenția stăvilirii și, apoi, a eradicării acestui flagel. Devoratoarea insectă poate să depună pînă la 400 de ouă, la fiecare 3—4 zile. De obicei, depunerile se fac pe răni sau chiar simple zgîrieturi ale pielii animalelor sau oamenilor. Larvele se dezvoltă rapid, deschizînd mari plăgi, deseori mortale. Combaterea și stîrpirea reprezintă un proces extrem de greu și complicat, consideră specialiștii, care subliniază că, dacă nu vor fi luate măsuri de urgență, consecințele „vor fi incalculabile atît pentru animale și păsări, cît și pentru oameni", „Este pentru prima oară cînd această muscă, vietuind în Lumea Nouă și făcînd ravagii în America Latină, apare dincolo de emisfera occidentală" — relevă directorul general al F.A.O., Edouard Saouma.

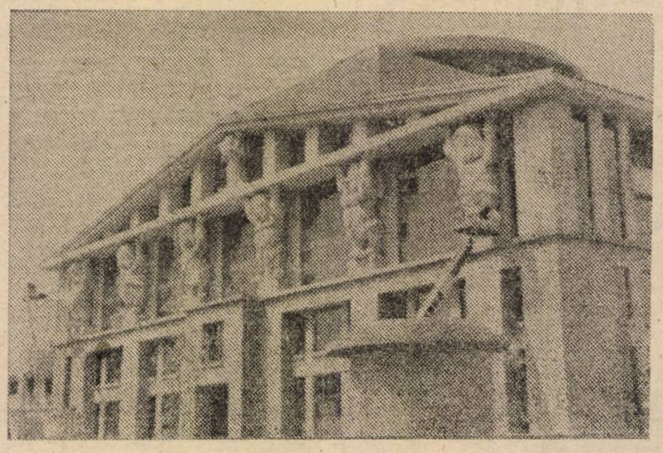

Statui-gigant ale celor „șapte pitici" — fără Albă ca zăpada — sprijinind acoperișul noului sediu al companiei Walt Disney din Burbank, California. Locatarii sînt fie veseli, fie morocănoși, fie timizi, mă rog, după firea celebrilor pitici.

„Trist destin"

La Arzana, un tîrgușor de 3 000 de locuitori din inima Sardiniei, n-a fost prezentată nici o listă de candidați în vederea alegerilor administrative prevăzute să se desfășoare la 6 mai, în întreaga Italie. S-a considerat, probabil, că nu este nevoie, pentru că rezultatele scrutinului sînt deja cunoscute : o dată în plus, a învins „partidul terorii" — Mafia. Procesele-verbale, alcătuite de carabinieri (jandarmi), sînt documente justificînd teama și reținerea populației față de urne.

Schimburile de focuri, atentatele, înjunghierile reprezintă un spectacol obișnuit la Arzana, una „din cele mai violente localități" ale regiunii. Un consilier municipal democrat-creștin și un adjunct de primar, de orientare socialistă, au fost asasinați, iar împotriva primarului s-a pus la cale un atentat, din fericire ratat, dar care l-a convins să nu se prezinte în alegeri. „Trebuie să fii un erou ca să faci parte din administrația acestei zone a țării" — consideră preotul Vincenzo Pirarba.

Arzana nu este, totuși, decît o „caricatură" a presiunii exercitate de cercurile crimei organizate asupra vieții politice din Mezzogiorno, sudul Italiei, în preajma scrutinului — scrie corespondentul „AFP". În Sicilia, Calabria sau regiunea Neapole, Mafia și-a început „campania electorală". Prima victimă : un consilier comunal democrat-creștin, ucis zilele trecute, în timp ce lipea afișe, pe o stradă din Acerra, lîngă Neapole. Carmine Elma, 55 de ani, care și-a înscris, în ultimul moment, fiul pe listele democrat-creștine, ignorînd avertismentul Mafiei, era ciuruit de gloanțe, cîteva ore mai tîrziu. La Reggio de Calabria, un alt consilier municipal democrat-creștin a fost asasinat săptămîna trecută. Un tînăr, Vincenzo Reitano — care a luat cuvîntul, într-o biserică, pentru a denunța violența politică la ceremonia în memoria primarului adjunct asasinat — a fost, două zile mai tîrziu, rănit la cap. Ucigașii s-au strecurat, apoi, în camera de spital, unde se afla tînărul rănit, „desăvîrșindu-și" acțiunea criminală. Personalul medical și ceilalți pacienți susțin că nu au auzit nimic. Vincenzo Reitano a fost a 47-a victimă a Mafiei calabreze de la începutul anului. Nu și ultima.

„Intervenția Mafiei în competiția electorală este evidentă, dar oamenii politici ezită să acționeze, deoarece sînt implicate și unele partide" — este de părere arhiepiscopul Antonio Riboldi. Cu prilejul unei recente vizite în Calabria, secretarul general al P.C. Italian, Achile Ochetto, s-a referit la necesitatea formării unui „comitet de eliberare" a Mezzogiorno-ului de criminalitatea organizată.

Deocamdată, una din consecințele cele mai nefaste ale puterii Mafiei în sudul Italiei este plecarea din aceste regiuni a numeroși locuitori care se tem pentru viața lor. Satele se golesc , astfel, treptat. „Lă noi — afirmă șeful poliției din localitatea Fiumara di Muro — n-au mai rămas decît bătrînii și copiii. Trist destin !"

Formulă

O stranie formulă de apropiere Est-Vest propune o agenție de călătorii din regiunea Liege, din estul Belgiei : aranjarea unor căsătorii între „poloneze singure și dornice să părăsească țara" și „cetățeni belgieni". Inițiatoarea, Wladza Raskowski, trăiește din 1972 în Belgia și consideră că există „mari șanse" pentru afacerea avută în vedere, deoarece — susține ea — există numeroase tinere în Polonia care visează la confortul societății capitaliste, ca și numeroși celibatari belgieni. Scenariul ar fi următorul : în luna iunie, considerată drept „cea mai propice", agenția propune un prim sejur de 10 zile, în regiunea Gdansk, în cursul căruia „inimile însingurate" de belgieni ar putea să întîlnească partenerele dorite. Pentru a facilita aceste apropieri, sînt prevăzute două baluri, anunțate din timp în presa locală. Organizatoarea pretinde că deja s-au înscris aproximativ 15 celibatari și se declară gata să repete experiența dacă... rata divorțurilor în rîndul perechilor, astfel constituite, nu va fi catastrofală. Pentru un singur obstacol nu sînt încă prevăzute remedii — notează, malițios, agenția „France Presse" : Cum vor rosti belgienii — fie ei flamanzi sau valoni —, oricum, necunoscători ai limbii poloneze, cuvintele magice : „te iubesc" ?

Dezvăluiri

Într-unul din numerele sale recente, revista „Stern" se referă la existența unor documente demonstrînd că firme vest-germane au continuat, și după 1985, să livreze Africii de Sud planuri secrete pentru construirea de submarine. În acest sens, este publicat un extras dintr-o notă a direcției șantierelor navale „Howaldtswerke Deutsche Werf A.G.", datată octombrie 1985, în care stă scris că : „Așa cum s-a convenit, L.S.M. (societate sud-africană de tehnologie maritimă) trebuie să primească înapoi microfilmele la sfîrșitul lunii octombrie sau noiembrie". Nota subliniază că, după această livrare, Africa de Sud va fi în măsură să construiască „ea însăși modelul complet". Pretoria a negat că a cumpărat planuri vest-germane de submersibile. Iar șantierele HDW și biroul de ingineri-consilieri de la „Ingenieurskontar", din Lübeck, au afirmat că au încetat orice relație comercială cu Africa de Sud în vara anului 1985. În schimb, presa vest-germană a scris, în aprilie, anul acesta, că indicații ale N.A.T.O. și instrucțiuni secrete ale Marinei R.F.G. privind submarinele au fost livrate firmei sud-africane L.M.S. în iunie 1986. Aceste vînzări contraveneau embargoului instituit de Națiunile Unite împotriva Africii de Sud, ca și interdicției de vînzări de arme vest-germane în zonele în conflict.

Notă

Într-o notă neoficială, adresată premierului R.D.G., Lothar de Maizière, conducerea Uniunii Sovietice și-a exprimat îngrijorarea în legătură cu unificarea rapidă a celor două Germanii — a informat Matthias Gehler, purtător de cuvînt al guvernului est-german. El a precizat că nota a fost remisă premierului R.D.G. de ambasadorul sovietic în Berlinul răsăritean. Potrivit unor informații publicate în cotidianul vest-german „Bild", în această notă se arată că U.R.S.S. nu va accepta apartenența unei Germanii unificate la N.A.T.O. și se cere R.D.G. să respecte, în continuare, acordurile comerciale existente, conform cărora această țară furnizează Moscovei produse finite la prețuri mult mai mici decît cele practicate pe piața mondială.

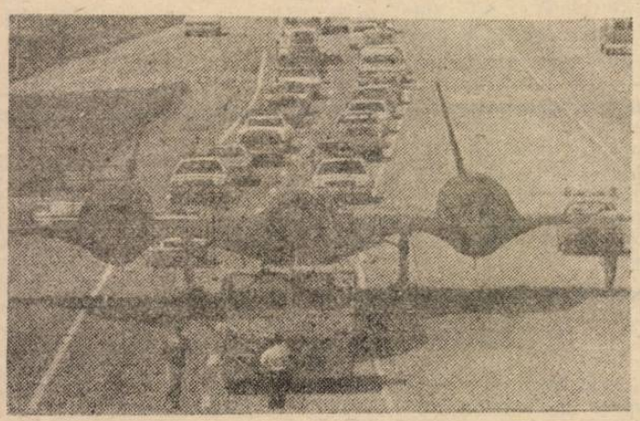

Un avion SR-71 Blackbird, folosit în scopuri de spionaj, retras din trafic pentru a fi îndreptat spre Muzeul Aviației din Warner Robins, SUA

— Dumnezeule !... Ți-au găsit dosarul !

John McCleery este un veteran al primului război mondial, participant, împreună cu contingentul australian la bătălia de la Gallipoli (Turcia). În imagine, McCleery pregătindu-se să părăsească Sydney-ul pentru a asista la ceremoniile ce vor fi organizate pentru aniversarea evenimentelor din 1915. Un amănunt : la 25 aprilie, cînd s-au împlinit 75 de ani de la bătălia de la Gallipoli, John McCleery a aniversat al 103-lea an de viață

Balene

Criză de balene în Groenlanda ! Potrivit aprecierilor lui Einar Lemche, consultant al guvernului local în probleme de pescuit, această provincie autonomă a Danemarcei are nevoie de „un plus de 200—270 de tone de carne de balenă, anual, pentru a satisface necesitățile populației". În cadrul unei dezbateri, ce a avut loc la Copenhaga, din inițiativa organizației ecologiste mondiale Greenpeace și a Fondului mondial pentru natură, expertul amintit a menționat că cele 400 de tone de carne de balenă, prevăzute drept cotă pentru Groenlanda, de către Comisia internațională de pescuit balene (I.W.C.), „sînt insuficiente". Cota e valabilă pentru anii 1990 și 1991. Specialiștii danezi au în vedere viitoarea reuniune a I.W.C., de la 2—6 iulie, din Olanda, unde trebuie să se decidă dacă va fi menținută actuala interdicție privind vînătoarea de balene, în scopuri comerciale, în vigoare de cinci ani. Ca și groenlandezii, locuitorii Insulelor Feroe, alt teritoriu autonom al regatului danez, nu doresc oprirea vînării acestor mamifere marine, ce constituie sursa lor cotidiană de hrană. „Interzicerea vînătorii de balene a fost un fiasco. Mai bine ne-am ocupa de poluarea mărilor, care este o adevărată amenințare la adresa mediului înconjurător — a apreciat Kjartan Hoydal, director al pescăriilor din Insulele Feroe. El a respins zvonurile potrivit cărora Insulele Feroe, Canada, Islanda, Norvegia, Japonia și U.R.S.S. ar avea intenția de a se retrage din I.W.C., pentru a forma o comisie pentru vînătoarea de balene în regiuni nord-atlantice.

1000+1

Surpriză !

Arabia Saudită — rival neașteptat al Statelor Unite pe piața mondială a grîului ! — este titlul unei informații de senzație a agenției „France Presse". Știrea, preluînd date ale unui articol din publicația de specialitate „Agweek Magazine", relevă îngrijorarea cercurilor agrare americane în fața avîntului înregistrat de exporturile (subvenționate) de grîu ale Arabiei Saudite și de vînzările recente ale acestei țări, pînă nu demult cel mai bun client al S.U.A. „În vreme ce bunul-simț și condițiile economice par să indice că Arabia Saudită ar trebui să importe, nu să exporte grîu, iată că, în 1989, această țară a exportat 2,4 milioane tone" — relevă publicația amintită, care explică, astfel „paradoxul saudit" : politica de autoaprovizionare, lansată la începutul anilor '80, de către Arabia Saudită, pînă atunci o țară importatoare de cereale, a dus la o rapidă creștere a producției cerealiere, la o supraproducție de grîu pe care Ryadul a plasat-o pe piața mondială. Iritate de această „îndrăzneală", cercurile agricole americane nu au, totuși, nici o speranță de a se interveni pentru producerea unor schimbări esențiale în această stare de lucruri, deoarece Washingtonul are alte probleme, mai importante, în regiunea căreia îi aparține Arabia Saudită — notează „A.F.P.". Astfel încît agricultorilor americani nu le rămîne decît să-și exprime neliniștea pentru daunele cauzate mediului înconjurător de „risipa de apă — spun ei — produsă în deșertul saudit, fără grija necesară pentru viitorul planetei".

Artist chinez, travestit în legendarul rege-maimuță, la festivalul dedicat lui Tin Hau, zeiță venerată de pescarii chinezi

Identificare

Copiii din Marea Britanie pot s-o identifice rapid pe cîntăreața australiană Kylie Minogue sau pe alții ca ea, dar cei mai mulți dintre ei habar n-au cine a fost Winston Churchill — indică o anchetă ale cărei rezultate au fost date, de curînd, publicității la Londra. Majoritatea copiilor în vîrstă de nouă ani, din cele 700 de școli, cuprinse în sondaj, l-au confundat pe fostul premier britanic cu unul din personajele unui film, „Vînătoarea de fantasme", care avea aproximativ același nume. Abia 17 la sută dintre ei au știut ce este Piața comună și 16 la sută dintre ei auziseră de „cortina de fier", pe care o confundau, însă, cu „doamna de fier", denumire sub care mai este cunoscută Margaret Thatcher, primul ministru al Marii Britanii. În schimb, toți știau să minuiască aparatele video.

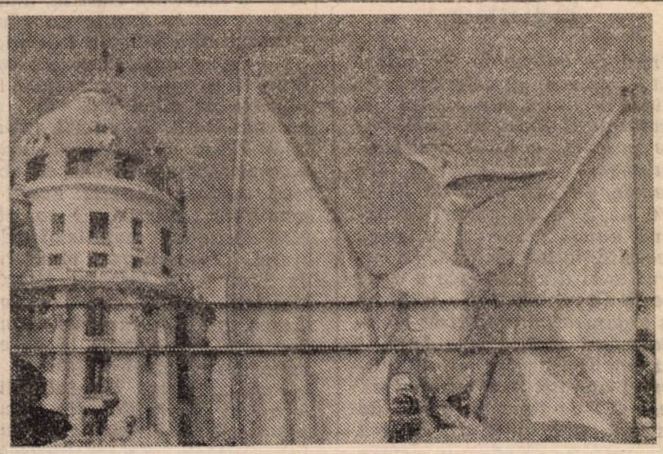

Se întorc dinozaurii ? Oricum, unul dintre ei— firește, o reproducere — și-a făcut apariția în fața celebrului hotel Negresco, din Nisa. El reprezintă unul din exponatele celei mai mari „case a naturii" din lume — un complex de grădini botanice, cascade, spații reînviind trecutul, cu plante și animale dispărute — în curs de instalare pe Coasta de Azur

Afirmații pînă nu demult paradoxale...

● *Noul ministru est-german al apărării, pastorul Rainer Eppelman, s-a pronunțat pentru desființarea armatei, recunoscînd, totuși, că aceasta nu va fi posibil decît „într-o ordine mondială de pace". Aceste afirmații au fost făcute cu prilejul unui interviu ce a apărut în ziarul „Express" din Köln. Răspunzînd unor întrebări privind noile uniforme ale armatei din R.D.G., ministrul a apreciat că „acestea vor costa foarte mulți bani, pe care aș prefera să-i cheltuiesc pentru a trimite tancurile la casare sau pentru a găsi de lucru pentru soldații demobilizați". De altfel, cu prilejul preluării funcției, pastorul Eppelman a subliniat că, de acum înainte, civilii sînt cei ce dețin puterea în armata națională populară. Prezentîndu-i pe cei trei secretari de stat ai săi, toți civili, el declara, în cursul unei conferințe de presă la Ministerul apărării, că „aceste numiri demonstrează limpede că primele locuri din ierarhia armatei sînt ocupate de oameni politici". Militant pacifist, opozant notoriu față de vechiul regim și, în prezent, președintele partidului de centru-dreapta Reînnoirea Democratică, Eppelman și-a exprimat „satisfacția că o țară înalt industrializată din inima Europei are, ca ministru al dezarmării și apărării, un pacifist. Sper că aceasta va servi ca exemplu multor altor țări", a adăugat el.*

● *Gulbuddin Hekmatyar, unul din liderii proeminenți ai rezistenței afgane, a declarat că „nu s-ar teme" de „participarea comuniștilor" la eventuale alegeri în Afganistan. Hekmatyar a spus ziariștilor, la Islamabad, că, în principiu, „națiunea afgană este împotriva participării comuniștilor" la alegeri, întrucît — colaborînd cu sovieticii în timpul celor nouă ani de ocupare a Afganistanului —, ei „și-au pierdut legitimitatea". Dar, a adăugat conducătorul Partidului Islamic (Hezb-I-Islami), gherila afgană nu trebuie „să se teamă" de participarea la eventuale alegeri a unor candidați care sprijină regimul prosovietic al președintelui Najibullah. În legătură cu aceasta, Hekmatyar, care se izolase de rezistență, sprijinind, luna trecută, o încercare de lovitură de stat militară internă împotriva regimului de la Kabul, a reafirmat că numai alegerile ar putea permite ieșirea din impasul ce se constată după retragerea sovietică, în februarie 1989.*

● *Ministrul vietnamez al afacerilor externe, Nguyen Co Thach, a declarat, în cadrul unei întîlniri cu o delegație parlamentară americană, aflată în vizită la Hanoi, „că toate trupele sovietice se vor retrage din această țară pînă în 1992". U.R.S.S. nu mai condiționează retragerea trupelor sale de la baza vietnameză Cam Ranh de retragerea forțelor americane de la baza navală Subic Bay din Filipine. Totodată, Thach a dezmințit informația potrivit căreia Vietnamul i-ar autoriza pe americani să utilizeze baza de la Cam Ranh. Ministrul vietnamez a adăugat că „țările care au încheiat acorduri cu Vietnamul ar putea solicita utilizarea instalațiilor sale" și și-a exprimat speranța că, „pe viitor, Vietnamul și S.U.A. vor trece la stabilirea unor relații de prietenie".*

● *Restabilirea relațiilor diplomatice cu Statele Unite și U.R.S.S. „figurează pe ordinea de zi" a preocupărilor Albaniei, a declarat Ramiz Alia, liderul Partidului Muncii, în cursul unei recente plenare a partidului. Subliniind că este vorba de o problemă „foarte complexă", Alia a precizat că Albania „nu a pus niciodată condiții politice pentru stabilirea de relații cu alte state" și, în consecință, „nu a acceptat să i se pună astfel de condiții". „Nu am cerut decît să fie acceptată Albania așa cum este", a arătat el.*

Invitație

Liderul mișcării sindicale poloneze „Solidaritatea", Lech Walesa, a fost invitat de Organizația sindicală suedeză LO (Landsorganisation) să efectueze o vizită în Suedia, între 29—31 mai, anul acesta — precizează un comunicat oficial, publicat la Stockholm. În februarie — adaugă comunicatul — Walesa a refuzat o altă invitație, considerînd că programul nu era „la un nivel destul de ridicat". În timpul viitoarei sale vizite, liderul polonez va putea să-l întîlnească pe premierul suedez, Ingvar Carlsson. Lech Walesa va efectua vizite și în celelalte țări nordice „pentru întărirea colaborării sindicale".

Rubrică realizată de Liana Enescu

CAȘMIR

„Nori de război"...

Temeri privind izbucnirea unui nou război între India și Pakistan s-au făcut auzite tot mai insistent, în vremea din urmă, în legătură cu situația din Cașmir, teritoriu împărțit între aceste două țări. Situația s-a agravat pe fundalul unei serii de discursuri iritate, a înmulțirii incidentelor de frontieră și intensificării acțiunilor mișcării separatiste musulmane din Jammu și Cașmir — partea Cașmirului controlată de India.

De la începutul anului, Jammu și Cașmir a devenit scena unor violente înfruntări, mișcarea separatistă musulmană din acest stat al federației indiene — singurul cu populație majoritar islamică — întețindu-și activitățile contra autorităților centrale de la Delhi, pentru „independența" teritoriului. India a acuzat Pakistanul că-i sprijină pe separatiștii din Jammu și Cașmir, învinuire respinsă oficial de Islamabad.

De curînd, încordarea din raporturile indo-pakistaneze a atins o nouă cotă. De la așa-numita „de către observatori, „escaladă verbală" s-a trecut la „amenințătoare concentrări de trupe" la frontieră. S-au făcut auzite evaluări în legătură cu riscurile unei „erori de calcul", care ar putea duce la un „derapaj primejdios" al situației. „Temperatura e în creștere" — au apreciat diplomați occidentali aflați la fața locului, ale căror declarații, citate de agențiile de presă, au lăsat să se întrevadă pesimismul în legătură cu șansele unui deznodămînt pașnic al conflictului.

India este în măsură „să determine Pakistanul să-și plătească scump ambițiile teritoriale în Cașmir" — a declarat primul ministru indian, Vishwanath Pratap Singh, cerînd populației „să se pregătească, din punct de vedere psihologic", pentru eventualitatea unui nou război cu Pakistanul. În context, premierul indian se referea la capacitatea țării sale de a produce arme nucleare. La rîndul său, șeful forțelor armate pakistaneze, generalul Mirza Aslam Beg a calificat aceste declarații ca „foarte serioase" și, în consecință, a cerut trupelor pakistaneze „să rămînă în stare de alertă, pentru a dejuca planurile dușmanului". Pakistanul — au relatat surse oficiale din Islamabad — nu poate rămîne indiferent la amenințările de război, fiind necesară adoptarea tuturor măsurilor pentru a apăra țara.

Cele două țări se învinuiesc reciproc de concentrări de forțe la granița dintre ele, fiecare arătînd că este nevoită să acționeze astfel din precauție, din cauza unor mișcări de trupe ale vecinului ei. Astfel, generalul Beg a afirmat că se înregistrează masări „amenințătoare" de trupe în statele indiene de frontieră Punjab și Rajasthan. Deși Delhi a dezmințit, șeful forțelor armate pakistaneze a anunțat că a adoptat măsuri pentru a face față situației. Pe de altă parte, surse apropiate de Ministerul apărării de la Islamabad au dezmințit afirmațiile Indiei, potrivit cărora Pakistanul a procedat la mișcări extraordinare de trupe în partea controlată din Cașmir.

Starea de tensiune între cele două state vecine și-a găsit o amplă reflectare în paginile ziarelor indiene sau pakistaneze. La Delhi, de pildă, au fost reproduse luările oficiale de poziție, învinuirile adresate Islamabadului că ar înarma și antrena separatiștii din Jammu și Cașmir. Presa pakistaneză, la rîndul ei, s-a făcut între altele, ecoul dezmințirilor oficiale privind ajutorul acordat rebelilor, susținîndu-se, însă, totodată, dreptul Cașmirului la autodeterminare.

Declarînd că „nori de război planează, o dată în plus, deasupra frontierelor cu Pakistanul", premierul Indiei a avertizat că „orice amenințare la adresa integrității țării va fi întîmpinată cu fermitate". Între timp, din zona de graniță erau semnalate noi schimburi de focuri. Incidentele de frontieră sînt relativ frecvente între cele două state, dar, în prezent, ele capătă o nouă dimensiune, datorită încordării crescînde dintre ele — au remarcat comentatorii. S-a ajuns pînă acolo încît un cotidian pakistanez de limbă engleză, „The Nation", a publicat, pe prima pagină, scenariul unui ipotetic război, avansînd schema unui atac simultan al armatei indiene atît în nord, împotriva părții din Cașmir controlate de Pakistan (Azad Cașmir), cît și în sud, în dreptul statului pakistanez Sind.

Situația din Cașmir a avut ecou imediat într-o serie de state din regiune sau din afara ei. Printre ultimele reacții se înscrie precizarea agenției oficiale iraniene „IRNA", potrivit căreia Iranul s-a declarat „neliniștit de situația din Cașmir", considerîndu-se că „escaladarea violenței și recurgerea la forță nu pot rezolva problema acestui stat musulman al Indiei". Un purtător de cuvînt al Ministerului de externe de la Teheran a precizat că „Iranul se așteaptă ca guvernul indian să dea dovadă de reținere și să pregătească terenul pentru o soluție pașnică a problemei Cașmirului".

Departamentul de Stat al S.U.A. a cerut atît Indiei, cît și Pakistanului să întreprindă imediat măsuri de natură să diminueze încordarea, care s-a agravat între cele două țări, în legătură cu criza tot mai accentuată din Cașmir. „Deși credem că nici unul din cele două guverne nu caută confruntarea în această problemă care le divizează, considerăm că există un grav risc al unei posibile erori de calcul, care ar putea duce ca evenimentele să scape, în mod primejdios, oricărui control" — a declarat subsecretarul de stat Robert Kimmit. El a solicitat Islamabadului și Delhi-ului „să scadă tonul discursurilor lor", să evite „desfășurările provocatoare de trupe" și să reglementeze problemele prin dialog și negociere.

Spre o astfel de evoluție ar putea să se îndrepte conflictul din Cașmir, în perspectiva prevăzutelor discuții dintre miniștrii de externe indian și pakistanez, de săptămîna aceasta, la New York, unde cei doi se află cu prilejul sesiunii speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrate problemelor de cooperare economică internațională. Doar astfel primejdioșii nori ar putea fi risipiți...

Liana Enescu

Cașmirul — regiune de la poalele munților Himalaya, constituind, după împărțirea sa între India și Pakistan, în 1947, cînd aceste două state au obținut independența, o permanentă sursă de tensiune. Din cauza Cașmirului au avut loc două războaie între India și Pakistan — în 1948 și 1965. După încetarea focului impusă de O.N.U. în 1949, Pakistanul controlează o treime din acest teritoriu (Azad Cașmir), iar India celelalte două treimi, pe care s-a constituit Jammu și Cașmir, singurul stat al federației indiene cu populație majoritar musulmană (circa 70 la sută)

Evenimente — premieră

■ **Cehoslovacia va primi un milion de dolari din suma totală de 4,8 milioane pe care Agenția pentru Dezvoltare Internațională a S.U.A. (AID) o acordă unui număr de patru țări din Europa centrală și răsăriteană pentru consolidarea democrației. Bulgaria va primi un ajutor în valoare de 1,7 milioane dolari, România — 1,5 milioane dolari și Iugoslavia — 270 000 dolari. Suma acordată Cehoslovaciei este destinată organizării unui seminar și sprijinirii partidelor politice de opoziție care nu fac parte din Forumul Cetățenesc, achiziționării de mijloace de comunicare și utilaje tipografice pentru sindicatele libere, organizării centrelor de agitație la nivel de stat și regional.**

■ **O editură spaniolă din Barcelona a publicat primul îndreptar turistic privind țările Europei răsăritene, menit să contribuie la satisfacerea interesului crescînd față de prefacerile din această parte a continentului. Cuprinzînd 700 de pagini și 150 de hărți, ghidul turistic oferă informații amănunțite referitoare la URSS, R. D. Germană, Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria, România, Polonia și Albania, precum și la capitalele lor. Autorii recomandă trasee turistice și prezintă chiar și regimul de vize pentru statele respective.**

SPRE O ECONOMIE DE PIAȚĂ

O schiță pentru autonomia întreprinderilor și promovarea privatizării

dr. Eugen Dijmărescu

Starea economiei românești – despre care luăm acum cunoștință și din statistici – nu surprinde, căci îndelung se acumulaseră semnele îngrijorătoatre ale crizei. Să-mi fie permis să revăd câteva din cifrele Comisiei Naționale de Statistică din unghiul economiei de piață spre care trebuie să ne îndreptăm.

Prima observație. Dacă o cincime din potențialul industrial instalat nu este utilizat, înseamnă că, într-o proporție apropiată, forța de muncă angajată în industrie se află într-o stare de șomaj tehnic. Oamenii iau salarii care încarcă corespunzător costurile de producție ale mărfurilor realizate pe 4/5 din capacitatea industrială. Într-un asemenea caz, a pretinde că se produce cu eficiență economică este un nonsens din care nu vom ieși decît printr-o cotitură radicală și rapidă.

În ce să constea cotitura ? Mai întîi, în a produce ceea ce se cere de către consumatori. Să înțelegem bine că, indiferent de destinația pe care o aveau fondurile fixe pînă acum, cei care le manipulează sînt consumatori, ca și mine, și se confruntă cu penuria de pe piață. Destinația fondurilor fixe subutilizate sau neutilizate trebuie schimbată în dublu sens. Pe de o parte, către producerea de mărfuri căutate; pe de alta, către vînzarea sau închirierea acestora celor care au nevoie de ele, fie alte întreprinderi publice, fie întreprinzători particulari, fie unor întreprinzători străini care au interes să investească în România. Oricare din aceste cazuri este mai profitabil întreprinderii deținătoare și care plătește, în continuare, amortizarea lor din fondurile bănești derivate din exploatarea celorlalte. Ca să se ajungă, însă, aici este nevoie de un minim de precondiții. Întîi de toate, ca întreprinderea să fie, în realitate, autonomă, adică să se elibereze de obsesia planului pe care i-l transmite centrala, ministerul sau Ministerul Economiei Naționale, în urma căruia ea să încheie contactele de aprovizionare și desfacere. Logica trebuie inversată : în afara comenzilor de stat, majoritare ca urmare a predominanței, încă, a proprietății de stat, restul capacității poate fi acoperit prin contracte economice propriu-zise cu diverși alți beneficiari. Cu condiția ca aceștia să știe cui să se adreseze și pentru ce.

Înstrăinarea fondurilor fixe este cealaltă cale pe care nu trebuie să o privim cu teamă sau suspiciune. Dacă libera inițiativă îndreptățește ca 50–100 de oameni să ia în antrepriză mijloace de producție, trebuie să ne închipuim că aceasta se poate face pornind numai de la zero ? N-ar fi mai încurajator să deschidem acesteia accesul la o sumă de capacități pe care le întreținem periodic doar ca să nu ruginească ? Ar fi un pas către privatizare care ar deschide, în primul rînd, accesul la ea salariaților proprii și ar face procesul posibil. Am în vedere un proces în trepte, prin care o parte (acualmente nefolosită) a fondurilor fixe poate fi încredințată spre exploatare propriilor salariați – aceștia depunînd opțiuni de cumpărare în timp a acțiunilor în condiții preferențiale –, urmat, apoi, de plasamente deschise altor întreprinderi sau investitori individuali români și, ulterior, investitorilor străini în proporții stabilite de Consiliul de administrație al întreprinderii. O asemenea schemă ar putea fi aplicată întreprinderilor mari (exclusiv celor de importanță strategică pe care le va selecta Ministerul Economiei Naționale), întreprinderile mici și mijlocii, cu deosebire din sectorul alimentar, al industriei ușoare sau bunurilor de consum de folosință îndelungată putînd să adopte o schemă mult mai flexibilă și mai comprimată în timp.

În acest proces, un lucru mi se pare esențial : capacitatea latentă de producție nu este, dintru început, vîndută propriilor salariați. Ci încredințată spre exploatare cu garanția unor opțiuni de plasament, cei care o iau în antrepriză avînd obligația de a plăti întreprinderii titulare cota de amortizare aferentă, precum și celelalte cheltuieli legate de folosința acesteia. Se va ridica obiecția imposibilei separări a fondurilor fixe, astfel deschise privatizării, de ansamblul liniei tehnologice, cea a contabilizării separate a activităților de producție, aprovizionare și desfacere, a linsei, pur și simplu, de materiale pentru producție. Toate sînt posibile ; nimic nu este insurmontabil. Mi se pare mai importantă preocuparea pentru rentabilizarea fondurilor fixe, decît cea a birocrației de întreprindere pe care o cred ușor de depășit cu imaginația și voința de muncă remunerată a oamenilor.

De altfel, chiar în privința societăților mixte, mi s-ar părea a se afla cu totul în afara gîndirii economice să urmărim ca acestea să fie, în domeniul producției, numai întreprinderi noi. Dacă vom proceda astfel, atunci adevărata industrie românească va rămîne veșnic povara bunelor intenții de modernizare și rentabilizare. În mod prioritar ar trebui să deschidem investitorilor străini porțile uzinelor românești, pentru fabrici și secții care sînt în interesul reciproc, cu atît mai mult cu cît asemenea societăți mixte ar trebui să acționeze, în mod prioritar, înăuntrul pieței românești și nu doar ca enclave pentru export.

Cea de-a doua observație. Dacă prima observație privea modalitățile prin care s-ar putea resorbi șomajul tehnic existent, cea de-a doua vizează rolul statului. Deci, abstracție făcînd de cele de mai sus, rentabilizarea unităților economice în cauză, în absența procurării de comenzi care să le acopere capacitatea, presupune trecerea respectivei forțe de muncă în subvenționarea directă a bugetului statului, lucrú care, în prezent, se face în mod ocolit, pe cale de credite bancare pentru plata salariilor și prin redistribuirea beneficiilor obținute pe întreaga economie națională. Pentru stat, efortul este, în mare parte, același ; pentru șomerul propriu-zis, în schimb, consecințele psihologice și sociale sînt mult mai grave. Totuși, va trebui să ne obișnuim cu ele. Din punct de vedere bugetar, statul va opera o restructurare a capitolelor de cheltuieli, prevăzînd scheme regresive ale ajutorului de șomaj, fonduri de subvenționare a reorientării profesionale și garanții pentru creditarea, de către bănci, a unor proiecte de liberă inițiativă pentru cei care, din starea de șomeri, vor putea să supună băncilor sau să preia de la acestea proiecte de fezabilitate pentru o activitate economică pe cont propriu.

Dimensiunea ocupării forței de muncă este preocupantă în toată lumea, și căile de soluționare nu trebuie inventate. Evident, în unitățile cu foc continuu, săptămîna de cinci zile creează locuri de muncă adiționale. Centralele sindicale pot, la rîndul lor, ca, în spiritul solidarității membrilor, să accepte o reducere a duratei zilnice a muncii – corelată cu evoluția salariilor –, în beneficiul angajării, în compensație, a unor eșaloane suplimentare de forță de muncă. Este evident că începutul nu va fi ușor, dimpotrivă, destul de dureros, dar el nu va putea fi ocolit. Spre acest lucru ne îndreptăm cu pași repezi, pentru că revendicările salariale de după revoluție, atît cît li s-au dat curs, neacoperite cu mărfuri în proporție corespunzătoare, nu duc numai la inflație, ci și la o înrăutățire a rentabilității, și așa precare, din majoritatea întreprinderilor. Soluția liberalizării tuturor prețurilor, care începe să se profileze ca urmare a pantei pe care am intrat, va pauperiza rapid toate celelalte categorii sociale care s-au abținut pînă acum de la asemenea revendicări, și ne împinge la o indexare a prețurilor cu salariile care, mai mult sau mai puțin, înseamnă, pentru majoritatea populației, o stagnare, dacă nu chiar o reducere a salariului real.

A treia observație. Dacă gradul de uzură al fondurilor fixe din economie este de circa 39 la sută, înseamnă că orice privatizare a lor, pentru a fi serioasă și credibilă, trebuie să pornească de la valoarea lor actualizată, stabilită printr-un control financiar riguros. Nimeni nu va investi 100 lei în fonduri fixe care valorează 61 lei, decît dacă cererea va fi supraunitară, bazată pe indicatori de rentabilitate care să-l determine pe investitor să plătească mai mult decît valoarea nominală, cu speranța unui cîștig viitor mai mare.

Cum am putea imagina procesul privatizării ? În primul rînd, nu fără ca Ministerul Economiei Naționale să stabilească ce întreprinderi se pot privatiza și în ce proporție a capitalului, respectiv după decizia sa de păstrare în controlul statului a unei proporții din capitalul social. În al doilea rînd, pînă la crearea bursei de valori, – printr-o piață secundară, organizată pe lîngă filialele teritoriale ale Băncii Naționale, de unde să poată fi cumpărate și unde să poată fi vîndute acțiunile și obligațiunile emise de întreprinderi și la care acestea să depună public bilanțul anului 1989, pentru ca întreprinzătorii să facă, în cunoștință de cauză, opțiunea de cumpărare. Cred că, într-o primă fază, numeroase întreprinderi preocupate să atragă capital vor opta pentru lansarea de obligațiuni la termen cu dobîndă fixă, dar neapărat negociabile, fie și numai ca urmare a reducerii volumului de investiții care le vor fi alocate prin buget, dar și a temerii născute din neînțelegerea deplină a avantajului privatizării.

Dr. Eugen Dijmărescu este directorul Institutului de Economie Mondială din București, specialist în studii economice comparative, cu o activitate în domeniul cercetării economice de aproape două decenii.

Cîteva sugestii

Disidenții noștri intelectuali, cei puțini, au fost, în general, cunoscuți oameni de cultură. Are mai puțină importanță momentul cînd un act al lor, indiferent de ce natură, i-a transformat, în mod oficial, în persoane neagreate de regim (neoficial fuseseră cu mult înainte, ca orice român potențial gînditor), li s-a interzis, sub o formă sau alta, manifestarea publică, au fost exilați în vreo așezare îndepărtată de București, celor ce se exprimau prin scris li s-a interzis să publice (pentru că interzicerea de a scrie era imposibilă !), înspăimîntătorii lachei ai securității erau puși să-i urmărească pas cu pas, iar paznicii le supravegheau locuințele. Mulți, aproape toți acești oameni, și-au întărit stima de care se bucurau din partea noastră, dar au cîștigat și stima străinătății. Numele lor erau, eventual, cunoscute unor cercuri de specialiști, acum audiența lor sporește în cercuri cu mult mai largi. Pot fi utili și sînt necesari țării.

O parte din acești oameni de cultură și de prestigiu au participat, din primele momente, la Revoluția din decembrie, transformîndu-se peste noapte în oameni politici. Unii au fost, cooptați în organismele puterii, alții au fost numiți miniștri, alții trimiși să reprezinte țara în misiuni mai mult sau mai puțin îndelungate. În mod evident, ceva profund se schimba, odată cu accesul lor în aceste funcții destinate, pînă ieri, numai membrilor și apropiaților „aparatului" care funcționa pe principiile interesului, birocrației, servilismului și, înainte de toate, al apartenenței sau legăturii intime cu sinistra securitate. Meritele se măsurau cu gradele sau cu gradele de rudenie cu anumite grade mari...

O parte din gîndurile acestea mă frămîntau în urmă cu vreo lună, la Paris, cînd căutam cu încăpățînare, de cîteva zile, să-l văd pe domnul ambasador Alexandrù Paleologu. Intenționam să-i solicit o colaborare permanentă, un fel de „scrisoare din Paris", pe o temă actuală, în genul scrisorilor radiofonice ale lui Alistair Cook, transmise de peste patru decenii, săptămînă de săptămînă, de BBC. N-a fost posibil să ajung la dumnealui decît întîmplător ; sau personalul acelei ambasade s-a străduit cu amabilitatea-i binecunoscută să mă împiedice ? Am fost refuzat politicos : „Nu mai pot scrie nici un articol. N-am timp nici măcar de literatură. Nu știu nici măcar de-am să pot să-mi scriu memoriile, cum intenționam". Chipul meu era, probabil, nedumerit, neîncrezător, pentru că a scos din buzunar agenda, răsfoind-o : întîlniri și întrevederi de dimineață pînă seara, pe multe zile înainte. Nici vorbă de vreun interviu. O ambasadă mare, foarte căutată (mai ales în lunile din urmă), cu un personaj redus, un post în care răspunderile sînt enorme și obligațiile copleșitoare. De ce a acceptat ? „Din patriotism".

Răspunsul acesta este punctul de plecare al însemnării de-acum. Un om de cultură care își binemerită, la vîrsta sa, odihna, eventual întreruptă de scrierea memoriilor, acceptă să reprezinte țara în capitala cea mai apropiată de inima românească. Participă la emisiuni televizate, colocvii, nu evită ziariștii, se exprimă public, acordă interviuri, se întîlnește cu personalități ale lumii politice și culturale, se străduie să înlăture prejudecăți și confuzii, recîștigă pentru România o credibilitate sfărîmată. O depeșă a agenției „France Presse" remarca, la un moment dat, că ambasada României la Paris a redevenit, în sfîrșit, un loc unde-i plăcut să mergi. Saltul este enorm.

Incidentul de săptămîna trecută, cu rechemarea sa în țară pentru elucidarea unor declarații, nu face obiectul acestor rînduri, lucrurile par să fi fost lămurite în mod public. Ceea ce mi se pare a fi fost puțin sau deloc adus în discuție este rolul pe care o asemenea personalitate îl poate avea în prezentarea și reprezentarea intereselor țării în state, regiuni sau zone adeseori neinformate, indiferente și chiar ostile. A existat o încercare interbelică (și chiar mai veche) de a trimite oameni de cultură (istorici, scriitori, profesori universitari ș. a.) ca ambasadori sau atașați culturali și de presă, funcții în care au adus servicii imense statului și culturii române. Lista cu asemenea nume ar deveni obositoare. Oare nu a sosit timpul reînnodării tradiției ? Firește, un minister de externe își alege singur politica de promovare a cadrelor, dar nu putem șterge cu buretele o realitate pe care o știu toți românii, anume că, în marea lor majoritate, posturile diplomatice n-au fost ocupate, decenii la rînd, pe criteriile valorice. Dezinformarea străinătății, pierderea credibilității țării își au, și în aceasta, o cauză. Omul de cultură, îndeosebi cînd este cunoscut de Occident, este acum mai necesar ca oricînd, pentru că poate înlătura prejudecățile și poate modela o opinie publică indiferentă, cu multiple efecte benefice, inclusiv în plan economic. Nu e mai util un ambasador care nu repetă clișee oficiale, care are chiar opinii proprii — acceptabile, în fond, cît timp nu contravin intereselor țării —, dar care poate aduce servicii cu mult mai mari decît funcționarii de carieră ?

O altă sugestie : în cazul în care un post de ambasador sau atașat ar încorseta prea mult personalitatea acestor oameni, nu s-ar putea crea funcții speciale pentru ei, de pildă de ambasador itinerant, calitate în care, timp de cîteva luni — o jumătate de an, să prezinte și să explice starea de lucruri românească, restabilind creditul țării într-o zonă sau alta ?

Altă sugestie : nu s-ar putea crea, măcar în marile capitale europene, centre de cultură românească unde să fie trimiși oameni de cultură cu prestigiu, dar și cu integritate morală ? Marii cărturari ai neamului au înființat, în perioada interbelică, școli și academii românești în orașe din Franța și Italia, de pildă, abandonate în deceniile postbelice, administrate de persoane incapabile și transformate în hoteluri. Beneficiile reînnodării tradiției ar fi, în timp, imense pentru cultura română și pentru prestigiul țării.

Stelian Țurlea

Întîlnirea de la Key Largo

George Bush și François Mitterrand au ales, pentru această perioadă a anului, soarele Floridei, vegetația exotică și plajele darnice de la Key Largo. Ambianța mai estompează din ariditatea problemelor în discuție privind viitorul Alianței nord-atlantice, mai ales reunificarea germană și, cu deosebire, situația din Europa de Est și Lituania. Key Largo este o insulă în largul coastelor Floridei, ocolită de vase, nesurvolată de avioane, dar în cîmpul magic al sateliților. Cei doi președinți au fost însoțiți de secretarul de stat, James Baker, și ministrul afacerilor externe francez, Roland Dumas.

Din background-ul întîlnirii de la 19 aprilie desprindem întrevederile anterioare ale lui Bush cu premierul canadian, Brian Mulroney (10 aprilie, la Toronto), și cu cel britanic, Margaret Thatcher, ultima la 13 aprilie, în Bermude (există un anume apetit pentru insule). Totodată a fost făcut cunoscut apelul Mitterrand-Kohl, lansat „celor 12", la unitate politică, ținînd cont de transformările ireversibile produse în Europa și de consecințele unificării Germaniei pentru C.E.E., de stabilirea pieței unice și realizarea uniunii economice și monetare, într-un cuvînt de accelerarea procesului reformelor fundamentale „pentru a transforma ansamblul relațiilor dintre statele membre într-o Uniune europeană și de a-i furniza acesteia mijloacele de acțiune necesare" (din textul adoptat).

Reamintim că precedenta întrevedere Bush — Mitterrand a avut loc, în decembrie 1989, în Antile, la Saint-Martin, unde cei doi interlocutori au constatat deplina lor convergență de vederi asupra transformărilor din Europa centrală și de răsărit, dar și reticența Parisului de a reintegra Franța în comandamentul militar unic al N.A.T.O. Între timp, pentru „euro-atlantism" au predicat ministrul francez al apărării, J.P. Chevènement, la Tokio (17—20 aprilie), secretarul general al N.A.T.O., Manfred Wörner, în Senatul italian (19 aprilie), și ex-președintele Valèry Giscard d'Estaing, pe unde a putut. Așa încît, lui Mitterrand, pe un teren dinainte pregătit, i-a rămas doar misiunea de a-l invita pe Bush la o întîlnire la vîrf a N.A.T.O., programată pentru sfîrșitul acestui an. Bush a acceptat, iar purtătorul de cuvînt al Casei Albe, Marlin Fitzwater, a ținut să precizeze „că și șeful Executivului american se gîndise la o asemenea întîlnire", care să definească viitorul rol al alianței într-un peisaj european complet schimbat.

Bush nu a făcut nici un mister din faptul că dorește ca N.A.T.O. să păstreze un rol esențial, ca bază a stabilității în Europa. „Am făcut totul — a declarat el — pentru a menține contacte strînse cu conducătorii alianței noastre și aceste convorbiri (cu Mitterrand — n.n.), dată fiind rapiditatea schimbărilor din Europa de est, sînt absolut oportune".

D. T.

„Omul și dogma“

Articol apărut în ziarul „Tinerimea“ * din Chișinău

Uniunea Sovietică este obosită. Este o țară care vrea să se odihnească, dar nu-și poate permite acest lux, pentru că prea a rămas în urmă cu prăsitul față de vecinii săi. Dintr-un „imperiu al răului“, așa cum o caracteriza nu demult unul din președinții Statelor Unite, ea s-a transformat într-un imperiu ce-ți provoacă jalea. S-a transformat într-un obiect de compasiune chiar și pentru dușmanii săi ideologici — liderii conservatori aflați astăzi la putere în Europa de vest și peste ocean.

Uniunea Sovietică e obosită de atîtea războaie, războaie purtate și pe timp de restriște, și pe timp de pace. Războaiele civile din America Latină sînt o nimica toată în comparație cu marea confruntare de forțe ce a durat aici mai mult de șapte decenii. Lupta dintre drapel și farfuria de linte s-a desfășurat cu îndîrjire, cînd mai violent, cînd mai domol, fără nici un fel de armistițiu.

Drapelul este ideea, drapelul este lozincă și doctrină. El dorea să ne ducă „pe cele mai falnice căi“, iar noi nu doream să mergem. Ne protăpeam cu picioarele în pămînt, asemenea mielului ce simte că peste cîteva clipe va deveni leș, și nu ne lăsam mișcați din loc. Drapelul ne făcea declarații de dragoste, iar noi nu voiam nici în ruptul capului să facem act de prezență sub drapel. „De ce ?“ — mă veți întreba. Din simplul motiv că nu era drapelul nostru. De fapt, nu era nici drapelul lor. Nu-i adevărat : de fapt, nici nu aveau drapel, fiindcă flamura era un fum roșu, o linie de orizont la care nu poți ajunge niciodată.

Însă ei, acei ce ne demonstrau că linia orizontului există și chiar s-au dat huța pe ea, știau să tragă foloase dintr-un miraj. Ei ne obligau să credem, dar cît poți să dai crezare unor „panglicari în ale țării“ ? Ne obligau să credem, în timp ce ei înșiși, pe ascuns, călcau cu cizme murdare flamura, făcută punte, pentru a ajunge mai ușor la dulăpiorul cu ulcioare ca să le smîntînească. Ei ne obligau să credem. Dar ei au crezut vreodată ?

Probabil la începuturi au crezut. Însă credința lor, în cazul dat, e legată de o naivitate crasă. Au avut ambiții ? Mai mult decît atît. Setea de putere i-a făcut să croiască și să răscroiască desfășurarea firească a lucrurilor, să mutileze legități, să le interpreteze arbitrar. Greșit spus „să mutileze legități“, fiindcă legitatea există indiferent de voia sau ne-voia cuiva. Există nerespectare a legităților. Și atunci unde ajungem ?

— Cum unde ? În Uniunea Sovietică.

Într-o convorbire cu Clara Zetkin, conducătorul proletariatului mondial se lamenta că i-ar fi fost mult mai ușor să realizeze planurile socialiste în Germania decît în Rusia. Germania este o țară mult mai dezvoltată decît țara țarilor. La care Clara Zetkin a replicat :

— Vladimir Ilici, faptul n-ar trebui să vă întristeze, ci să vă bucure, pentru că numai într-o țară înapoiată ca Rusia a putut învinge revoluția socialistă.

Ceaadaev, unul din marii gînditori ruși, afirma că Rusia ar exista parcă pentru a da exemple proaste pe care omenirea nu trebuie să le urmeze. Ceaadaev a trăit pînă la mijlocul secolului trecut. De-ar fi văzut, sărmanul, ce-avea să se întîmple la începutul secolului al XX-lea !

N-aș vrea să fiu greșit înțeles. N-aș vrea să creadă cineva că înșirui pe hîrtie niște gînduri instigatoare, gînduri expuse de reprezentantul unui popor mic. Fiecare popor și-a dus crucea înaintînd în jos pe acest drum al patimilor. Inclusiv poporul rus.

Uniunea Sovietică e obosită. Are organismul bolnav. Ea are nevoie de odihnă, dar nu se poate odihni. Aventurîndu-se într-un continuu război civil, i-au rămas țarinile părăginite. Ea se află în grea cumpănă. Uneori îmi pare că se aseamănă cu o femeie ajunsă la capătul răbdării, rugîndu-se înainte de culcare : „Doamne, doamne, lasă-mă să adorm și nu mă mai trezi niciodată !“

Însă, de la rugă pînă la realitate, distanța este abisală. Organismul e bolnav și boala progresează. Organismul trebuie tratat.

Există două metode de tratament : metoda terapeutică și intervenția chirurgicală. În prezent se depun eforturi susținute pentru a lecui bolnavul cu pilule. Consider că nu este cea mai bună cale, deoarece durata tratamentului poate să se extindă la nesfîrșit, iar între timp vor intra în grevă, sau chiar se vor răscula, alte părți ale organismului. Deci, e nevoie de bisturiu.

În medicină există etape de pregătire a pacientului pentru masa de operații. Ea este scurtă de tot, însă este indispensabilă.

Ce este necesar să facem, referindu-ne la cazul nostru ? Mai întîi, să renunțăm la drapelul de fum sîngeriu, la linia inexistentă a orizontului și, în fine, la doctrina doctrinardă și utopică.

*) Din „Tinerimea“ nr. 42/1990

Învierea la Köln

Noapte de Înviere la Biserica Ursulinelor, înghesuită între case austere pe o stradă din Köln, nu departe de malurile Rhinului.

Orele 22,45. Luminile reclamelor și tumultul orașului au rămas undeva, în spate. Această stradă, nu departe de gară și de Catedrală, e învăluită în tăcerea nopții plumburii. Prin porțile mari și grele ale bisericii nu străbate nici un sunet. Împing poarta și intru. În interiorul sobru, în fața unei uși laterale, așteaptă cîteva persoane cu fețele iluminate de luminările aprinse. Mă apropii. Un bărbat îmi întinde Lumina spre luminarea stinsă din mîna mea. Îmi retrag cu un gest brusc mîna : „Nu e încă miezul nopții !“. Mă privește zîmbind și-mi răspunde : „Aici nu, dar în Romînia este, și Hristos a înviat !“. „Adevărat a înviat !“ — se aude din spatele ușii laterale, ce se deschide pentru preotul urmat de mulțimea aflată în curtea interioară a bisericii.

„Hristos a înviat din morți/Cu moartea pre moarte călcînd“... Vocile corului și ale credincioșilor au o sonoritate aparte între zidurile austere ale acestei biserici evanghelice, sub Hristosul răstignit pe crucea imensă, atîrnată, într-un zbor întrerupt, deasupra capetelor noastre. Glasurile se contopesc cu sufletele, înfrățite întru credință și libertate. Toți coriștii, inclusiv dirijorul, sînt germani. Nu știu românește. Cîntă românește. Vin aici în fiecare an de Paște. Îi ascult și nu pot să nu mă gîndesc că, în fața Lui, fiorul pur al credinței anihilează barierele limbii și naționalității. Privesc în jur. Fețele iluminate de lumînările albe în pahare transparente de plastic au căpătat transparența Duhului Sfînt. Tineri, vîrstnici, copii, femei, bărbați — toți sînt români. Departe de țară, sufletele li s-au înălțat spre bolte, unindu-se cu cele ale rudelor, prietenilor, iubiților care, în această oră, își înalță acasă glasurile, pentru a proslăvi Învierea Domnului.

E ora 2, corul părăsește biserica, preotul își începe predica. O așteptam în speranța că va pomeni de cei de acasă, de bucuria primului nostru Paște liber. Nu o face. Își mustră, în schimb, enoriașii că au plecat din biserică înainte de încheierea slujbei, își cere apoi iertare în această noapte a iertării aproapelui nostru. Îl iert, deși m-a dezamăgit. Ne invită să ciocnim cîte un ou, într-una din sălile colegiului Ursulinelor.

La mesele întinse în formă de U, iau loc vreo treizeci de persoane. Toți par că se cunosc bine. În fața mea, două femei își despachetează, cu gesturi lente, ouăle și cozonacul. Alături de ele, o tînără cu ochi negri și zîmbet plăcut privește stingher în jur. Pare să nu cunoască pe nimeni. Îl recunoaște însă pe prietenul meu german și fața i se înseninează. Ciocnim ouăle colorate. Ale lor seamănă cu cele de acasă. Ale mele, cumpărate în ajun din magazin, sînt în culori vii, marmorate. „Hristos a înviat !“ „Adevărat a înviat !“

La masa noastră, un bărbat de vîrstă mijlocie, cu palmele bătucite de muncă, desface cu grijă un pachet din care răsar cîteva legături de ceapă verde. „Ceapă din Romînia ! Mi-a adus-o soacră-mea ieri !“ Lîngă ceapa verde cu gust de acasă apare o roată de brînză afumată de Muscel, din care bărbatul cu mîini aspre taie felii groase pe care ni le întinde cu emoție. Ne privim în ochi și ne gîndim cu toții la același lucru. Nu rezist și le spun că sînt ziaristă și că, peste două zile, mă reîntorc în țară. Toți ridică paharul și toastează cu vinul negru de Rhin pentru libertatea românilor de pretutindeni. Tînăra cu zîmbet plăcut mă privește, însă, cu ochi triști : „Voi veni și eu în vizită, cît de curînd. Încă n-am cetățenie germană, dar sper s-o obțin. Sînt plecată de trei ani și mi-a fost foarte greu, mai ales la început. Nimic nu e mai cumplit ca singurătatea în țară străină. De ce credeți că ne adunăm aici, la biserică, ori de cîte ori se ivește prilejul ? Sînteți româncă și cunoașteți la fel de bine ca și mine semnificația cuvîntului dor. Acum, dorului nostru i s-a alăturat speranța. E un sentiment nou și ciudat. Vă rog, scrieți ceva despre această noapte“.

Tînără cu ochi negri și triști, nu știu cum te cheamă. Poate vei veni într-o zi acasă și-ți voi da Lumina pe Dealul Mitropoliei, într-o noapte înstelată de Paște.

Rodica Dumitrescu